

"Ei tää hullumpi homma ollut!"
Teknolomiteollisuuden työntekijöiden kokemuksia
yhteisleikkimisestä yhteistoiminnallisuuden edistämässä
Heljä Lumiaho

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2022
Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Lumiaho, Heljä. 2022. "Ei tää hullumpi homma ollut!" Teknologiateollisuuden työntekijöiden kokemuksia yhteisleikkimisestä yhteistoiminnallisuuden edistämiseksi. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 78 sivua.

Tässä laadullisessa tutkimuksessa selvitettiin sosiaalista ja kulttuurista varantoa, yhteisleikkiä, työyhteisön vuorovaikutussuhteiden ja yhteistoiminnallisuuden edistämiseksi. Tutkimusaihe valittiin, koska työelämämurroksen on todettu ravistelevan erityisesti työyhteisöjen vuorovaikutussuhteita. Kiinnostus kohdistui yhteisleikkimiseen työyhteisökontekstissa, sillä aiemman tutkimuksen mukaan organisaatioille tärkeä sosiaalinen pääoma koostuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa synnytetystä hyvinvoinnista.

Tutkittavan ilmiön tavoittamiseksi järjestettiin lyhytkestoinen interventio, joka toteutettiin loka-joulukuussa 2020 teknologiateollisuuden työyhteisössä. Interventioon osallistui 14 työntekijää. Aineisto kerättiin videotallenteiksi viidessä eri yhteisleikkimistilanteessa sekä intervention päätyttyä haastatteluaineistoksi avoimen haastattelun menetelmällä. Kirjalliseksi muutettu videoaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Kolmen fokusryhmän tuottama haastatteluaineisto purettiin temaattisella analyysimenetelmällä. Aineistojen informaation syvempään erittelyyn ja tarkasteluun sovellettiin diskurssianalyttistä lukutapaa.

Saatujen tulosten mukaan yhteisleikkiminen synnyttää vireystilaa nostavan lyhytkestoisen psykososiaalisen jännitteen, joka edistää työyhteisön vuorovaikutusta ja vastavuoroista suhdetoimijuutta yhteisleikkipäivinä. Löydöstä voi hyödyntää esimerkiksi työyhteisötaitojen kehittämisen menetelmissä kuten työyhteisövalmennuksessa. Tulosten perusteella todetaan, että tutkimukselle asetetun tavoitteen yhteisleikkimisen ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteyden selvittämiseen tarvitaan jatkotutkimusta.

Asiasanat: yhteisöllisyys, yhteistoiminta, yhteisleikki, interventiotutkimus

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO	5
2	YHTEISÖLLISYYS, YHTEISTOIMINTA JA YHTEISLEIKKI	9
2.1	Yhteisöllisyys työyhteisön sosiaalista pääomaa	9
2.2	Yhteistoiminta sosiaalisen pääoman kuvastajana	11
2.3	Yhteisleikki yhteisöllisenä ja kulttuurisena konstruktiona	15
2.3.1	Leikki yhteisöllisyyden vahvistajana	17
2.3.2	Play Easily ideologiana	19
3	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
4	TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUKSEN KUVAUS	23
4.1	Interventio tutkimusstrategiana	23
4.1.1	Intervention vaiheet	24
4.1.2	Konsultatiivinen metodi yhteisleikkimisen käynnistämässä	25
4.2	Intervention toteuttaminen	27
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, SIDOKSET JA EETTISYYS	30
5.1	Tutkimuksen toteutuksen konteksti	32
5.2	Aineiston keruu	34
5.3	Aineistojen analyysit	37
5.4	Tutkimuksen eettisyys	44
6	TULOKSET	47
6.1	Tutkimuksen tulokset: ”Ei tää hullumpi homma ollut”	48
6.1.1	Yhteisleikkimisen ilmentymät videoaineistossa	48
6.1.2	Yhteisleikkimisen ilmentymät haastatteluaineistossa	57
6.1.3	Yhteisleikki yhteistoiminnallisuuden edistämässä	60
7	POHDINTA	64
7.1	Tulosten tarkastelu ja päätelmät	64
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	74

7.3 Jatkotutkimushaasteet.....	78
LÄHTEET.....	79
LIITTEET.....	91

1 JOHDANTO

Tämän tutkimuksen kohteena on ilmiö, joka on tuttu ja koettu, mutta ei vielä niinkään tietoisesti ajateltu (Tuomi & Sarajärvi 2013, 32; Tökkäri 2018, 69). Tutkimuksessa on haastettu teknologiateollisuuden työyhteisö fyysiseen ja sosiaaliin vuorovaikutukseen lyhytkestoisella yhteisleikin interventioprosessilla. Kokemuksia yhteisleikkimistä on tarkasteltu yhteisöllisyyden ja työyhteisön yhteistoiminnallisen työskentelyn edistämisen yhteydessä. Aihe on ajankohtainen työelämämuutosten ravistellessa erityisesti organisaatioiden vuorovaikutusjärjestelmiä. Hajautetut organisaatiot ja verkostomaiset työympäristöt haastavat työyhteisöille tärkeän sosiaalisen pääoman muodostumista. (ks. Hakanen, Hakonen, Seppälä & Viitala 2019.) Leikillä on kauaskantoiset juuret sosiaalista vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä rakentavana ja edistävänä toimintana (ks. Huizinga 1947). Riihelä (2000,184) toteaa leikin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvan neuvottelun, aloitteiden ja päätöksenteon olevan tekijöitä, jotka rakentavat ja edistävät yhteistoimintaa.

Työelämä vaatii yhä enemmän itsensä johtamisen taitoja ja kykyä olla vuorovaikutuksessa (Blom & Hautamäki 2009; Hakanen 2020). Työelämässä on siirrytty vakaista yhteisöistä ja vakiintuneesta tiedosta kohti käytäntöjen dynaamisista sosiomateriaalista ymmärtämistä (Fenwick, Nerland, & Jensen 2012). Asiantuntijuus on toimintajärjestelmissä ja niiden välillä toimimisessa pikemmin kuin yksilön kyvykkyydessä suhteellisen pysyvissä ammatillisissa tehtävissä (Edwards 2017). Työ tapahtuu hajautetuissa verkostoissa, missä sosiaalisella vuorovaikutuksella inhimillisen näkökulman lisäksi nähdään olevan tiedon rakennusprosessia tukeva vaikutus (ks. Leinonen, Järvelä, Häkkinen 2006). Työelämämurros ja -muutos näkyy uusina oppimisen ja yhteistyön muotoina, ja organisaatioiden välisten rajojen ylittämisenä, mikä on tarkoittanut organisaatioille uusien työn tekemisen käytäntöjen, kuten työntekijöiden luovuutta ja itseohjautuvuutta tukevien toimintamallien kehittämistä. (ks. Collin & Lemmetty 2019.)

Mäkikankaan, Maunon ja Feldtin (2017) mukaan työelämämuutos on haastanut niin yksittäisen työntekijän kuin työyhteisön vuorovaikutusosaamisen edellyttäen työntekijöiltä voimavaroja sekä sosiaalista osaamista eri tavalla kuin aiemmin. Myös vapaa-ajan on todettu kuluttavan voimavaroja heijastuen mielenterveyden kuormittumiseen eri tavalla kuin aiemmin (Blomgren 2020). Muutokset ovat tarkoittaneet organisaatioiden esimies- ja johtotehtävissä oleville tietoista ajan varaamista inhimilliselle vuorovaikutukselle (Mauno, Minkkinen & Auvinen 2019). Vilkmanin (2015) mukaan myös sosiaalisten taitojen jatkuvan harjoittelun mahdollisuuksien tarjoamista. Sosiaalisten taitojen harjoittelun mahdollisuuksien tarjoaminen on Leppilammin (2004) toteamana arvioitu olevan merkittävä osa oppivan tiimiorganisaation luomista. Tiimi- ja ryhmätyötaitojen kehittämisessä on ollut huomioitavana, että myös oppimisteoreettiset käsitykset ovat muuttuneet. Oppimista ei kuvata Leinosen ym. (2006) mukaan enää yksilön taitona ja mieleen varastoituna tietona vaan yhteisöllisenä eli kollaboratiivisena oppimisena. Tämä on tarkoittanut työelämän yhteydessä yksilöllisen asiantuntijuuden sijaan jaettua asiantuntijuutta, jolloin työtehtävään ja ongelman ratkaisuun osallistujat työskentelevät yksilöllisen työskentelyn sijaan vastavuoroisesti omaa tietämystään toisilleen jakaen.

Myönteisten tunteiden synnyttämä sosiaalisten voimavarojen resurssi on työelämä tutkimuksissa tunnistettu olevan keskeisimpiä työntekijöiden hyvinvointitekijöitä työyhteisössä (ks. Leppilampi 2004; Manka M-L & Manka M. 2017). Puolimatka (1999a., 89) on esittänyt, että ihminen ja ihmisen koko elämänsä kerta muodostuu jaetuista sosiaalisista kokemuksista, jotka niiden merkitysten vuoksi ovat jääneet muistiin. Golemanin (2007, 100–102) mukaan ihminen ei tuo mukanaan yhteisöön kokemustensa muokkaamana vain sosiaalisen kyvykkyytensä vaan myös kyvyttömyytensä ja synkronoi tämän sosiaalisen pääomansa ja resurssinsa yhteiseen elämään. Tällöin objektiivinen ei tule esille ainoastaan transaktiivisesta muistista nousseena ideana tai kuvana vaan opittuna toimintana, joka konkretisoituu arkisessa elämässä ja käsillä olevassa elämänprosessissa (Manka M-L & Manka M. 2017; Puolimatka 1999 a., 90).

Ryhmätyöskentelytaidot ennustavat Rainan (2012) mukaan yksilöllisten ominaisuuksien kuten tiedon, taidon, kyvykkyyden rinnalla työyhteisön suorituskykyä. Riihelä (2000, 157) ja Mattila (2011) toteavat, että yhteisen toiminnan edellyttämät kohtaamisen juuret ovat varhaislapsuuden kokemuksissa, joista tietoisuudella yksilö kykenee tarvittaessa edistämään sosiaalisten toimintojen muotoja, jotka tukevat yhteistä toimintaa. Varhainen sosiaalinen muisti ohjaa yksilöä työyhteisön jäsenyydessä esimerkiksi hahmottamaan ja tietämään, että jonkun puoleen voi kääntyä tukea tarvitessaan. Myös Chmielin, Fraccarolin ja Sverken (2017, 212–231) mukaan muisti integroi parhaimmillaan työyhteisön jäsenten käyttäytymisen yleisten ja yhteisten tavoitteiden mukaiseksi.

Työyhteisön, yhteistoiminnallisuuden ja yhteisleikin yhdistävä interventiotutkimus johdatti osalliset mahdollisesti kaukaistenkin pysyväismuistiin jääneiden sosiaalisten kokemusten äärelle, joilla Chmielin ja kollegoiden (2017) mukaan on seurauksensa toimimiseen sosiaalisissa tilanteissa. Luonnollisten taukojen yhteydessä toteutuneissa yhteisleikkihetkissä palattiin lapsuuden varhaisiin leikkimuistoihin. Leikkitalanteiden edistämiseksi sovellettiin Kykyrin (2020) kuvailemaa konsultatiivista keskustelumenetelmää. Leikkitalanteiden tapahtumat, toiminta ja keskustelu tallennettiin kylmän kameran tekniikkaa käyttäen videoaineistoksi yrityksen tallentimille. Informaatiota yhteisleikkimisen tuottamista kokemuksista kerättiin lisäksi fokusryhmittäin avoimen haastattelun menetelmällä intervention päätyttyä.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten yhteisleikkiminen koetaan ja merkityksellistetään työyhteisön yhteistoiminnallisuuden edistämiseksi. Yhteisleikkimistä aikuiskontekstissa on vastaavalla tavalla aiemmin tutkittu vain vähän (ks. Stenros 2015, Heljakka 2020). Intervention yhteydessä kerättävälle aineistolle asetettiin kaksi kysymystä, jotka esitetään luvussa kolme. Luvussa neljä kuvataan tutkimuksen toteutus ja luvussa viisi avataan tarkemmin tutkimuksen toteutuksen kontekstia ja tutkimusasetelmaa sekä aineistojen keräämistä. Lisäksi esitetään analyysimenetelmät aineistolähtöinen sisällönanalyysi (ks. Tuomi & Sarajärvi 2013, 91–123), jota käytettiin videoaineiston tarkasteluun sekä fokusryhmä-

keskustelujen aineiston tarkasteluun käytetty Braunin ja Clarken (2006) systemaattinen temaattinen analyysi. Temaattisen analyysin etenemisen kuvaukset on raportoitu liitteelle neljä. Luku viisi päättyy tutkimuksen eettisten periaatteiden tarkasteluun.

Tutkimuksen tulokset esitetään kuudennessa luvussa soveltaen etnografisen tutkimuksen kuvailevaa tulosten kirjoittamistapaa (ks. Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014). Soveltaminen tarkoittaa yksittäisten aineisto-osien kiinnittämistä tutkimusta kuljettavan viitekehyksen yhteyteen ja laajempien aineisto-osien kokonaisuuteen. Etnografisen kirjoittamistavan soveltaminen nähdään mahdollistavan aineiston käsittelyssä saadun tiedon ja tulosten auki kirjoittamisen sellaisena kuin se aineistossa on kuvantunut.

Interventiotutkimuksen synnyttämän prosessin on arvioitu vahvistavan suhteissa olemista ja kutsuvan työyhteisöä yhteisöllisyyttä vahvistavaan innovatiiviseen yhteistoimintaan. Oletusta pohditaan ja arvioidaan raportin seitsemännessä luvussa saatujen tulosten valossa. Lisäksi käsitellään tutkimuksen luotettavuutta ja esitetään jatkotutkimushaasteet. Onnismaan (2014) mukaan työelämän kehittämisessä tulisi vahvistaa suhteissa olemista Myös Tarkkosen (2015) sekä Vilkmanin (2015) mukaan organisaatioille tärkeä sosiaalinen pääoma muodostuu suhteissa olemisesta ja myönteinen suhteissa oleminen on havaittu olevan yhteydessä organisaation menestykseen. Työpaikan sisäisen yhteistoiminnan laadun on nähty ilmentävän sosiaalista pääomaa ja yhteistoiminnan laadulla on tutkitusti kiinteä yhteys myös työhyvinvoinnin kokemiseen (Leppilampi 2004; Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017; Oksanen ym. 2008). Organisaation innovatiivisuudella aiempien tutkimusten mukaan nähdään olevan yhteys myös työntekijöiden taitoihin ja motivaatioon (Collin, Lemmetty & Riivari 2019). Tutkimusta toteutuneessa muodossaan on pohjustanut ajatus kulttuurisesta varannostamme yhteisleikkimisestä suhdetoimintana, jolla voitaisiin tietoisesti avartaa, kehittää ja rakentaa yhteistoimintaa ja siten ennaltaehkäistä työyhteisöihin helposti muodostuvia klikkiytyviä tunneperäisiä ja etäisyyttä rakentavia vuorovaikutuksen ongelmia.

2 YHTEISÖLLISYYS, YHTEISTOIMINTA JA YHTEISLEIKKI

Yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnan käsitteillä voidaan viitata moninaisiin sosiaalisiin yhteenliittymiin ja niillä on useita eri ulottuvuuksia. Käsitteisiin liittyy jopa nostalgiaa, kuten kaipuuta menneeseen, hukattuun tai menetettyyn yhteisöllisyyteen. Käsitteiden moninaisuuden takia niitä voidaan käyttää erilaisten päämäärien tavoitteluun, mutta ristiriitaisuuksista huolimatta molemmilla käsitteillä on kuitenkin lähes poikkeuksetta positiivinen kaiku. (Saastamoinen 2009, 33–35.) Yhteisleikin synnyttämällä sosiaalisella vuorovaikutuksella on Kallialan (1999) ja Heljakan (2020) tutkimuksissa havaittu olevan vahva positiivinen yhteisöllisyyteen ja yhteistoiminnallisuuteen kytkeytyvä kaiku.

2.1 Yhteisöllisyys työyhteisön sosiaalista pääomaa

Yhteisöllisyys sekä työyhteisön välinen vuorovaikutus synnyttävät sosiaalista pääomaa (Koivumäki 2009, 114). Sosiaalinen pääoma on määritelty olevan sekä yksilön että koko yhteisön voimavara. Hakasen ym. (2019, 7) tutkimuksessa sosiaalisen pääoman nähtiin olevan tekijä, joka vahvistaa työpaikkaan sitoutumista. Lipposen (2020) mukaan sosiaalinen pääoma vahvistaa erityisesti yksilön resilienssiä, joka heijastaa Oksasen (2009) näkemyksenä yhteisön toiminnan vastavuoroisuutta, luottamusta ja verkostoitumista. Patrikan (2017) tutkimuksessa havaittiin, että sosiaalisella pääomalla voi toisaalta olla kielteisiäkin vaikutuksia, jos se pitää sisällään kielteisiä ilmiöitä, kuten valtasuhteita, kateutta ja kiusaamista. Työyhteisön ihmissuhderistiriitoja on lähes mahdoton välttää. Ne kuuluvat yhteisölliseen olemiseen ja elämään muokaten ja jättäen yksilölliset kokemukselliset jälkensä ihmisen elämään. (ks. Vartia, Lahtinen, Joki & Soini, 2004.) Koivumäki (2008, 115–116) esittää, että yhteisöllisyyden korostaminen voi johtaa

ryhmäpaineeseen, jonka seurauksena työyhteisössä saatetaan alkaa uudistumisen sijaan uusintamaan olemassa olevia vuorovaikutuksen tapoja ja normeja ja tällöin sorrutaan myös helpommin vallalla olevaan ryhmäajatteluun.

Yhteisöllisyyden nähdään olevan yksilöllistä liittymistä ja osallisuutta, mikä tarkoittaa jatkuvaa asioista puhumisen tärkeyttä sekä korostetusti jokaisen yhteisön jäsenen henkilökohtaista vastuuta yhteisestä hyvästä. Tärkeässä roolissa suhdetoimijuuden toteutumisessa ovat yhteistyön välineet. (Edwards 2017.) Työorganisaatio asettaa kehykset ja antaa välineet työyhteisössä rakennettavalle yhteisöllisyydelle, jonka vuoksi se muotoutuu väistämättä organisaation hierarkian mukaan. Kuittinen ja Kejonen (2009, 246–249) arvioivat myös, että yhteisöllisyyden rakentuminen on hierarkkisuu­den vuoksi vapaaehtoisesti rakentuvaan yhteisöllisyyteen verrattuna haasteellisempaa. Ryhmäilmiöistä on erityisesti johtamis- ja esimiestehtävissä oltava ammatillisesti tietoinen eri tavalla kuin aiemmin ja ilmiötä on johdettava. Rainan (2012, 127–159) mukaan työyhteisössä tulee luoda tilaisuuksia kerryttää sosiaalista pääomaa, onnistua ryhmänä ja muun muassa yhdistäviä asioita suositellaan pitämään esillä.

Työtä tehdään entistä useammin monenlaisia rajoja ylittävissä yhteistyössä, jossa erilaiset intressit synnyttävät yksilöiden välisiä havaittavia jännitteitä (Toiviainen & Hänninen 2006; Huhtala & Fadjukoff, 2020). Nykyinen tarve yksilöityä on esimerkiksi asia, joka tulee johtamisen näkökulmasta huomioida antamalla yksilöllisyydelle ja itseohjautuvuudelle tilaa. Toisaalta huomioiden samalla keskustelun mahdollisuuksien järjestämisen, jotta erilaiset näkökulmat tulevat kuulluksi. (ks. Collin & Lemmetty 2019.) Tarve yksilöityä ja etään­tyä yhteisöllisyydestä liittyvät verkostomaiseksi rakentuneen työn herättämiin kysymyksiin siitä, onko mahdollista jakaa asiantuntijuutensa ja toimia yhdessä, mutta menettämättä identiteettiään ja yksilöllisyyttään (Raina 2012, 89–101).

Työn ja yksilöllisyyden rajojen ylitykset organisoituvat alati vaihtuvissa sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, eikä niitä useinkaan ratkota ulkoa tuoduilla, usein kalliilla toimintamalleilla (Toiviainen & Hänninen 2006, 238). Yhteisleikin interventio ja tutkimus voidaan nähdä ja arvioida rakentavan tutkimukseen osal-

listuvaan työyhteisöön rajoja ylittävän identiteettikeskustelujen mahdollisuuden, jonka tilaisuuden tutkimukseen osallistuvan organisaation esimies- ja johtoryhmän lisäksi työyhteisö on halunnut hyödyntää.

2.2 Yhteistoiminta sosiaalisen pääoman kuvastajana

Yhteisleikkimisen interventio on ollut vajaan kahden kuukauden mittainen yhteistoiminnalliseen työskentelyyn perustuva prosessi. Yhteistoiminnallinen työskentelymenetelmä on Shalbergin ja Sharanin (2001) mukaan työtapa ja vuorovaikutusrakenne, jonka tavoite on yhdessä työskentely. Yhdessä työskentely saa työntekijät ottamaan vastuuta omasta ja toisten työskentelystä ja sitouttaa osalliset yhteiseen toimintaan. Yhteistoiminnallinen työskentelytapa avaa siten yksilölle mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja kuten keskinäisiä kommunikointitaitoja. Tarkkosen (2014,138) mukaan yhteistoiminnallinen työskentelytapa voidaan määritellä olevan luonteeltaan synergistä, täydentävää, retorista tai näennäistä. Parhaimmillaan synergisesti toteutuvana työskentelytapa mahdollistaa työyhteisössä olevien erilaisten roolien kohtaamisissa syntyvien asioiden kuten ongelmanratkaisun, päätöksenteon, esimiestaitojen ja johtamisen esteettömän käsittelemisen.

Raina (2012) käsitteellistää työyhteisön yhteistoiminnallisen toimintakulttuurin syntyvän kolmen eri ulottuvuuden kautta. Näitä ulottuvuuksia ovat ensinnäkin perustehtävät, joihin sisältyy arvot, tavoitteet ja toiminta, toiseksi työyhteisön rakenteet, johon sisältyvät johtajuus, keskustelu- ja päätöksentekorakenteet sekä kolmantena ja tärkeänä ammatillinen vuorovaikutus. Ammatillisessa vuorovaikutuksessa on kyse ilmapiiristä, hengestä, kemiasta, tunteista ja tunneilmastosta, jotka vaikuttavat keskeisesti työntekoon. (Raina 2012, 106.) Hyvän ilmapiirin ominaisuudeksi hän määrittää avoimuuden ja dialogian ja että työpaikalla pidetään huolta toisista. Toimivan yhteisesti luodun ja sopimuksellisuuteen perustuvan ammatillisen vuorovaikutuksen tunnistaa työyhteisössä siitä, että se edistää työntekoa ja luottamusta ihmisten kesken.

Yhteistoiminnallisen toimintakulttuurin edistäminen nähdään olevan työyhteisön yhteistä tehtävää, sillä organisatorinen tehottomuus syntyy Syväsen (2003) tutkimuksen mukaan yksittäisten ihmisten ja ryhmien työkäyttäytymisestä ja johtamiskulttuurista. Tutkimuksessa havaittiin, että tehottomuus kietoutui organisaatiokulttuurin kielteisiin piirteisiin, jonka keskeisin piirre oli puuttumattomuus. Puuttumattomuus ilmentyi muun muassa ristiriitoihin reagoimattomuutena, kiusaamisena, piittaamattomuutena ja puhumattomuutena. Syväsen (2003) näkemyksenä tehokkuuden parantamisessa on syytä kiinnittää erityistä huomiota yksilö- ja ryhmätason sosiaalisiin prosesseihin. Myös Mankan ja Mankan (2017) mukaan hyvinvoiva työyhteisö rakentuu sosiaalisista resursseista koostuvasta yhteisöllisestä pääomasta. Yhteisöllinen pääoma sisältää joustavuuden, avoimen vuorovaikutuksen, oppimista suosivan ilmapiirin, yksilölliset kehitysmahdollisuudet, luottamuksen työtovereihin ja esimiehiin, riskien ottamisen rohkeuden ja avuliaisuuden toisia kohtaan sekä konfliktien yhteisöllisen ratkaisemisen. Koivumäen (2008, 10–11) sekä Järnlströmin ja Sarun (2019) mukaan terveen ja hyvinvoivan työyhteisön tunnusmerkeiksi on nimettävissä työyhteisössä vallitseva luottamuksellinen ilmapiiri, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että esimies antaa tukea, mutta kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Kuten yhteistoiminnallisen työskentelyn, myös yhteisleikkimisen tarkoitus on yhteisen toiminnan kautta syntyvässä tuotoksessa, joka tässä yhteydessä on tarkoittanut tauoilla toteutuvien yhteisleikkimistilanteiden vuorovaikutusilmapiirin heijasteita. Yhteisleikkimisen on arvioitu olevan toimintaa, joka avaa käsitteellistämään työyhteisön sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tilaa. Tietoisuuden lisääntyessä työyhteisöllä on mahdollisuus epäkohtiin puuttumiseen, mutta erityisesti vahvuuksien hyödyntämiseen työyhteisölle ja tuottavuudelle tärkeää yhteistoimintaa vahvistaen. Työyhteisötutkimuksissa on selvitetty, että yhteistoiminta, johon työyhteisössä työskentelevät toimijat osallistuvat rajoitta, vähentää työn tekemisen sisäistä tehottomuutta ja alentaa siten myös kustannuksia. (ks. Oksanen 2009.) Täyden yhteistoiminnan strategiaa toteuttavissa organisaatioissa vuorovaikutuksesta johtuvat kustannukset ovat Syväsen (2003,113) tutkimuksen mukaan myös alhaisimmat.

Työyhteisön yhteinen tuloksellinen toiminta edellyttää osallisiltaan joustavia asenteita, ongelmien ratkaisukeskeistä kohtaamista, tunnetaitoja mutta myös monipuolista henkilöstöjohtamisen osaamista, kuten ryhmän hallinnan osaamista ja sosiaalisia taitoja (Viitala, 2005; 2012; 2019). Yhteistoiminnallinen työskentely edellyttää, että ryhmän jäsenet tuntevat toisensa ja luottavat jokaisen kantavan oman vastuunsa yhteisestä hyvästä. Kommunikointi on rehellistä ja avointa ja ongelmien kohtaaminen tapahtuu toista kunnioittavassa hengessä (Sharan 1994). Yhteistoiminnallisen työskentelyn tunnistaa Shalbergin ja Sharanin (2001) mukaan seuraavanlaisista piirteistä, kuten ryhmän jäsenten riippuvuudesta toisistaan, monipuolisesta ja avoimesta vuorovaikutuksesta ryhmän jäsenten kesken, yksilöllisestä vastuun kannosta, ryhmän toiminnan ja oppimisen arvioimisesta sekä yhteistyötaitojen tunnistamisesta ja kehittämisestä. Jokaiseen nähdään sisältävän ammatillisen vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin henkilökohtaiset ja yksilölliset osaamisen taidot sekä yhteisön vuorovaikutusilmapiirin yleinen ja yhteinen tila.

Leikillisen intervention toteuttamiseen edellä mainittujen piirteiden tavoittamiseksi ja edistämiseksi on huomioitava myös yksilöllisesti koettavat tunteet. Viitalan (2012) mukaan yhteistoiminnallinen työskentely edellyttää aina myös tunnetaitoja. Intervention toteutuksen yhteydessä on ensinnäkin huomioitava, miten lapsuuden toimintakulttuuriin identifioitunut leikki tunnetasoilla koetaan. Tunteiden huomioinnissa nojaututaan Puolimatkan (1999a) kulttuuriin käsitteellistämiseen tunteiden merkityksellisyydestä. Hänen mukaansa ihmisen ymmärtämiseen ei ole mitään tunteista riippumatonta tietä ja ilmaisut sekä käsitteet, joita yksilö käyttää pyrkiessään tulkitsemaan tunteitaan ovat riippuvaisia vallitsevasta kulttuurista. Esimerkiksi erilaisista kulttuureista tulevilla ihmisillä voi olla hyvin erilainen tunneilmasto. (Puolimatka 1999a, 69.) Myös Huttunen (1997) ja Sannikka (2020) vahvistavat sillan tunteiden, mielen, kehon reaktioiden ja toiminnan välillä. Pystyäksemme ymmärtämään toisiamme ja tullaaksemme ymmärretyksi meidän täytyy voida jakaa tunnetiloja. Huttusen (1997) mukaan tunteet ovat yhdistäjiä sekä välittäjiä ihmisyhteisöissä ja myös yksilön mielen sisällä. Tunteet yhdistävät psyyken ja sooman, mielen sisällön ja ulkoisen

käyttäytymisen. Tunteet ovat sekä syy että seuraus: ne ohjaavat ihmisten välistä vuorovaikutusta, mutta ovat samalla vuorovaikutuksen ohjaamia. Golemanin (2007, 21–33) mukaan ympäröivän yhteisön tunnetalous eli normit vaikuttavat omaksumiemme tunteiden säätelyn malleihin. Ne määrittävät, millainen tunteiden ilmaisu on sopimatonta tai sopivaa kussakin tilanteessa ja millaista tunteiden ilmaisua esimerkiksi kultakin ikäluokalta odotetaan.

Emotionaalisen kielteisyyden on esimerkiksi todettu heijastuvan sosiaaliin suhteisiin, kuten yhteistyöhalukkuuteen (ks. Mäkikangas, Feldt, Huhtala & Hyvönen 2017). Puolimatkan (1999a) tarkastelema hyve, ystävyys tunne rakentuu luottamuksesta ja avaa ihmisen toisen ihmisen persoonan arvolle ja hänen hyvälle ominaisuuksilleen. Kun ystävyys ohjaa arvona yhteistoimintaa, kielteisiäkin tunteita ei tarvitse torjua, koska niiden valtaa voidaan ystävyys arvovoimalla heikentää ja siten vähentää niiden tuottamaa sisäistä stressiä. Tällainen intuitiivinen arvotietoisuus kehittyi Puolimatkan (1999a, 79–82) mukaan jo lapsuudessa ja on melko pysyvää. Ihmisyyden ja itsen ymmärtäminen syvenee sitä enemmän, mitä paremmin yksilö pystyy myöhemmin selvittämään itselleen, mitä nämä arvot hänelle merkitsevät.

Positiiviset sosiaaliset suhteet työyhteisössä eivät synny itsestään. Hyvää ilmapiiriä synnyttää Mankan (2011) mukaan niin työnantajan toimet kuin työntekijä itse. Vilkmän (2015) toteaa, että selkeitä tieteellisiä näyttöjä ei ole onnistuttu saamaan siitä, voidaanko ilmapiiriä ja organisaatiokulttuuria muuttaa tietoisesti mihinkään suuntaan. Yhteys erilaisilla toimenpiteillä ja muuttuneella ilmapiirillä on kuitenkin pystytty havaitsemaan. Vilkmän (2015) mukaan ilmapiirin muuttaminen on kuitenkin nähty kehityskohteeksi silloin kun tavoitellaan suhteellisen lyhytaikaisia positiivisia muutoksia organisaatiossa. Lipponen (2020, 277–281) esittää, että työyhteisön resilienssi, jolla hän tarkoittaa muun muassa organisaatioiden myönteistä kulttuuria, elää ihmissuhteissa. Yhteisleikki tuodaan tässä tutkimuksessa työyhteisöön sen historiallisen luonteen positiivisten suhteiden rakentajana ja kollektiivisuuden vuoksi (ks. Riihelä 2000,177). Huizingan (1947) mukaan yhteisleikkiminen on aiemmin toiminut yhteisöllisyyden kuvastajana ja siltana yhteenkuuluvuuden vahvistamiseen.

2.3 Yhteisleikki yhteisöllisenä ja kulttuurisena konstruktiona

Filosofi ja kulttuurihistorioitsija Huizinga (1947) näkee, että leikki on vanhempi kuin kulttuuri. Hän määrittelee leikin olennaiseksi tekijäksi kaikissa kulttuuri-muodoissa, koska kulttuuria ensiksi leikitään ja kulttuuri syntyy leikin muodossa, leikkinä. Esimerkkeiksi Huizinga (1947) nostaa luonnonkansojen uskonnot ja uskonnollisiin menoihin syntyneet rituaalinomaiset toiminnot ja palvelukset. Perinteet, kuten joulunviettoon liittyvät joulukuvaelma enkeleineen ja joulupukin vierailu, ovat hänen arvioimanaan keskeisimpiä maailmanlaajuisesti edelleen eläviä kulttuurillisia aikuisten leikkejä, jotka ovat alun perin leikistä syntyneitä kulttuuria. Myös kilpaurheilun hän näkee yhteisöllisen kisailemisen, leikin synnyttämäksi muodoksi. (Huizinga 1947, 9, 23–28.) Lönnqvistin (1981, 61) mukaan leikki on nähty vielä keskiajan Euroopassa arjen toimintaa täydentävänä, ja leikki on muotoutunut ympäristön aiheista ja leikkivälineet löytyneet arjen esineistä.

Yhteiskunnan myöhemmässä vaiheessa leikkiin yhtyy käsitys, että se ilmaisee käsitystä elämästä. Tämä käsitys on johtanut muun muassa leikin monimuotoiseen tarkoituksen, merkityksen ja muotojen selityksiin. Leikin sosiologista tutkimusta on tehnyt esimerkiksi Marjatta Kalliala. Kallialan (1999, 36–37) mukaan leikin selitykset eroavat toisistaan tieteenalojen mukaan. Tieteenalasta ja näkökulmasta riippuen kulttuurin ja leikin käsitteet ja rajat vaihtelevat ja tavoittavat ilmiön eri puolia (Kalliala 1999, 35). Keskeisimpänä näkemyksenä on, että leikki mielletään yleisesti ja yhteisesti positiiviseksi ja elämäniloa ja yhteisöllisyyttä tuottavaksi ja vahvistavaksi toiminnaksi. Suomalaisessa leikin perinteen tutkimuksessa Helenius (1993) on puolestaan määritellyt, kuinka muutokset elinympäristöissä, kuten kaupungistuminen, ovat vaikuttaneet leikkiin ja leikin määrittelyihin. Leikkivälineistä on tullut kaupallista tavaraa ja aikuisten työn maailma, jota lapset leikeissään ovat leikin perinteisemmän käsityksen mukaan keskeisimmin mallintaneet, on siirtynyt kotiympäristöistä toisaalle. (Helenius 1993, 27–28.) Myös Strandell (2000, 147–148) kuvaa, kuinka leikin olosuhteet ovat muuttuneet

yhteiskunnan muutosten mukana ja leikki asemoidaan esimerkiksi kasvatus- ja koulutusyhteisöissä yhä enenevässä määrin pedagogiseksi välineeksi. Leikki nähdään kasvatus- ja opetustoiminnan sisällä didaktisena välineenä, jonka avulla motivoitutaan tutkimaan ja oppimaan (Heikkinen 2002, 42–43; Vartiainen & Kumpulainen 2020).

Leikki asemoituu nykytutkimuksen mukaan edelleen kuitenkin osaksi kulttuurirakentamista. Teatteri, draama ja rituaalit voidaan nimetä kuuluvan tällaisiksi aikuisten ja leikin yhtymien nykyilmentymiksi ja leikin kulttuuriseksi näyttämöiksi. (Heikkinen 2002, 42–43.) Aikuisten leikiksi nimetään muun muassa erilaiset keräilyyn liittyvät harrastukset. Tällaisia leikkejä ovat esimerkiksi lelujen, esineiden ja pelivälineiden vaihtotoiminta. (Heljakka & Harviainen 2019.) Sosiaalisen median alustoilla samanhenkiset ihmiset kohtaavat ja vaihtavat toistensa kanssa harrastuksen nimissä monimuotoisia keräilyyn liittyviä asioita ja materiaaleja (Heljakka 2020). Aikuisten leikin nykymuodoiksi nähdään ja liitetään keräilyn lisäksi Stenrosin (2015) mukaan digitaaliset pelit, jotka ovat nykyisin kaiken ikäisten ihmisten saatavilla, yksin tai yhteisesti jaettavissa, koettavissa ja leikittävässä.

Kulttuurin murros on jättänyt jälkensä toiminnalliseen leikkikulttuuriin ja tästä syystä leikkiä on vaikea tyhjentävästi määritellä ja käsitteellistää (Huizinga 1947; Kalliala 1999, 51). Huizinga (1947) arvioi leikin olevan saavuttamaton ilmiö määriteltäväksi ja leikin selitysmallien jopa kaventavan leikin olemuksen perimmäistä, alkuperäistä ja oikeaa ymmärtämistä kulttuurillisena alkuvoimana. Leikki erottuu muusta tavanomaisesta elämästä, vaikka saakin useimmiten siitä sisältönsä (Huizinga 1947, 14, 24, 28). Leikkiä selittävät käsitteellistykset eroavat esimerkiksi siinä, miten leikin ja todellisuuden välinen suhde määritellään tai mitä leikkien väliset muodot ja niiden väliset erot ovat ja miten ne selitetään (Kalliala 1999, 51–56). Kulttuuriantropologisen näkemyksen mukaan leikki on merkityksellistä leikin itsensä vuoksi, ei vain välineenä jonkin ilmaisemiseen tai yhteydestä johonkin (Huizinga 2004, 117). Huizinga (1938) kirjoittaa alkuperäisteoksessaan ”*Homo Ludens*”, kuinka leikki on löydettävissä ja paikannettavissa ja

palautettavissa takaisin sen oikealle alkuperäiselle paikalleen. Leikin palauttaminen tarkoittaisi nykytutkimuksen mukaan leikin näkemistä ja käsitteellistämistä tavallisen arjen keskellä tapahtuvana sukupolvirajat ylittävänä me-henkeä synnyttävänä yhteisöllisenä toimintana (Riihelä 2000, 180–185). Paikantaminen tarkoittaisi leikin sijoittamista ja käsitteellistämistä yhdeksi inhimillisen toiminnan peruskategorioista, jossa nopeasti leviävät teemat ja muodot edustavat laajalti leikin globaalia kerrostumaa (Kalliala 1999,35). Leikin yhteys paikalliseen kulttuurilliseen kerrostumaan, jota tässä tutkimuksessa tavoitellaan, on Kallialan (1999, 51–53) arvioimana leikin näkymättömien mielikuvien takia vaikeaa, mutta tavoitettavissa.

2.3.1 Leikki yhteisöllisyyden vahvistajana

Tutkimuksessa on toteutettu yhteisleikin interventio leikin uudelleen tulemisen mahdollisuuksien tarkastelemiseksi. Leikkiä ei nähdä tutkimuksen yhteydessä vain lapsuuteen paikantuneena tai jalostetusti muotoiltuna ja liitettynä korkeammille kulttuuriasteille, kuten juhlapyhiin, urheilukilpailuihin ja suuriin näytelmiin. Leikkiä omalaatuisena ja itsenäisenä toiminnan muotona ei myöskään nähdä sitoutuneena mihinkään kulttuuriasteeseen tai maailmankatsomuksen muotoon. (ks. Huizinga 1984, 10–14.) On huomioitavaa, että leikin perimmäinen olemus on, kuten eri tieteenalojen lähestymistavan mukaiset selvitykset osoittavat sellaista, jota on vaikea tavoittaa, saavuttaa ja yksiselitteisesti määrittää. Tässä yhteydessä leikki nähdään mahdollisuutena, erilaisena, itsenäisenä ja omaleimaisena tapana sekä prosessina lähestyä niin etäämpänä kuin lähellä olevia sosiaalisia ilmiöitä ja toimintoja. (ks. Sheridan, Howard & Alderson 2011, 18.) Leikin sosiaalista vuorovaikutusta edistävä vaikutus arvioidaan olevan leikin synnyttämässä yhteistoiminnassa, jossa leikkijöiden tulee aktiivisesti neuvotella ja tehdä aloitteita. Leikki tarvitsee edetäkseen myös jatkuvaa päätöksentekoa. (Riihelä, 2000, 184.) Tutkimuksellisesti ei siis riitä, että käsittää leikin olevan mielikuvan tai roolivaatteiden yllään pukemista ja esikirjoitetun näytelmän esittämistä (Lindqvist 1998, 142.) Leikin tutkimus yhteistoiminnallisuuden yhteydessä on

paljon enemmän. Yhteisleikin oletetaan synnyttävän uudenlaisia hahmotustapoja sosiaalisen vuorovaikutuksen käsitteellistämiseen. Työhyvinvointia rakentaviksi sosiaalisiksi voimavaratekijöiksi on aiemmissa tutkimuksissa havaittu tunneperäiset hyvinvointikokemukset, kuten työyhteisössä työn imun synnyttämä ilo (Mamia 2009,27; Mäkikangas & Hakanen 2017). Tässä tutkimuksessa yhteisleikki arvioidaan Heleniuksen (1993) sanoittaman ilon synnyttämisen ja tuottamisen lähteeksi.

Riihelän (2004) uudemman leikintutkimuksen selvittämänä leikistä on olemassa hyvin ristiriitaisia näkemyksiä. Toiset näkevät leikin vain lapsille ja lapsuuteen kuuluvana aikuisten työntekoa jäljitelevänä toimintana (ks. Kalliala 1999, 36–37), kun taas toiset itsenäisenä sisäisten mielikuvien tuottamana prosessina ja tapahtumien ketjuna (Pursi & Lipponen 2018,11). Tässä tutkimuksessa leikki nähdään mielikuvien ja todellisuuden yhdistymänä, erityisenä ja itsenäisenä ikärajattomana aktiivisuuden lajina ja sosiaalisena toimintana, joka on sidoksissa aikaansa ja ilmentää moninaisia leikkijöiden leikkitilanteissa luomia sosiaalisia järjestelmiä ja olemassa olevia struktuureita.

Tutkittaessa leikin yhteydessä tapahtuvaa sosiaalista toimintaa, on otettava laajemman inhimillisen vuorovaikutuksen lisäksi huomioon ihmisten kesken tapahtuva yksilöllisesti ilmentämä toiminta (Riihelä 2000, 157). Leikeissä osallistujat ilmaisevat leikki- ja tunneviestejä, joiden välityksellä he säätelevät ja soinnuttavat yhteen toistensa ilmaisuja luoden yhteisiä ja jaettavia leikillisiä kokemuksia ja yhteistä ymmärrystä siitä, että leikimme yhdessä. Leikki- ja tunneviestien yhteen soinnuttaminen arvioidaan yhteisöllisyyttä vahvistavana tekijänä leikillisten kohtaamisten ylläpitämässä vuorovaikutuksessa. (ks. Kangas & Fonsen 2018, 5–16; Pursi & Lipponen 2018, 11–12.) Vuorovaikutuksen yhteen soinnuttamisen, jakamisen, neuvottelun ja päätöksenteon nähdään Kankaan ja Fonsenin (2018) tavoin olevan myös yhteydessä yhteistoiminnan edistämiseen. Tutkimus kiinnittyy myös Vartiaisen ja Kumpulaisen (2020) näkemykseen yhteisleikistä ryhmätoimintana, joka edistää ja kehittää vuoropuhelua. Leikin liittäminen yhteistoiminnallisuuden edistämiseen kytketään erityisesti Huizingan (1938, 1947, 2004) määrittelemään leikin kauaskantoiseen kulttuurisidonnaiseen yhteisöllisyyteen,

vuorovaikutukseen, kieleen ja ajatteluun kiinnittyvään kulttuuria luovaan ja yhteisöllisyyttä rakentavaan näkemykseen. Yhteisleikki on myös historiantutkija Ariésin (1962) mukaan toiminut erityisenä välineenä yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi yhteisön jäsenten kesken.

2.3.2 Play Easily ideologiana

Tutkimuksessa käytettävien tutkijan luomien *Play Easily* -leikkien ideologinen perusta on sosiokonstruktivismissa, dialogisessa ihmiskäsityksessä ja Morenolaisessa rooliteoriassa. Todellisuuden ymmärretään ja nähdään olevan sosiaalisesti rakentunutta (ks. Berger & Luckmann 1994; Patton 2002, 96). Tämä tarkoittaa sen huomioimista, että ihmisillä on monia todellisuuksia, jotka kietoutuvat ihmisten elämiin, suhteisiin ja vuorovaikutukseen toisten kanssa (Siljander 2014). Taustana on sosiaalisen konstruktionismin perusolettamus, jonka mukaan kohtaamisissa ja keskusteluissa ihmiset jakavat ja muodostavat yhdessä, mutta omaa todellisuuttaan, eivätkä vain kuvaile tai suunnittele sitä (Berger ja Luckmann 1994). *Play Easily* -ideologiassa sosiokonstruktionismi ilmenee kollektiivisuuden korostamisena. Oleellista on ihmisten väliset suhteet, suhteiden muodostuminen ja yhteisö ennen yksilöä. Lisäksi oleellista on ilmaisullinen kieli, joka sisältää sanojen lisäksi muun kommunikatiivisen viestinnän muodot, kuten ilmeet, eleet ja kehon liikkeitä (ks. von Tetzchner & Martinsen 1999). Olemassa olevat suhteet ja ilmaisullinen kieli muodostavat ainutkertaisia merkityksiä kussakin *Play Easily* -leikin vuorovaikutus, ilmaisu- ja suhdetilanteessa.

Play Easily -ideologia kiinnittyy dialogisen ihmiskäsityksen periaatteisiin. (ks. Andersen 1991.) Dialoginen ihmiskäsitys tarkoittaa sen hyväksymistä, että jokainen tuo vuorovaikutukseen sen todellisuuskäsityksensä, joka hänellä on. Yhdessä ajattelu on taitoa ja merkitsee sitä, että jokaisella on oikeus omaan sisäiseen ääneensä ja äänensä tulkintaan (ks. Isaacs, 2001.) Tämä tarkoittaa Buberin (1993) filosofiseen Minä- Sinä pohdintaan sisältyvää pohdintaa kuulluksi tulemistä, jonka voi kiteyttää ihmisen olemassaolon edellytykseksi tässä yhtey-

dessä ajatuksella: kun sinä kuulet ja näet minut, olen olemassa. Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus muodostuu leikkien synnyttämässä dialogeissa kunkin leikkijän jakamien kommunikatiivisten ilmausten tuottamana yhteissummana. Tämä tapahtuu leikissä onnistuneesti vain silloin, kun osanottajien äänet ja sanat nähdään ja ymmärretään olevan yhtä arvokkaita sekä yhtä ”totta” (ks. Isaacs 2001). *Play Easily* -ideologiassa leikillä arvioidaan olevan sanaton dialoginen voima ja yhteys nähdyksi ja kuulluksi tulemiseen.

Leikki nähdään *Play Easily*:ssa sosiaalisen todellisuuden kuvantamisen ja käsittelemisen välineeksi leikin ennalta määrittelemättömän dialogisen olemuksen sekä kulttuuria ilmentävän ominaislaatunsa vuoksi. Jokaisessa yksittäisessä leikkimaailmassa (liite 2) otetaan kuvitteellisesti käsiteltäväksi, yhteisesti koettavaksi ja jaettavaksi yhteisesti tavoitettavissa olevia sosiaalisia konteksteja ja elementtejä. Kontekstit ovat löydettävissä ja tunnistettavissa olevia ympäristöjä, kuten sirkus, junan vaunu ja metsä. Sosiaaliset elementit ovat kulttuuriin sidoksissa olevia sosiaalisia taitoja, jotka nähdään kehittyvän jo lapsuuden aikana yksilön sosiaalisesti pääomaksi ympäröivän todellisuuden yhteisöelämässä, sen rakennusaineiksissa, kuten käyttäytymistavoissa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Poikkeus 2019; Puolimatka 1999b, 94–95).

Työyhteisön taukojen yhteydessä toteutetun yhteisleikkimisen intervention konkretia on Morenolaisen psyko- ja sosiadraaman työskentelymenetelmissä (ks. Silvola & Merikivi 2015.) Leikeissä yksilö rakentaa leikkiroolinsa ja ilmaisunsa konsultoidun leikin ideasta ja kehuksesta mielikuvistaan nousseiden ajatustensa mukaan. *Play Easily* -leikeissä on sosiaalista olemista, yhteisöllisyyttä ja vuorovaikutusta lähestyvä ja käsittelevä rakenteellinen kehys ja sisällöllinen kognitiivisesti tavoitettavissa oleva sosiaalinen ja yhteisöllinen ilmiö. Esimerkiksi Tähtihippa, Myrkyllinen soppa -leikki syntyy ja etenee leikkiä käynnistävien sanamerkkien tulkitsemisesta ja ymmärtämisestä konsultoinnissa käytetyn tutkijan esittämän tähtihipparoolihahmon kanssa. Aluksi informantit keittävät sanasoppaa heittämällä työyhteisössä viljellyillä sanoilla täytettyjä hernepusseja vannekattiloihin. Keitoksen valmistumisen jälkeen leikin kulku muotoutuu ja edistyy yhdessä synnytetyn ja jaetun sosiaalisen kognition kautta.

Morenon rooliteoriassa roolinoton nähdään sisältävän yksilön ajatusten, tunteiden ja toimintataipumusten kokonaisuuden. Tämä tarkoittaa leikkitalanteissa sosiaalisen roolinoton yhteydessä sekä kollektiivisen että yksilöllisen yhteensulautumista. Konduktöörin jodlaus -leikissä leikkijä sulauttaa yksilöllisen matkustuskokemuksensa yleisen käsitykseen matkustamisesta junassa. Leikkiin on vaivatonta liittyä, sillä leikin kehykset ovat arjesta poimittuja tuttuja asioita, kuten matkustaminen junalla. Morenolaisessa rooliteoriassa yksilön nähdään olevan aina sidoksissa siihen tilanteeseen tai ryhmään, jossa hän kulloinkin elää. Yksittäisen leikin kuvantuminen voi siten yhteisen ja jaetun sosiaalisen kognition tuottamana piirtää havaittavaksi ja tarkasteltavaksi sosiaalisen todellisuuden ja vuorovaikutusjärjestelmän tilaa, joka työyhteisössä vallitsee (ks. Toiviainen & Hänninen 2006, 140).

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yhteisleikkimistä teknologiateollisuuden työyhteisö kontekstissa. Tutkimuksessa selvitetään, miten yhteisleikkiminen työyhteisön taukojen yhteyteen tuotuna toimintana koetaan ja merkityksellistetään yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteydessä. Lisäksi tarkastellaan, olisiko leikistä työyhteisön ilmapiirin ja vuorovaikutuksen tietoisuus työkaluksi. (ks. Toiviainen & Hänninen 2006,139-147; Vilkman 2015.)

Yhteistoiminnan edistäminen ja kehittäminen nähdään tärkeänä, koska myönteisten tunteiden synnyttämä sosiaalisten voimavarojen resurssi on työelämäntutkimusten mukaan yksi keskeisimmistä työyhteisön hyvinvointitekijöistä, jolla on vaikutuksensa esimerkiksi työn mielekkyyden kokemiseen, työhön sitoutumiseen ja työn teon tehokkuuteen. (Mamia 2009; Manka M-L & Manka M. 2017; Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017.) Lisäksi työyhteisöjen vuorovaikutuksen hyvinvointitilan ja suhdepääoman tarkastelemiseksi ja edistämiseksi on toiminnallisia työkaluja tarjolla vain vähän. Intervention aikana kerätyille aineistolle kohdeilmion selvittämiseksi on kohdistettu seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia merkityksiä yhteisleikkiminen synnyttää työyhteisön leikkitalanteissa leikkitalanteiden vuorovaikutusta tulkitsemalla?
2. Millaisia yksilöllisiä ja yhteisiä merkityksiä osalliset tuottavat yhteisleikkimisestä intervention jälkeen?

4 TUTKIMUSASETELMA JA TUTKIMUKSEN KUVAUS

Toteutettu interventio on tarkoittanut sosiaalista väliintuloa, yhteisleikin viemistä sosiaalisen vuorovaikutuksen muotona työyhteisökontekstiin, jossa yhteisleikki ei ole toiminnallisena ilmiönä tuttu. Morenolaiseen draaman perusteisiin kiinnittyvien leikkien avulla on tutkittu ja arvioitu, millainen toiminnallinen väline yhteisleikki on työyhteisön yhteisöllisen toiminnan ja vuorovaikutuksen tarkastelemiseen. Tutkimuksessa on oltu kiinnostuneista ja kerätty tietoa, miten yhteisleikkiminen ilmentyy vuorovaikutustapojen, sosiaalisessa vuorovaikutuksessa olemisen ja yhdessä työskentelemisen yhteydessä ja miten leikkiä reflektoidaan subjektiivisena ja yhteisenä kokemuksena leikkitalanteissa ja leikkitalanteiden jälkeen. Tutkimuksen aineisto on muodostunut yhteisleikkitalanteiden yhteydessä kerätyistä ja tehdyistä havainnoista ja työyhteisön keskusteluista leikkitalanteissa. Kokemuksia yhteisleikkimisestä on lisäksi kerätty intervention päätteeksi fokusryhminä avoimella haastattelulla yhteisleikkimistä muistellen. (ks. Hyvärinen 2017.)

4.1 Interventio tutkimusstrategiana

Tässä tutkimuksessa ilmiön esille saamiseksi ja aineiston keräämiseksi on toteutettu interventio. Puuttuminen tässä yhteydessä on tarkoittanut sosiaalista väliintuloa työyhteisön arkeen, jossa on toimittu tavanomaisuudesta poikkeavalla tavalla. Intervention on ajateltu toimivan tutkimuksen kohdeilmiön lähestymistapana, sen tunnusomaisten piirteiden, tutkimuksen ja kehittämistoiminnan samanaikaisuuden vuoksi. Intervention eduksi nähtiin myös sen kyky jonkin asian edistämiseen ja kehittäminen (ks. Vilka 2005.) Interventio tutkimusstrategiana on mahdollistanut myös tutkijan aktiivisen läsnäolon tutkimuskontekstissa ja

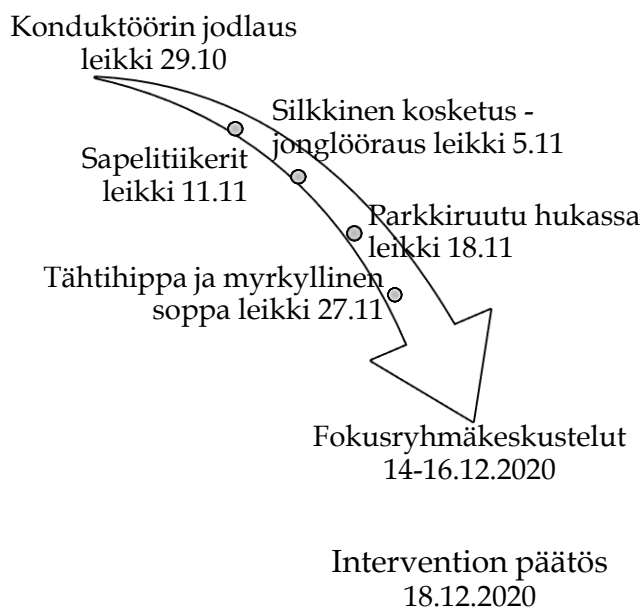
osallistuvan havainnoinnin. Havainnoinnin lisäksi tutkijan rooliin on sisällyneenä muun muassa aloitteiden tekeminen. (Paloniemi 2020; Heikkinen 2010, 223.) Tässä tutkimuksessa interventiossa jotakin on tehty toisin kuin aiemmin ja tätä on tutkittu. Tutkimuksen viitekehukseen avatut esiymmärrykset yhteisöllisyydestä, yhteistoiminnasta ja hypoteettinen yhteys yhteisleikin kanssa ovat raamittaneet ja kehystäneet intervention toteutusta tutkimukselle asetetun tutkimustehtävän mukaan.

Intervention toteuttamista on ohjannut tutkijan esiymmärrykset tutkimuksen kohteesta. (ks. Heikkinen 2010, 214–229.) Yhteisleikki on nähty ja arvioitu yhteistoimintana, jossa luodaan ja joka saa aikaan vastavuoroista ja avointa sekä dialogista vuorovaikutuskulttuuria, rakentaen siten myös aikuistyöyhteisöön myönteistä tunneilmapiiriä (ks. Mäkikangas & Hakanen 2017; Pursi 2019; Riihelä 2000). Yhteisleikin interventio tutkimusasetelmana on arvioitu tutkimuksen toteutuksen suunnitteluvaiheessa jo itsessään synnyttävän yhteistoiminnallisuutta edistävän prosessin, johon tutkimukseen lupautunut työyhteisö sitoutuu. Yhteisleikin yhdistyminen yhteistoiminnallisuuden edistämisen ilmiöön on esiymmärryksenä kytkeytynyt siten itse prosessiin, prosessin aikana syntyneeseen ja prosessin päätteeksi fokusryhmä keskustelu muotoisena toteutettuun haastatteluun.

4.1.1 Intervention vaiheet

Lyhytkestoisen intervention toteuttaminen aineiston keräämiseksi eteni ja toteutui vaiheittain. Yhteisleikkikohtaamisten aikataulu oli alustavasti suunniteltu tutkimukseen lupautuneen organisaation esimiestason kanssa tutkimuksen aloitusvaiheen yhteydessä, mutta tutkimuksen kulun eteneminen tarkistettiin leikitapaamisten yhteydessä. Tällä tavoin varmistettiin tutkimuksen työyhteisölähtöinen toteuttaminen tutkimuksen teon eettisten periaatteiden mukaan. Kuviossa 1. esitetään intervention toteutuksen vaiheittainen eteneminen, nimetään tutkimuksessa käytetyt *Play Easily* -leikit sekä kuvataan intervention etenemisen aikataulu.

Intervention aloitus 12.10.2020

KUVIO 1. Intervention vaiheet ja aikataulu

Interventio päättyi organisaation toimesta järjestettyyn lounasruokailutilaisuuteen, jonka yhteydessä henkilöstöllä oli vielä mahdollisuus jakaa ajatuksia ja kokemuksia yhteisleikkimisestä työyhteisökontekstissa sekä koko interventioprosessista. Lounasruokailun yhteydessä henkilöstöllä oli myös tilaisuus esittää tietosuojaan, kuten tutkimuksen aineiston käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi sovittiin raportoinnin tarkasteltavuudesta kirjallisena tulosteena ennen sen julkaisemista.

4.1.2 Konsultatiivinen metodi yhteisleikkimisen käynnistämässä

Yhteisleikkitalanteet käynnistyivät konsultatiivista metodia hyödyntäen. Konsultatiivinen aloitteiden tekeminen tarkoitti tässä tutkimuksessa prosessikonsultatiolle tyypillisen tutkivan työotteen soveltamista (Kykyri & Puutio 2015). Soveltaminen tarkoitti yhteyksien rakentamista sekä vuoropuhelun ja keskinäisen kuuntelun edistämistä yhteisleikkimisen aloitusvaiheessa (Kykyri 2020). Prosessikonsultointiin sisältyi osallisten aktivointi leikkiin, leikin kehysten ja leikillisten

roolien avaaminen sekä leikkien yhteydessä leikkikokemuksen reflektiivisen tarkastelun edistäminen.

Tutkimuksessa intervention toteutuksen yhteydessä käytettiin myös Soinin, Rantasen ja Suorsan (2012, 11–12) esittämää konsultoidun ryhmätyöskentelyn mallia, mikä tässä yhteydessä tarkoitti osallistujien yhdistämistä alkuinformaatiolla toiminnalliseen vuorovaikutukseen emotionaalisesti turvallisessa ilmapiirissä. Konsultatiivisen työskentelytavan metodisena tavoitteena oli käynnistää osallisissa kiinnostus ja rohkeus lähteä mukaan yhteisleikkiin, jota kehystää yhteisesti jaettavissa oleva ja ymmärrettävä roolitus kuten taistelija, matkustaja, kuljettaja ja jonglööri.

Play Easily -leikki-idea ja -kehys sisältävät myös ristiriitaisuuksia, jotka vaativat kultakin osalliselta sekä yksilöllistä että yhteisesti tilanteessa rakennettavaa yhteistyö- ja neuvottelutehtävää. Leikkijät kohtaavat yhteisleikissä erilaisia sosiaalisiksi toiminnaksi nimettäviä muotoja, kuten odottaminen, jakaminen ja vuorottelemine (ks. Crain 1992; Lindqvist 1998). Esimerkiksi tutkimuksessa aineiston keräämiseksi järjestetyn intervention päättänyt Tähtihippa, Myrkyllinen soppa -leikki syntyi leikkiä käynnistävien sanamerkkien tulkitsemisesta ja ymmärtämisestä konsultoinnissa käytetyn tähtihipparoolihahmon kanssa. Aluksi informantit keittivät sanasoppaa heittämällä työyhteisössä viljellyillä sanoilla täytettyjä hernepusseja vannekattiloihin. Aloituskonsultaation jälkeen leikki jatkui ja rakentui leikkijöiden edistämänä leikin synnyttämän vuorovaikutuksen sekä tilanteissa syntyneen ja jaetun sosiaalisen kognition mukaan (ks. Toiviainen & Hänninen 2006, 140). Tästä syystä yhteisleikkimisen synnyttämien reagoititapojen oletettiin hypoteettisesti ilmentävän sekä yksilöllisiä sosiaalisia resursseja että organisaation yhteisesti käytettävissä olevaa sosiaalista resurssivarantoa. Näin ollen yhteisleikin arvioidaan synnyttäneen myös tilan reflektoida ja hahmottaa olemassa olevia resursseja, erityisesti ilmapiiriin piiloutuvia tunneperäisiä sävyjä.

4.2 Intervention toteuttaminen

Yhteisleikin tutkimus toteutettiin tutkimukseen lupautuneessa teknologiateollisuuden työyhteisössä. Kontakti työyhteisöön syntyi organisaatiossa työskentelevän työntekijän kautta. Organisaation johtoryhmän jäsenen tapaaminen järjestyi elokuulle 2020. Tapaamisessa selvitettiin tutkimuksen alustava luonne ja jätettiin tutkimuslupahakemus. Johtoryhmä ilmoitti 8.9.2020 tutkimuksen olevan mahdollinen.

Tämän jälkeen tutkimuksen luonne esiteltiin organisaation esimiestasolle. Kahdessa ensimmäisessä tapaamisessa syyskuussa 2020 keskusteltiin tutkimuksen sisällöstä, tavoitteista ja tarvittavista järjestelyistä, käsiteltiin tietosuoja- ja tutkimuslupa-asiat, aineistohallintaan liittyvät seikat sekä sovittiin aikatauluista. Koko organisaation henkilöstötapaaminen järjestyi organisaation viikkopalaverin yhteyteen 6.10. 2020. Tapaamisessa avattiin Power Point esityksellä tutkimuksen tausta, intervention kokonaisuus tiivistetysti ja prosessin aikataulusuunnitelma. Neljännessä tapaamisessa 9.10.2020 tarkasteltiin tiedekunnan säännöksiin valmistellut ja tarkastetut sekä organisaation esimiestasolla hyväksytyt tutkimuksen toteutuksen asiat eettisten periaatteiden mukaan. Tutkimukseen osallistumisen suostumuksen antoi lähes puolet yrityksen työntekijöistä. Osallistujia ja tutkimuskontekstia on kuvattu tarkemmin luvussa viisi.

Tuomi & Sarajärven (2018, 80) mukaan osallistuvan tutkijan on sen sijaan tärkeä esitellä ja avata tutkimukseen tutkijan sitoumukset ja rooli. Tämän tutkimuksen yhteydessä on huomioitava leikin pitkäaikaisen kokemusasiantuntijuuden merkitykset ja mahdolliset heijasteet. Intervention toteutuksessa hyödynsin aiemmin innovoimiani *Play Easily* -leikkejä (liite 2). Materiaalin ja leikkihahmojen käytöllä arvioin ennaltaehkäistävän omistusoikeudelliset pulmat. *Play Easily* -materiaalista leikit valittiin tähän tutkimukseen osallistujien toimesta leikkien sosiaalisen sisällön ja leikkien nimiöinnin herättämän kiinnostuksen mukaan. Harkinnanvaraisuus tässä tutkimuksessa tarkoitti intervention kohteen ja informanttien tekemän leikkien valinnan lisäksi myös aineiston käsittelyvaiheessa tehtyä aineiston rajaamista. Laadullisessa tutkimuksessa harkinnanvaraisella näytteellä

voidaan Vilkan (2005, 127) mukaan tutkia ja kuvata kohdistetusti sitä, mitä ollaan tutkimassa.

Kysyin teknologiateollisuuden organisaatiota intervention toteutuksen ympäristöksi ja henkilöstöä tutkimuksen informanteiksi, koska arvioin yhteisleikkimisen olevan työyhteisössä ennestään tuntematon sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan muoto. Tällä harkinnanvaraisella tutkimuskohteen valinnalla tavoittelin sitä, että kokemukset, näkemykset ja merkityksenannot yhteisleikistä työyhteisön yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteydessä muodostuvat mahdollisimman autenttisiksi.

Interventio toteutukseen harkinnanvaraisesti valittujen *Play Easily* -leikkiroolien leikkitalanteissa näkyväksi saattaminen merkitsi kunkin leikin draamallisiin näytelmiin eläytymistä sekä tutkittavilta että tutkijalta. Intervention yhteydessä kerätty aineisto syntyi siten osallisten leikkitalanteissa ilmaisemaan ja reflektiiviseen kykyyn havaita tilanteita ja tulkita tilannesidonnaisia sävyjä (ks. Alhanen ym. 2011). Heikkisen (2010, 219) mukaan reflektiivinen ote tarkastella asioita tarkoittaa muun muassa sitä, että tavanomainen nähdään uudessa valossa. Leikin edistäminen edellytti informanteilta henkilökohtaista sosiaalisen kognition ja pääoman käyttöä sekä jakamista, mikä tarkoitti tuottamisen rinnalla esi-merkiksi kykyä tunnistaa ja käsitteellistää ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen syntyviä sävyjä (Varila, Lahtinen, Joki & Soini 2005).

Yhteisleikkiminen toteutui viikoittaisina kertaluontoisina tuokioina yhteensä viisi kertaa. Leikkitalanteet sijoittuivat työyhteisön luonnollisten taukojen yhteyteen joko aamuun tai iltapäivään työyhteisön määrittäessä rytmin kalenteriin. Leikkitalanteet etenivät alkukonsultoinnin jälkeen leikkijöiden toimesta yhteisten synnyttävien ja syntyvien sopimusten varassa ja edistämänä. Leikki kesti leikkijöiden sille määrittämän ajan ja osallisuus leikkitalanteissa oli vapaaehtoisuudelle rakentuvaa. Tutkimuspäiväkirja täydentyi leikin ulkopuolisena tarkkailijana ja havainnoijana erilaisten sävyjen kirjauksin. Havaintojen tekeminen on Vilkan (2016) mukaan tutkimuksen kriittinen kohta. Havaintojen luotettavuus varmistettiin keräämällä leikkitalanteet kylmän kameran tekniikkaa käyttäen videoaineistoksi yrityksen tallentimiin. Fokusryhmittäin tapahtuneiden

muistelukeskustelujen havaintojen samanaikaiskirjaamisella kerättiin toinen tutkimuksessa hyödynnetty aineisto. Laajan aineiston arvioitiin vahvistavan luotettavan tiedon saamista asetetun tutkimustehtävän selvittämiseksi.

Intervention yhteydessä kerätty aineisto käsiteltiin aineistoittain monimenetelmäisesti. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jota käytettiin videoaineiston analyysissa, rakentui aineiston pohjalta niin, että analyysiyksiköt eivät olleet etukäteen sovittuja ja aineistoa tarkasteltiin sellaisenaan. Fokusryhmähaastattelussa kerätyn aineiston analyysi toteutettiin kerronnallisen ja kokemuksellisen aineiston käsittelyyn soveltuvalla joustavalla teema-analyysillä. (ks. Braun & Clarke 2006, 79.) Laaja aineisto rajattiin tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaiseksi aineistojen alkukäsittelyvaiheen jälkeen.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, SIDOKSET JA EETTISYYS

Tässä interventiotutkimuksessa kerättävä tieto on fenomenologishermeneuttista, koska siinä kerätään tietoa ihmisten kokemuksista. Tutkimus on sidoksissa fenomenologiaan, kun kohteena on elämismailma ja ihmisen suhde omaan koettuun elämistodellisuuteen. (ks. Laine 2001.) Aineisto on muodostunut yhteisleikin vuorovaikutuksessa olemisesta ja toimimisesta leikki-tilanteissa, sekä tutkittavasta ilmiöstä käsitteellistettyjen kokemusten kautta. Hermeneuttisen perinteen sidokset ilmenevät erityisesti tutkimuksen toteutuksen tavassa, esiyymmärryksissä ja tulkinnoissa kohdeilmiöstä (ks. Tökkäri 2018, 68). Lisäksi *Play Easily* -leikkimateriaalin sisällöissä, yhteisleikkien konsultatiivisissa käynnistämisisissä, empiirisen aineiston keräämisessä, aineiston käsittelytavan yhteydessä sekä tulosten tulkinnan ja muodostamisen yhteydessä.

Kohdeilmiön tarkastelemiseksi järjestetyn intervention tavoite on ollut elävän kokemuksen tarkasteltavaksi saattaminen. Ymmärrys, että informaatio voidaan intervention toteuttamisen kautta tavoittaa, perustuu Grönforsin (1985, 21) esittämään ja sanoittamaan ihmisen erityiseen kykyyn aistia, joka mahdollistaa ensinnäkin kokemisen, mutta myös kognition havaita kokemusta ja nonverbaalisia suhteita ihmisten välillä. Empiirinen aineisto on kerätty ja muodostunut kahdesta erillisestä kokonaisuudesta: yhteisleikki-tilanteiden videotallenteista ja fokusryhmä haastatteluista. Aineistoa on täydentänyt intervention alkutilanteen, leikki-tilanteiden ja päätteeksi järjestetyn lounasruokailutilanteen keskustelusiältöjen ja havaintojen muistiin kirjaaminen.

Aineistojen käsittelyssä ja tulkinnassa on huomioitu Varton (1992, 58–63) esittämät hermeneuttiset kaanonit eli säännöt. Tutkimus ja tutkimuksen synnyttämä aineisto on muodostunut ja nähdään autonomiseksi. Fokusryhmähaastatteluisissa kerättyjen aineistojen analysoinnissa ja tulkinnassa on huomioitu, että haastateltavat eivät välttämättä ilmaise kokemuksiaan sellaisenaan kuin ovat ne

kokeneet, koska haastatteluissa kokemuksia kerrotaan ajallisina muisteluina. (ks. Tökkäri 2018, 68.) Haastatteluaineiston tarkastelussa on huomioitu se, että samalla kun kokemuksista on kerrottu, asioita on esitetty yhdessä tilannesidonnaisesti kommunikoiden ja siten koettu tilanteet jopa eri merkityksin uudelleen. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 146–147). Lisäksi on ollut huomioitava tietoinen tai tiedostamattomasti tapahtuva valinta siitä mitä on kerrottu. Tutkimuspäiväkirjan merkintöjä on hyödynnetty erityisesti tilannesidonnaisten tekijöiden huomioimiseksi.

Analyyseja on taustoittanut kokemusnäkökulman tavoittamiseen perustuva, että konstruktionistinen viitekehys. Kokemusnäkökulman painotus on näyttäytynyt analyysin aineistolähtöisyytenä, jossa osallistujien ääntä on pyritty saamaan mahdollisimman paljon esille. (Perttula 2005.) Videoaineistoksi tallentuneiden leikkitilanteiden havaintoaineisto perustuu käsitykseen todellisuuden ja tiedon rakentumisesta konstruktivistisesti (ks. Berger & Luckman 1994). Konstruktionistiseen viitekehykseen on oltu sidoksissa erityisesti leikissä syntyvän todellisuuden, aineiston tässä ja nyt rakentumisen ymmärtämisen yhteyksin. Aineistojen ymmärretään olevan paloja todellisuudesta, eivät vain otoksia jostakin ulkopuolisesta. Analyysissä tutkittava todellisuus on asemoitu tapahtumakontekstiinsa ja aineistoa on tulkittu kontekstisidonnaisesti. (Alasuutari 2019.) Mielienkiinto on kohdistunut tutkimustehtävän mukaan leikkijöiden väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan.

Aineistojen käsittelyä ja lukutapaa on ohjannut myös ajatus siitä, kuinka todellisuutta voidaan tehdä ymmärrettäväksi useilla erilaisilla tavoilla, kuten erilaisilla olemassa olevaan kulttuuriin sidoksissa olevilla puhetavoilla (ks. Jokinen, Juhila & Suoninen 2008, 2016.) Puhetapojen ja kielellisten ilmausten merkityksiä huomioivan lukutavan soveltamisella on arvioitu löydettävän luotettavaa, siivlöityä ja eritellympää tietoa laajasta aineistosta aineistokokonaisuuksien käsittelemiseksi ja harkinnanvaraiseksi rajaamiseksi. Puhetta on tarkasteltu kontekstissaan. Puhetapoja seurauksineen, on tarkasteltu yhteisleikkimisen vuorovaikutuksen kuvantumisen ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteyden selvitte-

lemiseksi (ks. Eskola & Suoranta 2001, 194). Eritellympien merkitysten kohdeilmioistä etsimiseksi on hyödynnetty Suonisen (1999, 18–19) kuvaamaan ja selittämään kielen käytön tarkasteltavuuteen puheilmiasujen rinnalla myös tekemisenä ja toimintana. Yksilö on emt. mukaan kieltä käyttäessään osa kontekstuaalista ja kulttuurista toiminnan virtaa, jossa hän elää ja on, joko ylläpitäen, uudistaen tai muuntaen sitä myös käyttäytymisellään.

Jokinen ja Juhila (1999,55) ovat havainnollistaneet kielen käytön sisäisten merkitysten hahmottamisen ulottuvuudet. Neljän eri ulottuvuusparin lähestymistavoista, tässä tutkimuksessa aineiston tarkennetussa ja harkinnanvaraisessa erittelyssä on sovellettu kriittisyyden ja analyyttisen lähestymistavan ulottuvuusparia painotuksen ollessa analyyttinen. Analyyttisen lukutavan soveltaminen on kohdistunut siihen, millaisina sisältöinä kokemus kuvantuu aineistossa toiminnallisiksi, kommunikatiivisiksi ja kielellisiksi kuvauksiksi ja merkitystenannoiksi sekä yksilöityinä kuvauksina että jaettuina ymmärryksinä. Lisäksi kuvantuneita merkityksiä on tarkasteltu tarkennetummin tunneilmiasujen erittelemiseksi aineistoissa. Millaisissa, miten ja missä yhteyksissä tunneilmiasut ovat heijasteisina suhteina sidoksissa toimintaan mahdollisia merkityksiä ja seurauksia synnyttäen ja vahvistaen. Analyyttisen lähestymis- ja lukutavan soveltamisen nähdään vahvistaneen sen arviointia missä vaiheessa aineisto alkaa toistaa itseään ja tukeneen siten aineiston rajaamista (ks. Tuomi & Sarajarvi 2018, 99).

5.1 Tutkimuksen toteutuksen konteksti

Yhteistoiminnallisuuden kehittämisen ja edistämisen interventio toteutettiin yhteishenkilön avulla löytyneessä teknologiateollisuuden organisaatiossa Pohjois-Suomen alueella. Teknologia-alan organisaatio arvioitiin otolliseksi ympäristöksi, koska työn intensiivisyyden kasvu muun muassa yhteisöllisyyteen heijastuen on Maunon ym. (2019) kertoman mukaan kurittanut erityisesti teknologia-alaa. Intervention toteutuksen ja aineiston keruun fyysisenä kontekstina toimi

keskikokokoinen hallitila tuotantolinjoineen, koneineen ja varastoineen. Ympäristössä oli käytettävissä myös henkilöstörakenteen ja työtehtävien mukaiset toimisto-, neuvottelu-, ja sosiaalilat. Toimisto- ja neuvottelutiloja hyödynnettiin fokusryhmähaastattelujen yhteydessä. Sosiaalituloista ruokailutila oli tiedotus- ja vapaamuotoisen keskustelun tilana informaatiotauluineen sekä päätteeksi järjestetyn lounasruokailun paikkana. Yhteisleikkitalanteet toteutettiin hallitilassa, johon raivattiin kunkin leikkitalanteen aluksi yhdessä turvallinen ja riittävän laaja tila ja johon videotallentimet olivat aseteltavissa. Yhteisleikeissä käytettäviä leikin materiaaleja etsittiin yhdessä osallistujien kanssa leikkien käynnistysvaiheessa työtiloista ja varastoista. Lisäksi leikeissä käytettiin leikkejä varten hankittuja materiaaleja, kuten palloja, höyheniä ja mehujuomaa.

Tutkimus ja intervention toteutuksen luonne vaativat tutkimuksen eettisyyden ennakoarvioinnin, mutta myös vallitsevan epidemian ja tilaturvallisuuden näkökulmin erillistä ja huolellista tarkastelua ja valmistelua työyhteisön kanssa. Tiedeyhteisölle lähetetyt tiedote tutkimuksesta ja tietosuojailmoitus sekä aineistohallinnan kysymykset oli käsitelty yksityiskohtaisesti esimiesten ja työyhteisön kanssa interventioprosessin aloituskeskustelujen yhteydessä. Tiedot olivat yrityksen informaatiotaululla tarkasteltavissa intervention päättymiseen saakka.

Tutkimukseen osallistujat olivat teknologia-alan työyhteisön henkilöstöä, joka muodostuu 25:stä erilaisissa työtehtävissä ja erilaisilla koulutustaustoilla olevista henkilöistä. Henkilökohtaisen suostumuksen tutkimukseen allekirjoitti 14 työyhteisön jäsentä. Suostumuksen allekirjoituksella varmistettiin, että osallistujat tietää ja ymmärtää tutkimuksen luonteen, vapaaehtoisuuden ja oikeuden osallistumisensa keskeyttämiseen. Maailmanlaajuisen epidemian takia organisaation johto toivoi tutkimuksen luonteen tuottaman läheisen kanssakäymisen syystä osallistujien sitoutuvan tutkimukseen ja olemaan läsnä leikkitalanteissa vain täysin terveenä.

Tutkimukseen lupautuneet informantit muodostivat heterogeenisen ryhmän. Osallistujissa oli eri kulttuureista tulevia, molemmat sukupuolet olivat edustettuina sijoittuen ikäjakaumaltaan 24–60 ikävuoden väliin, keskimääräisen

iän ollessa 35 vuotta. Osallistujat ilmaisivat leikkien yhteydessä käydyissä keskusteluissa työskennelleensä eri tehtävissä organisaatiossa sekä lyhyemmän että pidemmän ajan ja osa heistä kertoi toimivansa oman yrityksen kautta. Koska tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita ilmiöstä, aineisto kerättiin ei henkilöitynä aineistona (ks. Grönfors 1985, 67). Litteroinnin selkiyttämiseksi, aineistojen nauhoituksista kirjalliseksi taltioimisen yhteydessä puhe, kommunikointi, ilmaisut ja toiminta kirjattiin muistiin tunnistetiedoin. Litterointivaiheessa osallistujien tunnistetiedot pseudonymisoitiin kirjain H ja juokseva numero yhdistelmänä. (H1, H2...). Videonauhoitukselle tallentuneet ääni- ja kuvatunnistetiedot suojattiin organisaation digiturvallisuuden mukaisesti. Yhteisleikkitalanteissa oli mukana vaihtelevasti 10–14 henkilöä johtuen sairaus- tai muusta työpaikalta poissaolon syystä.

5.2 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin monimenetelmäisesti. Havainnoiden kerätty videoaineisto on kokoava pääaineisto. Intervention toteutuksen aloitusvaiheen keskustelu- ja tiedotustilaisuudessa sekä avoimin haastatteluin fokusryhmissä kerätty aineisto muodosti toisen aineiston, joka kohdennettiin keskeisesti osallisten kokemuksellisten merkitysantojen selvittämiseen. Aineistokokonaisuus muodostui laajaksi, sisältäen intervention videotallenteet, tutkimuspäiväkirjan muistiinpanot tapaamisissa ja videoleikkitalanteissa, videoiden litteroinnin yhteydessä ylös kirjatut yhteisleikkitalanteiden havainnot sekä fokusryhmä haastattelut intervention päätyttyä. Tärkeänä osana lisäksi tutkimuspäiväkirjaan alkukeskusteluista ja interventioprosessin päätteeksi järjestetyn lounasruokailun keskustelusta tallennetut sekä prosessin kulun muistiinpanot.

Videotallenneaineisto. Yhtisleikkimisen yhteydessä kerättiin videoaineisto yrityksen omistamiin tallentimiin. Kylmän kameran tekniikka tarkoitti kahden erillisen videokameratallentimen asettamista kiinteisiin paikkoihin leikkitalassa, jolloin myös konsultatiiviset leikkien ohjaukselliset toimet tallentuvat

nauhoitteille tarvittavaa myöhempää erittelyä ja tarkastelua varten. (Grönfors 1985, 137–149; Vilka 2005, 115.) Paikallaan olevat kamerat kuvasivat leikki-tilanetta kahdesta eri suunnasta, niin että tilanteet taltioituivat yksityiskohtaisesti ja tarkasti.

Leikkitapaamiset sijoituivat kahden kuukauden aikavälille ja tapaamisia järjestyi yhteensä viisi eri kertaa. Videoaineisto litteroitiin saman päivän aikana yrityksen tallentimilta Word-tiedostoiksi mahdollisimman yksityiskohtaisesti toiminta ja kommunikoinnin eri tasot, kuten ilmeet ja eleet huomioiden. Leikilliset eleet, hymyt ja naurun tirskahtukset arvioitiin viestittävän kokemuksia leikkistä yhtä hyvin kuin sanalliset ilmaisutkin (Kalliala 1999, 37; Tökkäri 2018, 67).

Videonauhoitusten kokonaismäärästä yhden leikki-tilanteen kesto oli keskimäärin 19.3 minuuttia. Viiden eri yhteisleikki-tilanteen videonauhoituksista puheilmajaisujen ja mielenkiintoisen informaation litteroinnissa käytettiin sanasta saanaan editointia (ks. Ruusuvoori 2010, 424–427). Eleet ja ilmeet sekä muu kommunikatiivinen ilmaisu, kuten ”naurua” kirjattiin ylös sekunteina. Tauot ja hiljaiset hetket merkittiin ylös sekunteina. Tunteiden ilmiäisut merkittiin Kerolan, Kujanpään, ja Kallion (2009) laatiman tunteiden nimeämisluokituksen mukaan. Toiminnalliset sosiaalisen vuorovaikutuksen tapahtumat, kuten keskittyä kuuntelemaan leikkipariaan, ojentaa pudonneen sanomalehtimiekan leikkikumppanilleen, kirjattiin ylös litteroinnin yhteyteen.

Fokusryhmä haastattelut. Ryhmähaastattelumenetelmää hyödynnettiin kokemusten keräämiseksi yhteisleikkistä intervention päätyttyä. Avoimen haastattelun menetelmällä toteutettuja haastattelutilanteita järjestyi kolme, joissa kussakin leikki-tilanteita oli muistelemaan ja kokemuksista keskustelemaan kolme interventioon osallistunutta työyhteisön toimijaa. Keskustelua synnytetettiin ja edistettiin keskustelurungon avulla (liite 3). Keskustelu käynnistyi lyhyellä yhteisleikkien muistelulla leikkimateriaalia ja videotallenteita hyödyntäen. Kukaan keskusteluun käytettiin aikaa työnantajan suosittelman aikarajan mukaan, keskimäärin yhden tunnin verran.

Keskustelun tallentamisen muodoksi valitsin suoraan tietokoneelle Word-tiedostolle kirjaaminen. Tekniikkana käytin sanasta sanaan editointia (Ruusu-vuori 2010). Osalliset huomioivat ryhmäkeskustelun säännöt ja samanaikaiskirjoittamistehtävän. Jos keskustelu tiivistyi, pyysin lyhyttä taukoa. Kirjaaminen etäällä keskustelijoista mahdollisti samanaikaisen havainnoinnin ja sulki subjektiivisen keskusteluosallisuuden. Kunkin fokusryhmä keskustelun päätteeksi, täydensin tutkimuspäiväkirjaan keskustelun kulun ja vuorovaikutusilmapiirin havainnot. Havainnot koostuivat äänen sävyn, tunnetilaa ilmaisevien kommunikatiivisten ilmausten ja liikehdinnän sisällöistä (ks. Juote 2020). Hyödynsin havaintoja analyysin yhteydessä aineistosisältöjen ja teemojen erittelemisessä. Kaikkia interventioprosessissa mukana olleita ei tavoitettu haastateltavaksi pois-saolojen vuoksi.

Haastattelumuodoksi valitsin ryhmähaastattelun, koska tiedonkeruun menetelmänä sen on nähty synnyttävän vuorovaikutustilanteen, jossa tietoa ei vain siirretä, vaan sitä rakennetaan haastattelutilanteessa (Hyvärinen 2017; Juvonen 2017, 398–412). Avoimen haastattelun arvioin vahvistavan tutkittavien subjektiivisten kokemusten esille saamisen rinnalla yhteisen kokemuksen reflektointia ja yhdessä määrittelyä. Ryhmämuotoisessa yhteisessä aiheen lähestymistavassa kokemusten on ajateltu tarkoittavan yksilöllistä merkityksenantoa, mutta yhdessä tuotettavuuden johdosta lisäksi yhteisöön sidoksissa olevan todellisuuden konstruointia. (Hyvärinen, 2009, 174–192; Isaacs 2001; Seikkula & Arnkil 2009.) Avoimen haastattelun käyttöä kokemuksellisen tiedon keräämiseksi tuki myös Tökkärin (2018, 77) näkemys vapaasti tuotetun ja kerätyn tiedon hyödyistä. Vapaasti kielelliseksi kuvauksiksi tuotetuista ajatuksista ja näkemyksistä voidaan emt. mukaan eritellä kokemuksen merkityksenantoja laajemmin ja monipuolisemmin. Interventio tutkimusasetelmana mahdollisti yhteisleikin käynnistämävaiheen jälkeen ulkopuolisen havainnoinnin (ks. Grönfors 1982, 92–98) Tutkimuspäiväkirjaan kirjatut havainnot tukivat erityisesti aineiston tarkentavaa ja erittelevää käsittelemistä.

5.3 Aineistojen analyysit

Käsittelin ja tarkastelin aineistoja aineistokohtaisesti. Vaikka aitoa ja autenttista kokemusta on esimerkiksi Tökkärin (2018) mukaan vaikea ja lähes mahdotonta tavoittaa, huolellisella aineistovalinnoilla ja monimenetelmällisellä analyysin toteuttamisella arvioin saatavan kerätyistä aineistoista esiin oleellinen informaatio tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Kerätyn aineiston tarkastelussa etenin induktiivista logiikkaa käyttäen (Eskola 2001, 133–157; Grönfors 1985, 30–31). Videoaineiston käsittelyssä induktiivinen lähestymistapa tarkoitti aineistolähtöisen sisällönanalyysin toteuttamista ja edistämistä yksityiskohdista yleistykseen (Eskola 2001; Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysi rakentui aineiston pohjalta niin, että analyysiyksiköt eivät olleet etukäteen sovittuja tai harkittuja. Lisäksi ilmiön ymmärtämiseen liittyvät aikaisemmat havainnot, tiedot ja teoriat pyrin minimoimaan analyysin toteuttamisen eri vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80.)

Aineistojen tarkastelun kiinnitin sosiaalisen konstruktionismin ajatukseen, jonka mukaan sosiaalinen todellisuus ja ihmisen kokemus osana sitä rakentuu kielenkäytössä (Burr 2003; Jokinen & Juhila 1999). Lisäksi huomioin kielenkäytön ja kontekstin yhteyden. Tarkastelin kielenkäyttöä ja tuotettua puhetta sellaisenaan enkä irrottanut yhteyksistään (ks. Eskola & Suoranta 2001, 194). Arvioin yhteyden tuottavan sanoille ja lauseille oman merkityssysteeminsä, jotka voidaan parhaiten ymmärtää asiayhteyksien, tilanteiden ja toiminnan kautta, joissa ilmaisu esiintyvät.

Videoaineiston käsittely. Fenomenologisen tutkimuksen periaatteisiin nojaten ja induktiivisella logiikalla tarkastellen pyrin selvittämään mahdollisimman vapaana ennako-oletuksista, millainen osallisten ilmentämä kuvaus tutkitavasta ilmiöstä videoaineistossa on (ks. Perttula 2005; Tökkäri 2018, 64). Videoaineiston kielelliseksi litteroiduksi aineistomateriaaliksi siirtämisen yhteydessä irrotin konsultatiiviset sanalliset ilmaukset ja toimet informanttien tuottamasta. Litteroin ilmiön kuvaukset huolellisesti sellaisenaan ja muotoina ja järjestyksinä, kuin tapahtumat, kommunikointimerkit ja käsitteellistymät videoaineistolla

esiintyivät. Litterointivaiheessa pysäytin nauhoitusta ja kelasin taaksepäin uudelleen tarkastelua varten päällekkäispuhunnan, kommunikatiivisten merkkien kuten ilmeiden sekä eleiden poiminnan syystä.

Litteroidun aineiston käsittelyn vaiheessa en pyrkinyt etsimään selityksiä kuvantuneiden ilmiöiden välillä, vaan etsin asiakokonaisuuksia ja kokosin samansisältöisiä ilmentymiä yhteen. Yhteisleikin tilanteissa muistiin kirjatut havainnot ja videoilta litteroinnin yhteydessä muistiinmerkityt havainnot, miten leikkitalanteissa ollaan, mitä ja miten puhutaan ja miten toimitaan, kehystivät ja ohjasivat videoaineiston sisällönanalyysin aloitusvaiheen toteuttamista. Aluksi luin videonauhoilta litteroitua aineistoa useaan kertaan neljän kuukauden aikavälillä intuitiivisia havaintoja ylös kirjaten. Kullakin lukukerralla merkitsin alle viivauksin tutkimustehtävän kannalta mielenkiintoisimmiksi ilmentyneitä aineisto-osia. Mielenkiinto kohdistui sellaisiin lause- ja asiasisältöisiin kommunikatiivisiin, sanallisiin ja kehollisiin ilmiöihin, jotka kuvasivat vuorovaikutusta, yhteistyö-, asenne- ja tunneilmaisullisine merkkeineen.

Tämän jälkeen kokosin merkityt aineistokohdat laajasta aineistosta yhteen ja tulostin a4 arkeille. Ruusuvuoren ym. (2010, 15) mukaan tutkijan tulee rajata aineisto tutkimuksen kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Poistin sellaiset aineistokohdat, joiden sisällöt havaitsin päällekkäisinä ja toistavina (Tuomi & Sarajärvi 2018,99). Jatkoin rajatumman aineiston tarkastelemista ja kirjasin ylös havaintojen perusteita. Tarkastelussa tukeuduin keskeisesti aiempiin työyhteisön vuorovaikutuksen ja ilmapiirin muodostumista ja merkityksiä selvittäviin tutkimuksiin (Arnkil 2020; Juote 2020; Syvänen 2009; Vilkmán 2015). Kiinnitin huomioni muun muassa neuvottelu- ja ongelmaratkaisuilmauksiin, mielihyvän kuten innostuksen, mutta myös ärtymystä ja vetäytymistä ilmaiseviin kommunikatiivisiin eleisiin ja merkkeihin.

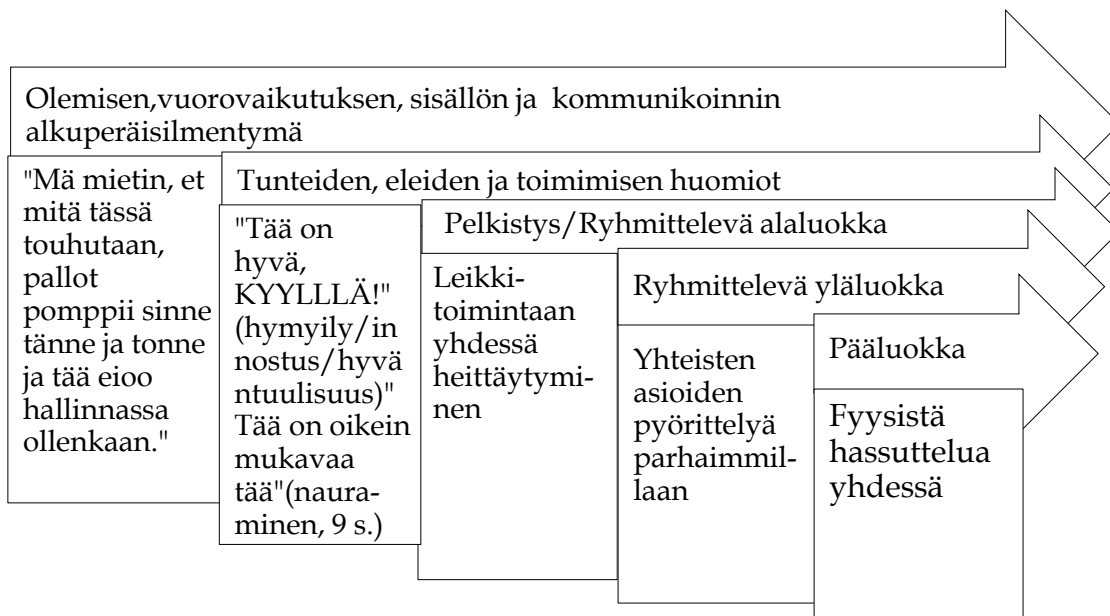
Seuraavaksi erottelin aineistosta värikynin maalaten havaituksi tulleita ja käsitteellistyneitä sosiaalisia ja vuorovaikutuksen sisältöjä kielen käyttöä erittelevän lukutavan periaatteita soveltaen. Analyttisesti tämä tarkoitti sosiaalisen todellisuuden, tässä yhteydessä kuullun ja nähdyn litteraateiksi muutetun kielellisen ja kommunikatiivisen leikin todellisuutta kuvaavan aineistomateriaalin

asiasisältöjen erittelyä sana-, ilmaisu- ja lausetasoisten yhtäläisyyksien listautauksiksi (Jokinen & Juhila 1999, 85–87). Havaintoja ja erittelyä ohjasivat verbbaalisen informaation rinnalla ulkoisesta käyttäytymisestä kirjalliseen muotoon poimitut ja tulkitut viestit olemisesta, vuorovaikutuksesta, kommunikoinnista. Tulokinnan tukena käytin Juotteen (2020) sekä Manka M-L. ja Manka M. (2017) selvitetyksiä yhteisöllisesti vuorovaikutuksessa rakentuvista toimimisen tavoista ja vuoropuhelullisista kilpailuasetelmista sekä työroolien sidonnaisesta läsnäolosta.

Listauksen jälkeen jatkoin sisältöjen selvittämistä aiemmin muistilapuille kirjattujen havaintojen tukemana. Listauksista selvitin samankaltaisuuksia, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tunteiden ilmaisut ja toimimisen intensiivisyyttä kuvaavat merkinnät tiivistivät järjestelyä ja aineiston edelleen erittelyä (Kerola, Kujanpää ja Kallio 2009; Puolimatka 1999a). Tunneilmiasuja olivat mm. ilo, hyväntuulisuus, innostus, riehakkuus, kiinnostus, leikkisyys, pätevyys, huvittuneisuus, jännitys, mieteliäisyys, ärtyneisyys, poissaolevuus, kyllästyneisyys, epävarmuus ja toimimisen intensiivisyyttä kuvaavana ilmaisuna nauraminen, taputtaminen, hyppeleminen, pyöriminen, pään puisteleminen, käsien rinnalle ristiminen.

Tämän jälkeen pilkoin väreihin ja tarkennetuihin merkinnöihin koodatun alkuperäisilmaisusta kootun kirjallisen a4 aineiston osiksi, jonka jälkeen järjestelin merkitysyhteyksiltään yhteneväiset aineisto-osat yhteen tunne- ja toimintailmentymämerkinnät huomioiden. Syntyneitä jaottelua tarkastelin useamman kerran edelleen yhteneväisyyksiä ja eroja pohtien, jonka jälkeen konstruoin aineisto-osat ryhmiksi seinällä olevaan kartonkiin. Koottuja ryhmiä järjestelin edelleen käsitteellisten ilmiöiden erittelevään lukutapaan tukeutuen, tein informaation pelkistämisen erillisille muistilapuille ja muodostin ryhmittelevät alaluokat kustakin koodatusta sisällöstä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 92). Muodostettujen alaluokkien informaatiota eritelin edelleen ja järjestelin ryhmittäviksi yläluokiksi merkitysisältöjen mukaan. Aineistokokonaisuuksia merkitysyhteyksineen kuvaavista olemisen, toimimisen, vuorovaikutuksen sekä tunteisiin että motivaatioon

sidonnaisista yläluokiksi muodostetuista kuvantumista muodostin neljä oleminen ja vuorovaikutuksen ilmentymiä kuvaavaa pääluokkaa. Kuviossa 2. esitän esimerkkikuvauksen litteroidun videoaineiston järjestämisen etenemisestä.

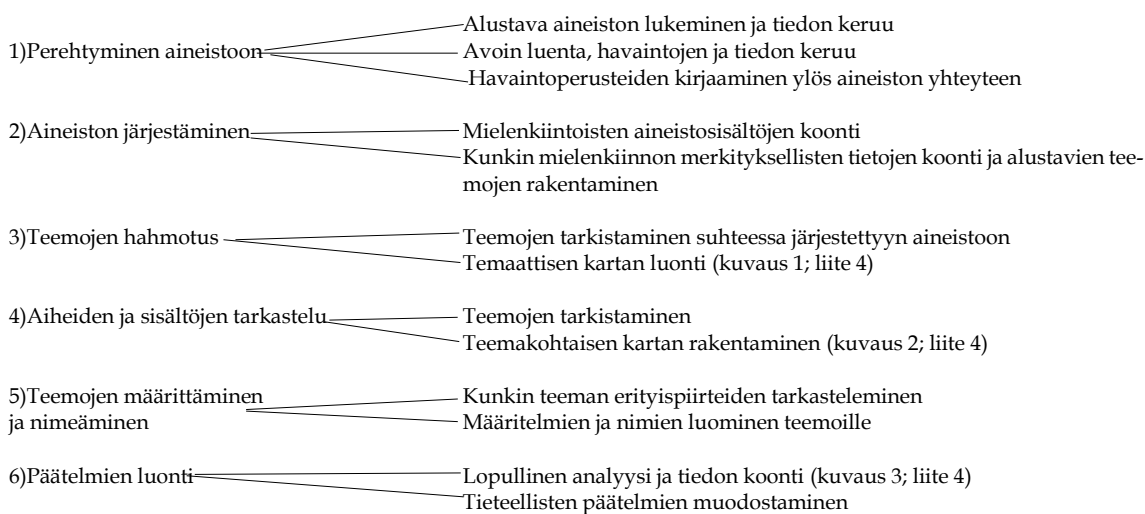
KUVIO 2. Esimerkki aineiston järjestämisestä, pelkistämisestä ja ryhmittelystä

Aineiston järjestäminen tuotti tulokseksi neljä yhteisleikin vuorovaikutuksen kuvantumakokonaisuutta, pääluokkaa. Pääluokiksi kootusta ja nimetystä tiedosta muodostin yhteenvedollisen synteesin. Synteesissä kiteytän ja tiivistän yhteen videoaineiston sisällönanalyysin tuottaman tiedon. Videoaineiston käsittelyssä saadut tulokset ja kerätystä tiedosta tehdyn yhteenvedollisen synteesin esitän luvussa kuusi.

Kolmen fokusryhmän tuottaman haastatteluaineiston tarkastelu. Avoimen haastattelun menetelmällä fokusryhmittäin kerätyn aineiston analyysissä halusin etsiä, eritellä ja tarkastella teemoja, mitä osalliset kertoivat kokemuksistaan puheellaan suoraan, epäsuorasti, mitä he mahdollisesti pyrkivät saavuttamaan puheellaan tai mitä ehkä jättivät kertomatta. (Tökkäri 2018, 68). Arvioin teemaattisen analyysin soveltuvan ryhmäkeskusteluissa yksilöllisesti, mutta ryhmäkes-

kustelulle tyypillisesti yhteisesti synnytettyjen yhteisleikkikokemusten sisällöllisten aihepiirien ja merkitysyhteyksien selvittämiseen ja tiivistämiseen. (Braun & Clarke 2006, 77–101.)

Analyysissa noudatin temaattiselle analyysille tunnusomaista systemaattista vaiheittain etenevää käsittelyrakennetta. Analyysi eteni aineistolle avoimia kysymyksiä esittäen Braunin ja Clarcken (2006) vaihemallia mukailleen. Esitän analyysin vaiheittaisen etenemisen kulun kuviossa 3.

KUVIO 3. Temaattisen analyysin vaiheittainen malli mukailtuna (Braun & Clarke 2006)

Vaiheittain eteneminen tapahtui siten, että aloitin tutustumalla kerättyyn aineistoon lukemalla kunkin keskustelun tuottaman aineiston useampaan kertaan. Näin muodostui kokonaiskuva aineiston jatkokäsittelyä varten (Braun & Clarke 2006,87). Sovelsin ja hyödynsin kielellisiä merkityksiä erittelevää aineiston luku-tapaa selvittääkseni, mitä ja miten koettua on käsitteellistetty ja mihin yhteyksiin käsitteellistymät mahdollisesti kiinnittyivät. Keskeisesti lukutavan hyödyntäminen sitoutui sisällöllisten merkkien tunnistamiseen ja erittelyyn, teemojen koaomiseen ja tarkentamiseen. Tavoitteeksi asetin, ettei tuloksena olisi ainoastaan kokemusten sosiaalisen informaation lause- sana- tai asiayhteyksien konstruoinen, vaan myös informaation sisällöllinen ja tarkennettu purkaminen (Jokinen

& Juhila 1999, 87). Tämän ensimmäisen vaiheen aikana huomioin ja merkkasin tähtimerkein ylös kussakin aineistokokonaisuudessa mielenkiinnon herättäneet aineistokohdat. Merkintöjen yhteyteen kirjasin huomioon perusteita, joita olivat käsitteellistyneet kuvaukset leikki-tilanteissa olemisesta, toimimisesta sekä vuorovaikutusta, tunteita, asenteita, motivaatiota, asiayhteyssidoksia ja miellehtymiä kuvantaneet aineistossa esiintyneet asiakokonaisuudet.

Jatkotyöstettäväksi poimin aineistossa laajimmin esiintyneet aihiot. Aihoita olivat yksilölliset kokemuksen kuvaukset ja toisten osallistumisen ja toimimisen kuvaus, ryhmäpaineeksi ilmentyneet aihiot, luonnollisen työtauon viettämisen kuvaukset, yhteisleikin sisällölliset kuvaukset, oman persoonallisuuden ja osallisuuden kuvaukset, ilmapiirin kuvaukset, työyhteisöhierarkian kuvaukset, työyhteisöroolien ja työn tekemisen kuvaukset, lapsenmielisyyden säiliöitymisen kuvaukset, sukupuolisidonnaisuuden, koti- ja lapsiperheyhteyden kuvaukset, fiilistelyn kuvaukset, fyysisen ja psyykinen hyvinvoinnin, motivaation ja virkistymisen kuvaukset sekä kulttuurillisten merkitysten kuten suomalaisen kansanluonteen luonnehdinnat.

Tämän jälkeen kysyin aineistolta koodatuin tema-aihioalueittain yhä eritellympiä kysymyksiä. Miten tunnistetuksi päätyneet aihiot kuvantuivat fokusryhmittäin, erillisten leikki-tilanteiden muistelun yhteydessä ja suhteessa koko aineistoon, ja miksi työpaikalla aikuisena leikkimistä ja leikin rakentamaa yhdessä olemista, toimimista ja vuorovaikutusta sanoitettiin ja kuvattiin juuri tällä tavalla. Miksi yhdessä oleminen, toimiminen, vuorovaikutus ja leikkikokemus identifioitui juuri tällaisena tässä aineistossa, ja mihin muuhun mahdolliseen yhteyteen kokemusten kuvaukset mahdollisesti liittyisivät? Erittelin aineistoa aihioalueittain, järjestelin ja koodasin aihoita yhteen sisältö, lause- ja sanamerkityksiin kielen käyttöä erittelevää lukutapaa soveltaen. Värikynät ja muistilaput toimivat sisällöllisen erittelyn järjestämisen ja perustelujen muistiinmerkitsemisen tukena. Jatkoin selvitystä tiivistämällä koodattua aineistoa kartonkitauluun eriteltyjen sisällöllisten aihoiden ominaispiirteiden mukaan, keräsin keskeisesti tutkimuskysymyksen kaksi valossa merkityksellisintä tietoa yhteen ja loin alustavat temaattiset koodit kullekin eritellylle sisällölle (kuvaus 1; liite 4).

Edistin prosessia edelleen tutkimalla koodattujen sisältöjen yhteyttä luotuihin alustaviin temaattisiin koodeihin, sopivatko poimitut aineistokohdat, kyseisen koodimerkin alle ja kuinka laajasti ne profiloituvat koko aineistossa ja eri leikki-tilanteiden muisteluissa vai tuliko tehdä tarkennuksia ja luoda tai jopa vaihtaa koodeja. Vähiten aineistolainauksia sisältäneiden osuuksien merkittävyyttä tarkastelin tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta. Jotta varmistin valittujen aineistopointojen olevan tutkimustehtävän kannalta oleellisinta ja keskeisintä tietoa, palasin lukemaan laajan haastatteluaineiston vielä kertaalleen. Lisäksi tarkistin, toimivatko muodostetut alustavat koodit yhteen mukaan poimitujen aineisto-otteiden kanssa.

Seuraavaksi käsittelin keskeisintä informaatiota sisältävää aineistoa esiintymistiheyden mukaan. Esiintymistiheydeltään keskeisimmistä ja toistuvista teemoista tuotin aihekohtaisen kartan (kuvaus 2; liite 4). Kartalle kuvasin esiintymistiheyden avulla tehdyssä aineistojärjestelyssä tiivistyneet ja tarkentuneet sisällöt ja muodostamani ydinteemat kuvaamaan löydösten avainpiirteitä. Nimettyjä teemoja tarkistin vielä tässä vaiheessa peilaten teemoja kunkin yhteisleikin ja teeman erityispiirteiden lähtökohdista käsin. Tämä tarkoitti teemojen läpivalaisua koko tutkimuksen, tutkimustehtävän, asetettujen tutkimuskysymysten, aineiston keräämisvaiheen ja analyysiprosessin siivilöimänä sekä tutkimuspäiväkirjan havaintoja ja muistiinpanoja hyödyntäen. Analyysiprosessia tarkistaen kysyin ja arvioin, miten olin aineistoa kussakin vaiheessa käsitellyt ja miksi olin sisältöä merkityksellistänyt ja nimennyt juuri tällä tavalla. Olivatko aineiston sisällön vaiheittain etenevät koodaukset, yhdistämiset, erottelemiset ja tulkinnat relevantteja ja erityisen uskollisia aineistolle ja olivatko rakennetut ydinteemat luotettavia. Tämän moniportaisen luennan ja tarkistuksen jälkeen muodostin koko aineistoa yhdistävät ja kerättyä tietoa tiivistetyksi kuvaavat päätelmät (kuvaus 3; liite 4). Sekä videoaineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin löydökset, että fokusryhmissä kerättyjen kokemusten kuvausten temaattisen analyysin päätelmät, raportoin luvussa kuusi vastauksiksi asetettuun tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin.

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimus on toteutettu tieteellisen tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaan, laadulliselle empiiriselle tutkimukselle tavanomaisin muodoin ja kasvatustieteelliselle tutkimukselle tyypillisin tieteenfilosofisin sidoksin. Fenomenologia on tarkoittanut pyrkimystä päästä käsiksi tutkittavaan ilmiöön yksilöiden käsitysten ja yhteisten kokemusten kautta (Tökkäri 2018). Tutkimuksessa on kiinnitytty Grönforsin (1985, 21) esittämään Husserlin (1859–1938) otaksumaan todellisuudesta, jossa oletetaan todellisen maailman olevan olemassa ja koettavissa ja näin ollen myös sen sisällön tavoittaminen ja ymmärtäminen on mahdollista kokemusten kautta. Tutkimuksen hermeneuttiset sidokset kiinnittyvät tiivistetysti tutkijalähtöisten sidosten avaamiseen ilmiön tutkimisessa, aiheen ymmärtämiseen, aineiston analyysin rakentumiseen, tulosten avaamiseen ja tulkintaan sekä johtopäätösten muodostamiseen (ks. Tökkäri 2018, 68; Varto 1992, 58–63).

Tutkimuksen suunnittelu, kuten tutkimuskontekstin valinta autenttisen tiedon keräämiseksi, sekä järjestettävän intervention luonteen ja toteutuksesta tiedottaminen tutkimukseen lupautuneessa työyhteisössä, on tehty eettisesti kestävästi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 155–156). Työyhteisö on saanut huolellisesti informoidun tiedon tutkimuksen luonteesta, miten aineistoa tullaan keräämään ja käsittelemään, mihin tietoa käytetään sekä osallistumisen perustumisen vapaaehtoisuuteen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 7–8). Koska kyseessä on puuttuminen ja väliintulo työyhteisön arkeen luottamusta on rakennettu jo ennen intervention käynnistämistä tutkijan usealla vierailulla työyhteisössä. Tutkimuksen luonteen herättämät kysymykset ja työyhteisön tuntemukset on kohdattu tutkimuksen tarkennetussa tiedotustilaisuudessa 6.10.2020 ennen interventioprosessin käynnistämistä sekä lounasruokailutilanteessa 18.12.2020 prosessin päättyessä. Aloitusvaiheen keskusteluista tehdyt havainnot tutkimusasetelman herättämistä tunteista ja ennakoasenteista on kirjattu huomioitavaksi tutkimuspäiväkirjaan. Informaatiota on jaettu myös kirjallisena työyhteisön informaatiotaululle, jotta tiedotustilaisuudesta poissaolleet ja omalta yrityspohjalta väliaikai-

sesti työyhteisössä työskentelevät työyhteisön jäsenet ovat voineet omakohtaisesti paneutua tutkimuksen luonteeseen, aineiston keräämisen tapoihin, aineiston käsittelyyn ja säilytyksen sekä raportoinnin muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2013,131).

Aineisto on kerätty työyhteisön kanssa sovitun mukaisesti ja eettisesti kestäväällä tavalla (Kuula 2015, 139). He ovat saaneet tiedon lyhytkestoisen prosessin toiminnallisesta leikillisestä sisällöstä, jossa tutkijan positio ja heidän henkilökohtainen subjektiivinen osallisuutensa muodostavat tutkimusta koskevan aineiston, ja joissa kohtaamisissa syntyneitä tukija myöhemmin tallennetuista aineistoista käsin hyödyntää tutkimuksessaan mahdollisimman objektiivisesti. Videointi on tehty sovitun mukaisesti yrityksen tallentimiin ja säilytetty näillä tallentimilla yrityksen tiloissa osallisten anonymiteetin varmistamiseksi. Videoitu aineisto on litteroitu saman päivän aikana kirjalliseksi litterointia koskevan ohjeistuksen mukaan ja tallennettu huolellisesti tutkijan tutkimusta varten hankitulle kannettavalle tietokoneelle aineiston käsittelyä varten. Lisäksi osallistujat ovat saaneet ennakoivan tiedon avoimista haastatteluista, fokusryhmä keskusteluista, joita käydään intervention päättyä työtilanne huomioiden.

Kolme erillistä fokusryhmä haastattelua on tehty eettisesti kestävästi työyhteisön aikatauluttaessa haastatteluajankohdan kalenteriin. Avoin haastattelu on rakentanut haastateltavien määrittämän mukaisen, haastateltavien yksilöllisiä ja yhteisöllisiä kokemuksia kunnioittavan aineiston. Aineisto on henkilötunnusteiden osalta pseudonymisoitu aineiston kirjalliseen muotoon kirjoittamisen yhteydessä. Haastateltavat ovat voineet haastattelutilanteessa halutessaan tarkistaa, mitä tiedostoon on kirjoitettu. Tietokonetta, jolle aineisto on salasanojen taakse tiedostoina tallennettu, on säilytetty lukitussa henkilökohtaisessa työhuoneessa tietosuojan periaatteiden mukaan.

Tutkimuksessa on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja kaikin tavoin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Tutkimus on suunniteltu huolellisesti. Tietosuojailmoitus, tiedote tutkittaville ja suostumuslomakkeet on huolehdittu tutkimuksen käynnistämisen yhteydessä ja toimitettu nähtäväksi tutkimuksen ohjaajalle. Tutkimusseminaareissa saatua tietoa ja ohjausta on

pidetty keskeisenä ja hyödynnetty tutkimuksen kulussa. Tutkimuksessa kokonaisuudessaan on pyritty noudattamaan yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, kuten noudattamaan huolellista viittaustekniikkaa. Huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä on noudatettu analyysimenetelmien valinnan ja analyysin perusteiden, analyysin teon vaiheiden selvityksen ja kulun raportoinnissa, saadun tiedon ja tulosten rakentamisessa, tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten luotettavuuden arvioinnissa. Kaikin tavoin on pyritty noudattamaan avoimuutta tutkimuksen, tutkimusprosessin, aineiston keräämisen, analyysin ja tulosten auki kirjoittamisessa tähän raporttiin. Työyhteisölle on luovutettu luettavaksi ja tarkasteltavaksi kirjallinen tutkimusraportti, raportin valmistuttua ja työyhteisöllä on ollut mahdollisuus kommentoida raportointia ennen sen julkistamista.

6 TULOKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yhteisleikkimisen yhteyttä työyhteisön yhteistoiminnallisuuden edistämässä ja kehittämässä. Katse kohdistui siihen, millaisia merkityksiä yhteisleikkiminen synnyttää työyhteisön leikkitalanteissa leikkitalanteiden vuorovaikutuksen kertomana sekä millaisia yksilöllisiä ja yhteisiä käsityksiä ja merkityksiä osalliset luovat ja tuottavat yhteisleikkimisestä yhteistoiminnan edistämiseksi intervention jälkeen. Tarkastelen seuraavaksi tutkimustuloksia ja löydöksiä tutkimuskysymyksittäin kohdennetun aineistokeruun mukaan.

Olen rakentanut tulososion siten, että ensiksi vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen videoaineiston aineistolähtöisen sisällönanalyysin tuottamalla tiedolla. Selvitän, millaisia merkityksiä yhteisleikkiminen on aineiston sisällönanalyttisen tarkastelun perusteella synnyttänyt työyhteisön leikkitalanteissa leikkitalanteiden vuorovaikutuksen kertomana. Jatkan toiseen tutkimuskysymykseen fokusryhmittäin kerätyn aineiston temaattisen analyysin tuottaman tiedon avaamisella. Erittelen millaisia yksilöllisiä ja yhteisiä käsityksiä ja merkityksiä osalliset loivat ja tuottivat yhteisleikkimisestä intervention jälkeen.

Esitän tulokset ja löydökset aineistoesimerkein tiedon havainnollistamiseksi, jonka jälkeen etenen vielä yhteenvedollisen synteessin kutomiseen ja koaamiseen yhteistoiminnallisuuden edistämisen arvioimiseksi. Tutkimusraportin päättävään seitsemänten lukuun olen koonnut tutkimuksen tulosten tarkastelun sekä arvioni ja näkemykseni tutkimuksen vahvuuksista ja heikkouksista. Lisäksi pohdin tutkimuksessa saatua tietoa käytännöllisen hyödyntämisen ja soveltamisen näkökulmin, käsittelen tutkimuksen luotettavuuden kysymyksiä sekä esitän jatkotutkimushaasteet. Pohdin tutkimuksessa saatujen tulosten valossa, onko yhteisleikkimisestä työyhteisön vuorovaikutuksen, suhdevarannon ja yhteistoiminnan yhteisen tarkastelun ja edistämisen toiminnalliseksi tietoisuustyökaluksi.

6.1 Tutkimuksen tulokset: ”Ei tää hullumpi homma ollut”

6.1.1 Yhteisleikkimisen ilmentymät videoaineistossa

Kirjalliseksi muutetun videoaineiston aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä työyhteisön yhteisleikkimisen tuottamaksi ilmentymiksi muotoutui neljä psykososiaaliseksi piirteisyudeksi luokiteltavaa sisältöä. Yhteisleikkimisen vuorovaikutuksen piirteitä aineisto-osa kokonaisuuksina kuvaaviksi pääluokiksi nimesin: 1) *Lapsenomainen leikkisyys*, 2) *Muuta kuin työn tekemistä ja* 3) *Fyysistä hassuttelua yhdessä* 4) *Kiinnostavuudeltaan kyseenalaista*. Neljänneksi kokonaisuudeksi rakentunut aineistosisältö *Kiinnostavuudeltaan kyseenalaista* esiintyi marginaalisesti, mutta oli erotettavissa selkeänä ja huomionarvoisena aineisto-osana analysoitujen leikitilanteiden yhteydessä sekä interventioprosessissa kerätyissä tutkimuspäiväkirjaan kirjatuihin havainnoihin. Taulukkoon 1. on koottu tiivistetty kuvaus aineiston sisällönanalyttisessä luokittelussa saatujen tulosten piirteistä.

TAULUKKO 1. Videoaineiston psykososiaaliset piirteet

Yläluokat	Pääluokat	Merkitysyhteys
<ul style="list-style-type: none"> *Äänekestä, vauhdikasta ja riehakasta asetumista leikkirooliin * Toimintaa yhteisleikin sisällöin *Ilmeikästä leikkirooleihin eläytymistä, ammatillisten taitojen yhdistämistä ja sanottamista *Sanavalintoja yhdistyksen lapsuuden kokemuksiin ja perheyhteyteen 	<i>Lapsenomaista leikkisyyttä</i>	YHTEISLEIKKIMISEN PSYKOSOSIAALISET PIIRTEET
<ul style="list-style-type: none"> *Harmaan arjen muuttuminen väreiksi *Paperinpyöryksestä pyörien pyörittämiseen * Yksinpuurtamisesta yhdessä tekemiseen *Virkistäytymistä kuin virkistyspäivinä 	<i>Muuta kuin työn tekemistä</i>	
<ul style="list-style-type: none"> * Letkajenkameininkä *Eri tavalla olemisen vetreys tuntuu kroppassa asti *Yhteisten asioiden pyörittelyä parhaimmillaan *Ruudin sijasta hyvää fiilistä 	<i>Fyysistä hassuttelua yhdessä</i>	TYÖYHTEISÖ KONTEKSTISSA
<ul style="list-style-type: none"> * Nyt pätkii, ei suju * Se oli semmonen, kummonen * Mukana ollaan, vaikkei viihtisi * Tuiki tavallista touhua * Hikijumppaan en lähde 	<i>Kiinnostavuudeltaan kyseenalaista</i>	

Lapsenomainen leikkisyys piirteisyyden esiintyminen aineistossa oli selkeästi erotettavissa yhteisleikkien puheenvuorojen, olemisen, kommunikoinnin, toiminnan ja tunneilmiasujen sisällöissä. Videoaineistolle tallentui tilanteita, joista voi tulkita ja päätellä Huizingan (2004, 117–120) tavoin leikillisyyden olevan osa ihmisluntoa. Lapsenomainen leikkisyys ilmentyi sekä kokonaisvaltaisessa käyttäytymisessä leikkitalanteissa, leikkirooleissa toimimisessa, että leikkikohtaamisen synnyttämässä kommunikatiivisissa merkeissä ja puheilmaisuuksissa. Erityisesti leikin roolien synnyttämät leikilliset puheikäytännöt ilmensivät, että yksilön toiminta on kiinteässä suhteessa yhteiseen kielelliseen vuoropuheluun, joka johtaa Shotterin (1994) ja Vygotskyn (1982) mukaan myös tilannekohtaiseen sosiaaliseen käyttäytymiseen. Leikkitalanteiden havainnoista ja videoaineiston analyysin tuloksista oli havaittavissa ammattialan, työyhteisössä elävien sosiaalisten ja kulttuurillisten käytäntöjen siirtyvän leikillisinä piirteinä leikin sisältöihin ja muotoihin, kuten lapsuuden kontekstissa tehdyissä leikin tutkimuksissa aiemmin on havaittu (Kalliala 1999; Vartiainen & Kumpulainen 2020). Havaittu tulos tässä tutkimuksessa kuvantaa leikin ja kontekstin yhteyttä sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen muokkautumista kontekstisidonnaisena leikillisissä suhteissa myös aikuisyhteisössä. Havaitusta merkitysyhteydestä tehdään ja esitetään hypoteettinen päätelmä. Leikkiminen psykososiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksen muotona osallistaa ja on yhteydessä yhteisöllisyyden lujittamiseen myös aikuisyhteisö kontekstissa, kuten leikin kulttuurillisissa tutkimuksissa (Huizinga 1947, 1984, 2004) ja lapsuuden konteksteissa tehdyissä tutkimuksissa myöhemminkin on havaittu ja esitetty (ks. Kangas & Fonsén 2018, Pursi 2019; Riihelä 2004). Videoaineiston analyysin tuottaman tiedon perusteella lapsenomainen leikillisuus tarttui ele- ja puheikäytäntöinä osallistujasta toiseen ja ilmaisujen intensiivisyyden kasvaessa lapsenomainen leikillisuus myös yhteisöllisenä ja fyysisenä toimintana kasvoi.

Kahtotaa joku kultasormus ja panna tähän rinkiin vielä pyörii, sillai niinku joskus tehti/innostus – Joo! Ja kahtotaa kuka sen sitte saa/leikkisyys.

Mulla kato on isot tehot täällä, Iygyy/toiminnallisuus, riehakkuus. – Tää kulkee sähköllä ja ei kuulu tollasta ääntä -/leikillisuus, hyväntuulisuus.

Myös Huizingan (1984, 10–14) kulttuuriantropologinen näkemys leikin itsenäisestä ja omaleimaisesta asemasta ja olemuksesta, leikin merkityksellisyydestä vain leikin itsensä vuoksi, ei tavoitteellisena muotona sai vastineensa videoaineiston analyysin tuloksissa. Leikki ilmentyi ja refleктоitui itsenäisenä ja erillisenä toimintana, joka sellaisenaan katkaisee harmaan työpäivän ja tuo työpäivään värin.

Jää hyvä mieli tästä, tällasesta, joka kerta on jäänyt. Et katkasee sillai harmaan työpäivän, katkasee silai mukavasti ja tuo värin, et tuo harmaaseen arkeen sellasen värien kirjon.

Videoaineiston perusteella havaittiin, että leikkitilanteet ja roolivaattein informoitu ja konsultoitu leikki vastaanotettiin kiinnostuneesti. Informantit irrottautuivat leikkitilanteisiin työn keskeltä, ja ilmaisivat leikkitilanteissa kommunikatiivisin elein, ilmein ja tunneviestein (ilo, hyväntuulisuus, innostus, riehakkuus, kiinnostus, leikkisyys, pätevyys, huvittuneisuus, hyppeminen, käsien taputus) olevansa yhdessä ja toisilleen läsnä. Aiempiin työyhteisötutkimuksiin, joissa on tarkasteltu työyhteisön sosiaalisen pääomaan muodostumista kuten tunneilma-
piirin ja tunteiden merkityksiä (Albrecht 2014; Raina 2012; Viitala 2012), yhteisleikkimisen voi arvioida yhteen tulemisen lisäksi avanneen ovia erilaisille myönteisille tunnesävyille, joilla voisi olla positiivinen yhteys yhteisöllisyyden lujittumiseen (ks. Syvänen 2004; Vilkmán 2015). Myönteiset tunnemerkityksen ilmenivät aineistossa vahvoina ilmaisullisina ja kommunikatiivisina elemerkkeinä, ja käsitteellistyivät keskeisimmin leikin kotiin ja perheyhteyteen siirtämisinä.

Voinko viiä kotiin tän, näitä (osoittaa sanomalehtimiekköjä) et sielläkin perheen kans kah-tottas samalla tavoin reviiireitä. -- Just, Sehän olis aika metkaa/naurua.

Yhteisleikkimisen perheyhteyden arvioidaan ilmaiseen myös leikin kulttuurisesti sidoksellista asemaa ja vahvaa yhdistämistä lapsuuden sosiaalisiin konteksteihin (Huizinga 1984; Kalliala 1999). Leikillisyyttä sanoitettiin omassa lapsuudessa koettuna myönteisenä perheyhteisöllisenä toimintana, jossa yhdessä olemisen lisäksi miettiä erilaisia taitoja ja kohdattiin emootioita.

Muuta kuin työn tekemistä piirteisyydeksi nimetyssä sisältökokonaisuudessa yhteisleikki yhdistyi työn tekemiseen, organisaatiokontekstiin, mutta myös ulkopuolisiin yhteisöllisiin konteksteihin. (ks. Lindqvist 1998; Puolimatka 1999 a., 85–89). Leikkiminen ja leikkiroolit yhdistyivät työrooleihin, työpaikkakontekstiin ja erilaisiin harrastetoiminnan yhteyksiin. Leikkimistä sanoitettiin leikkitilanteissa myönteisenä itsenäisenä toimintana ja arkisesta työstä irrottavana poikkeuksena.

Leikkiroolit yhdistyivät työrooleihin keskeisesti silloin kun leikki synnytti kilpailuhenkistä mittelöä. Parkkiruutu hukassa -leikissä työssä kertyneitä sorminäppäryystaitoja arvioitiin auton maaliin onnistuneesti saattamisen perusteiksi ja kilpailuhenki kiteytyi ehdotukseksi selvittää videolta, mikä työntekijätaho lopulta oli se, joka ajoi autonsa ensimmäisenä maaliviivan yli. Yhteisleikkiminen ilmentyi työyhteisössä Lindqvistin (1998) ja Riihelän (2004) lapsiyhteisössä tehtyjen leikin tutkimusten näkemysten mukaisena yhdistymänä, joka sidoksellisuudellaan ilmentää leikkitilanteissa olemassa olevia sosiaalisia rakenteita. Leikkitilanteiden tapahtumaketjut ilmensivät erityisesti työn synnyttämiä eriyttäviä roolituksia.

Videoaineistolta tallennetuista kommunikoinnista, toiminnasta ja tunteiden ilmiäsuista oli havaittavissa muotoja, joita voidaan arvioida työyhteisön ilmapiirin nykytilan kuvastajina. Muuta kuin työn tekemistä pääluokaksi muodostetun aineisto-osan tulkitaan kuvantavan työyhteisön ryhmätoimintaa ja kommunikatiivista vuorovaikutusta sekä yksilöllisiä sosiaalisia kielellisiä ja kommunikatiivisia olemisen ja toimimisen muotoja. Leppilammin (2004) mukaan vuorovaikutussuhteiden toimivuus on menestyksellisen yhteistoiminnan kannalta välttämätöntä. Leikkiminen tuotti leikkitilanteiden yhteydessä vuorovaikutusta, jota aiemmissa työyhteisön yhteistoiminnallista toimintakulttuuria koskevissa tutkimuksissa on arvioitu sosiaalisesti hyvinvoivan työyhteisön tunnusmerkeiksi (Kuittinen & Kejonen 2009; Manka & Manka 2017; Raina, 2012). Yhteisleikkitilanteet ilmensivät avointa kommunikointia, työyhteisön eri toimijatahojen kitkatonta vuorovaikutusta, luottamusta työtovereihin, ja leikin tuottamissa leikkillisissä ristiriitatilanteissa leikkilistä, mutta ratkaisukeskeistä neuvotte-

lutaitoa (ks. myös Vilkman 2015). Leikkiminen asemoitiin myönteiseksi virkistyspäivien toiminnan kaltaiseksi yhdessäoloksi, joka työpaikalle tuotuna kutsui vaivattomasti osallistumaan. Leikkivilanteiden aloituksen yhteydessä informanttit keskustelivat toistensa kanssa päivän motivaatiotilastaan sekä leikillisin toiminnallisista ja elevisistä siitä, mitä normaalista työarjesta poikkeavaa tänään on odotettavissa ja millaisiin leikillisiin toimintoihin mahdollisesti päädytään.

Mä vaan kuuntelin, et mikä täällä ja hain sit tän harjanvarren/miitteliäisyys. –Mä täs miittin, et miten lattialla, jos tarvii? /miitteliäisyys/lattian osoittaminen.

Työpaikkakonteksti ja työtehtävät yhdistyivät leikkitoimintaan. Leikeissä informantit nimesivät toisiaan ”sähköreiksi”, ”paperinpyörittäjiksi” ja ”peltinikkareiksi, joiden työssä syntyneiden osaamisalueiden arvioitiin edesauttaneen leikin sujumista ja leikissä menestymistä.

Tässä tarvita käsillä tekemisen taitoa, mitä peltinikkarit tarttee/ naurua. --Sähköreillä etu, ku sormia tarvita tässä. –Siinä diiselinpyörittäjä sitte, etulyöntiasemassa/työroolit/pätevyys.

Leikkitoiminnassa muodostui silta ja yhteys aiemmin koettuun, yhdessä olemisen ja toimimisen muotoihin sekä yhteisöllisiin konteksteihin. Työpäivän arjesta poikkeavana toimintana, yhteisleikkiminen käsitteellistettiin omien rajojen ylittämisen lisäksi prosessiksi lähestyä etäämpänä kuin lähellä olevia sosiaalisia ilmiöitä ja toimintoja. (ks. Sheridan, Howard & Alderson 2011, 18.) Konsultoitujen leikkikehysten rakentamana syntyi ryhmäkeskusteluja yksilöllisiin sisällöllisiin käsitejärjestelmäpainotuksiin, joita esimerkiksi Leppilammen (2004) tutkimuksen mukaan pidetään menestyksellisen ryhmä- ja yhteistoiminnan piirteinä. Sapeli-tiikeri-leikkivilanteen yhteydessä, jossa miteltiin leikillisissä eläinrooleissa reviereistä, informantit keskustelivat sotilaspalvelusajasta henkilökohtaisten ja perheenjäsentensä taisteluharjoitusten kokemuksia jakaen.

Niillä on ens viikolla kuuma sotaharjoitus, taisteluharjoitus. Taistelevat Hyksiä vastaan, molemmilla pitä olla varusteet kasassa sitä varten/heiluttaa käsiä. --Mut tällaset varusteet ei riittä siellä/naurua –Joo! Ei kyllä riittä/naurua.

Havaintomuistiinpanoihin tallennetusti asepalveluskokemusta jaettiin toiminnallista yhteisöllisyyttä muistellen myös kahdessa muussa leikkitalanteessa.

Leikkien alkujärjestelyiden ja leikin jälkien siivoamisen yhteydessä informantit keskustelivat vuorovaikutuksen kaventumisesta mobiililaitteiden vie-
dessä nykyisin huomion yhteiseltä vuorovaikutukselta. Videotallenteelle tallentui keskusteluja, joissa arvioitiin, miten leikkitoiminta normaali työpäivästä täysin poikkeavana toimintana on ollut sekä katkaisemassa laitteilla olemista että harmaan työpäivän ja yksin puurtamisen omassa työpisteessä.

Ne, joilla ei menny tää käärö poikki, nii voisko aatella, et miten jatkus tää täällä, et tehtäs muutakin tauolla, kun vaa kännyä tuijotettas.

Leikit fyysisenä yhteisenä hassutteluna muodosti kolmannen eritellyn aineistopiirteisyyden osan. Leikkiminen kuvantui ja käsitteellistyi aineistossa hassuna yhteen tulemisen muotona, mutta myönteisesti koettavana tavanomaisen työpäivän katkaisijana. Teknologiateollisuuden työyhteisö sanoitti työpäivää harmaana ja toistuvana, jota suoritetaan usein myös fyysisesti terveyttä ja hyvinvointia kuormittavasti. Yhteisleikkiminen edistyi leikkitalanteissa myös taukoliikunnalliseen muotoon, kuten koko kehoon kohdistuviksi venyttelyharjoituksiksi. Aineistossa oli erotettavissa osallisten fyysinen keholliseksi liikehinnäksi muuntuva ja yhdistyvä yhteinen toiminta leikin yhdistyessä työrooleihin ja työn tekemisen malleihin sekä kunkin osallisen persoonallisiin ominaispiirteisiin (ks. Goleman 2007; Puolimatka 1999b, 94–95).

Konsultoidut yhteisleikit muodostuivat erittäin toiminnallisiksi. Yhteisleikkien ideologiset kehykset synnyttivät liikunnallisia tapahtumaketjuja, joissa syn-
tyneitä tunteita ilmaistiin spontaanisti ja joissa emotionaaliset leikin rooleihin samaistumiset ilmaistiin erilaisin kontekstisidonnaisin yhteyksin. Fiilistely, hassuttelu ja leikkitoiminnan improvisointi yksittäisen leikkijän toimesta ja käynnistämänä tarttui synnyttäen vauhdikkaita tilanteita, joissa mittelöitiin leikillisesti myös ammatillisia taitoja. ”Sähköarit” sähköasentajina, ”paperinpyörittäjät” toimisto- ja myyntihenkilöstönä ja ”peltinikkarit” tuotannon työntekijöinä asemoitiin leikkitalanteissa ammattiryhmiksi, joille nimettiin erilaisia etuisuuksia muun

muassa leikissä menestymiselle. Yhteistoiminnallisuudeksi muodostunut leikkiminen kuvantui yhteisenä positiivisena fiilistelynä. Esimerkiksi Konduktöörin jodlaus ja Silkkinen kosketus ja Jonglööraus yhteisleikeissä leikillinen ryhmätointa aktivoitui niin, että aikuisten leikki paikantui ja oli verrattavissa lapsiyhteisössä syntyvään riehakkaaseen yhteisölliseen leikkitoimintaan (ks. Heljakka 2020; Kalliala 1999; Kangas & Fonsen 2018; Riihelä 2004).

Hei selät vastakkain, ja sit menoks/riehakkuus. – Pomo maksaa viulut, jos puotaa kyytistä/naurua. –Hei, Hei! Akselinpyörittäjää tarvittas, vielä tänne vaunuun, et päästäs liikkeelle/käsien yhteen taputuksia, naurua. –Esimies (nimi)- tuuha tänne kyytiin, äläkä sieltä sivusta vaa huutele/naurua, viittelöintiä.

Maali, Maali, tehtiin maali/jännitys, hyppiminen. – Tuota ei nyt voi sanoa maaliks/ärtymys, pään pyörittäminen.

Mä haastan sit oikeutee koko porukan, jos tää tulos mitätöidään/leikillisyyt/emootiot. Kyllä, tää kahtotaa videolta sit uudestaan/naurua. – Tai hei, ajetaa tää kisa uudestaa/leikillisyyt/neuvottelu/ innostuneisuus.

Vastaavanlaisena ilmentynyttä vuorovaikutuksen yhteen harmonisointia Pursi (2018, 11–12) sekä Kangas ja Fonsén (2018, 15–16) ovat pitäneet lapsiyhteisössä tehdyssä leikin tutkimuksissaan yhteisöllisyyden rakentumisen, yhteistoiminnan ja osallisuuden synnyn keskeisimpinä tunnusmerkkeinä. Riehakkaaksi ja kilpailuhenkiseksi toiminnaksi kuvantuneita leikkejä Parkkiruutu hukassa, Sappelitiikerin arvoitus sekä intervention päättänyttä Tähtihippa-Myrkyllinen soppa sanoitettiin leikillisesti jatkettavan työyhteisössä myöhemmin, jotta nähtäisiin, kuka tilanteissa nimetyistä ammattiryhmistä tai toimijatahoista ovat tosiassällisin voittaja leikkitalanteessa syntyneen ja hyväksi tuuriksi arvioidun menestymisen sijaan.

Onnistumiset kiinnitettiin työnsisältöjen synnyttämien työroolien kerryttämien erityistaitojen ja hyvän tuurin lisäksi huumoripitoisia sanallistamia ja leikillisyyttä ilmaisevia eleitä käyttäen myös ikäkysymykseen.

Haa, jätkät ei pärjää tässä hommassa, paperinpyörittäjät pärjäävät/naurua. Sä ootki viimeeksi meistä leikinny/naurua.

Viiskymppisille viiden metrin etu! /naurua.

Kiinnostavuudeltaan kyseenalaista pääluokaksi nimettyä aineistoa kuvaa eri leikkien yhteydessä videoille havaittavaksi taltioitunut sisältö, jossa heijastuu kiinnostuksen puute. Aineisto-osa käsittää informaation, jossa yhteisleikkimisen tulkitaan kuvantuvan negatiivissävyisenä. Negatiivinen suhtautumistapa yhteisleikkimiseen ja leikin vuorovaikutukseen kuvantui erityisesti nonverbaalisina tunne- ja toimintaviesteinä. Informantit kävelivät aloitustilanteessa edestakaisin, haroivat hiuksiaan, katsoivat toistensa ohitse, seisoivat kädet ristiin rinnalle asetettuina jalalta toiselle kehon painoa siirtäen.

Kaikillako pitäis olla tollane keppi, tai harjanvarsi, tai mikä toi on/hidastelu/epäröinti. Onhan täällä jo riittävästi porukkaa paikalla/hiusten harominen/epäröinti.

Leikin kulussa kiinnostamattomuutta ilmaistiin kyseenalaistamalla leikin sisältöä, toisten ja omaa tekemistä. Leikkitoiminnan kyseenalaistaminen ilmentyi sanallisesti, sekä toiminnallisina että elevisyteinä, kuten vetäytymisenä tai toisten taakse mielteliäänä jättäytymisenä, ärtyneisyytenä ja epävarmuutta kuvaavina eleinä, leuan hivelynä, hiusten haromisena käsivarsien ristimisenä tai edestakaisin kävelynä. Leikkimisen kiinnostamattomuus ilmentyi eri informanttien toimesta sanallistettuna jokaisen leikkitalanteen yhteydessä.

Mitähän tuleman pittää, ku tarjolla on mehuaki”/mielteliäisyys/hiusten haromista/edestakaisin käveleminen.

Ei tämä lähe kulkee nyt, ei lähe, pätkee. En keksi mitään ääntä tälle eläimelle, ei kait tää eläin, mikä mulla nyt olis esitettävänä edes ääntele mitenkään/ärtymys/pään puistelu. -- Nii-i. Miten tätäki esittä/hiusten harominen.

Kunkin yhteisleikkitalanteiden yhteydessä aineistosta profiloitui kilpailuhenkisyys, joka ilmeni sekä kommunikointina että kiihtyvänä fyysisenä toimintana ja toimijoiden ammattikunnittain negatiivissävytteisenä nimittelynä ja ryhmitteilynä. Löydöksen arvioidaan kiinnittyvän työyhteisössä vallitsevaan tunnetalouden hyvinvointitilaan sekä mahdollisesti ilmentävän aiempien työyhteisötutkimusten kuvantamaa teknologisen kehityksen tuottamaa kiristynyttä työtahtisuutta (ks. Haapakorpi & Onnismaa 2014, 7–56). Yhteisleikkimisen työyhteisössä tulkitaan kerätyn tiedon mukaan synnyttäneen negatiivissävytteisiä sosiaalisia

kommunikoinnin ja vuorovaikutuksen muotoja. Aiemmissa työyhteisön, kuten ilmapiiritutkimuksissa, negatiivisten vuorovaikutuspiirteiden ja asenteiden on havaittu estävän ryhmässä ja tiimissä toimimista heijastuen jopa työnteon tehokkuuteen (Juote 2020; Vilkmán 2015).

Aineistosta kerätty tieto osoitti, että leikkirooleihin ja vuorovaikutukseen kiinnityttiin keskeisimmin työroolisidoksin. Työrooleihin sidoksellinen ja asenteellinen aineisto-osuus oli havaittavissa selkeänä ilmentymänä jokaisen yhteisleikkitalanteen yhteydessä. Yhteisleikkitalanteiden vuorovaikutuksessa osalliset synnyttivät yhteistä puhetta siitä, miten oleellisesti ammattitaitoisuus vaikuttaa leikissä menestymiseen tai heikentää sitä. Syväsen (2003) mukaan heikon ilmapiirin vallitessa ihmisten havaitsevat tilanteet eri tavoin, vuorovaikutusta hallitsee kilpailullinen vertailu ja yhteistä käsitystä esimerkiksi hyväksyttävästä käytöksestä ei juuri ole. Aineistosta löytyi ja oli tulkittavissa informaatiota tällaisesta työyhteisön sisäisestä jännitteisestä psykososiaalisesta toimijuuskulttuurista, joka arvioidaan heijastuneen tässä yhteydessä leikillisinä ilmaisuina ja käyttäytymisen muotoina. Esimerkiksi: *"Siinä diisselinpyörittäjä sitte, etulyöntiasemassa" tai "Pomo maksaa viulut."*

Tutkimuksen käynnistysvaiheen, intervention tiedotustilanteiden havainnointina ja videoaineiston analyysin tuloksena oli, että yhteisleikkiminen synnytti vaihtelevia yksilöllisiä ja yhteisöllisiä psykososiaalisia vuorovaikutusprosesseja. Yhteisleikeissä osallistujat soinnuttivat yhteen tunteita luoden tunteiden kautta yhteisiä ja keskinäisesti jaettavia näkemyksiä yhteisleikin elementeistä. Informantit päätyivät leikkiessään suhteeseen *Play Easily* -leikkien roolihahmojen kanssa ja leikkiminen erotti toimijat arjen tavanomaisuudesta leikillisiin vuorovaikutuksen tiloihin. Leikki loi abstraktin ympäristön, jossa olivat voimassa leikkijöiden leikkiin synnyttämät ehdot. Leikkimisen synnyttämät pääluokiksi nimetyt abstraktit vuorovaikutuksen tilat tulkitaan ja esitetään olevan siltoja organisaation vuorovaikutus- ja tunnetalouden tilaan. Videoaineistolta tallennetuista kommunikoinnista, toiminnasta ja monipuolisista tunteiden ilmiäsuista oli havaittavissa vuorovaikutuksen ilmiäsuja, joiden arvioidaan kuvantaneen työyhteisön vuorovaikutusilmapiirin nykytilaa. Videoaineiston sisällönanalyysissa

saatujen leikin synnyttämien vuorovaikutusilmentymien perusteella yhteisleikkiminen muodosti työyhteisöön yhteisöllisen tunnelatautuneen psykososiaalisen toimintatilan. Vilkmanin (2015) mukaan työyhteisön ilmapiirin tunnelatautuneisuuden on havaittu heijastuvan muun muassa työntekijöiden sitoutumiseen, tyytyväisyyteen sekä poissaoloihin.

Neljää erillistä vuorovaikutusta kuvantavaa aineisto-osiota esitetään yhteisleikkimisen tuottamaksi vuorovaikutuksen psykososiaalisiksi piirteisyydeksi, joka vuorovaikutuksen ja tunteiden yhteen soinnuttamisena arvioidaan välillisesti edesauttavan yhteisöllisyyden rakentumista. Yhteisleikkimisen synnyttämän kilpailuhenkisen fyysisen toiminnan ja negatiivisten vuorovaikutussävyjen ja muotojen kuvantuminen aineistossa arvioidaan ilmentävän työyhteisössä vallitsevan tunne- ja vuorovaikutus ilmapiirin nykytilan piirteitä. *Kiinnostavuudeltaan kyseenalaista* aineisto-osa löydöksen arvioidaan madaltavan yhteisleikin asemoimista ja ymmärtämistä työyhteisötasolla positiivisin merkityksin ladattuna omaleimaisena yhteisöllisenä toimintana sekä tulkitsemista voimavaristavana sekä yhteisöllisyyttä edistävänä toimintana (ks. Huizinga 1947).

6.1.2 Yhteisleikkimisen ilmentymät haastatteluaineistossa

Fokusryhmittäin toteutetun avoimen haastattelun pyrkimyksenä oli kerätä tietoa siitä, miten osalliset kuvaavat, käsitteellistävät ja merkityksellistävät leikkikokemuksiaan leikkikokemusten muisteluina. Kiinnostuksen kohteena oli tutkia osallisten subjektiivisia ja yhteisiä kokemuksia ja näkemyksiä yhteisleikkimisestä työyhteisökontekstissa intervention päätyttyä. Miten kokemukset refleктоituvat yhteisessä keskustelussa, miten fokusryhmissä keskusteltiin kokemuksista ja miten yhteisleikkiminen käsitteellistyy yhteisessä keskustelussa. Keskeisimmin, miten ja millaisina kokemuksina yhteisleikkiminen profiloitui henkilökohtaisissa ja yhteisissä sosiaalisen olemisen, käyttäytymisen ja vuorovaikutuksen käsitteellistyksissä.

Työyhteisön ensimmäisessä tapaamisessa tutkimuksen ja interventioprosessin esittelyn yhteydessä muistikirjaan kirjatuihin havainnoihin yhteisleikkimistä työpaikalla oli sanoitettu kyseenalaisena toimintana. Yhteisleikkimistä arvioitiin hulluksi ideaksi, mutta samanaikaisesti mahdollisuudeksi tuottaa kaivattua piristystä työn arkeen, johon kannattaisi tarttua. Yhteisleikin kokemuksista muodostui fokusryhmä haastatteluissa merkitysyhteyksiltään useita ja toisistaan hyvin erilaisia luonnehdintoja.

Avoimin fokusryhmähaastatteluin kerätyn aineiston temaattinen erittely johti ja tiivistyi tiedoksi ja löydöksi kolme erillistä päätelmää (ks. kuvaus 3; liite 4). Tiivistetyksi tiedoksi ja merkitysyhteyksiksi esitän 1) kokemukset ja näkemykset, jotka muodostavat psykososiaalisten kiinnittymien sisällön, käsittäen neljä erillistä teemaa, 2) kokemukset ja näkemykset, jotka kuvantavat toimijuuteen sidoksellisia ilmentymiä sisältäen kuusi erilaista teemaa ja 3) kokemukset ja näkemykset, jotka kuvantavat yhteisleikkimisen yhdistymistä erilaisiin konteksteihin sisältäen viisi teemaa.

Psykososiaalisiksi kiinnittymäiksi nimetty aineistosisältö käsittää leikkikokemusten kuvaukset, jotka sidostuvat emootioihin, asenteisiin, motivaatioon ja yksilöllisiin sosiaalisiin käsityksiin, jotka ovat yhteydessä ja heijastuvat arjen käyttäytymiseen.

Tää laitto aatteleen, et millä tavalla ite puhuu, et heittääkö vitsiä tai sanoja, et niillä merkitystä siihen, miten yhteistyö sujuu niinku hyvällä mielellä.

Toinen muodostettu päätelmä käsittää leikkikokemusten kuvaukset, joissa ilmentyi henkilökohtaiseen toimijuuteen sidokselliset sisällöt. Näitä olivat persoonallisuus, organisaation arvot, ammattiroolit, työyhteisöhierarkia, sosiaaliset suhteet ja ammattitaito.

Kyllä liittyy omaan roolinkin työpaikalla, mun kohdalla luonteen piirteisyyteenkin, ettei niin helposti lähde itelle outoihin juttuihin mukaan. Kun leikkiminen sillee tuttu juttu itelle, nii helpompi oli lähteä mukaan.

Täällä on ydin porukka, joka on jo pitkään ollut töissä. Sitoutuneisuus on hyvä. Mut osa porukkaa on uutta, ja se voi olla yks syy, ettei kaikki osallistunu tähän.

Kolmanteen muodostettuun päätelmään, yhteisleikkimisen kontekstisidonnaisiin ilmauksiin sisältyivät kotiin- ja perheeseen, työsuhde -etuihin, kansalaisvelvoitteisiin, työterveyteen ja yhteisölliseen virkistystoimintaan liittyvät kuvaukset ja aineistokiinnittymät.

Mä aattelen tästä, et onko suomalainen yritysmaailma rakentunut tällaseen, et näin pitkälle leikkiseen, ja niinku kuultiin, muualla päin maailmaa tää olis nähty ihan toisin. Et niinku perhe leikkis yhdessä. Itseä saa tässä peiliin kattoo, et kotona kyllä penskojen kanssa leikki ilman mitään jäyhyyttä. Tässä on kyllä miettimistä mistä johtuu tää tällanen ero.

Suomalaiset on tuppisuu kansaa, ja täällähän aatellaan, et se olis vahvempi mies, joka ei taannu leikkiin.

Fokusryhmäkeskusteluissa kerätyn aineiston perusteella yhteisleikkiminen kuvantui keskeisimmin työntekoa katkaisevana kontekstisidonnaisena ryhmätöimintana, joka kumuloitui työyhteisössä lyhytkestoisena positiivisena vuorovaikutuksellisenä virkeytenä yhteisleikkipäivinä.

Tässä on saatu leikin kautta, pikku hassuttelun ja hauskan hölmöilyn kautta lähestyä ja huomata, ettei tää nii vakavaa oo. Et muutakin täällä, et vaikutti positiivisesti.

Tästä yhteisöllisyydestä, niin en kyllä havainnut mitään muutosta seuraavan päivänä. Samat tyypit täällä heittivät huomenet tullessaan töihin kuin tähänkin asti.

Yhteisleikkimisen arvioitiin toimineen yhteisöllisyyden ilmapuntarina. Osallistumattomuus käsitteellistyi aineistossa persoonallisuuspiirteisyyden, leikin lapsuuden toiminnaksi kiinnittämisen ja työyhteisön kuppikuntaisuuden ilmentyminä. Niiden työyhteisön jäsenten nähtiin suhtautuneen nuivemmin leikin läsnäoloon, jotka eivät olleet osallistuneet myöskään virkistyspäivien toimintaan.

Mun mielestä tää oli sellanen virkistyspäivään verrattavissa oleva toiminta täällä ja tässä mukavaa se, et oltiin täällä työpaikalla.

Joo, virkistyspäiväretkikin sellainen, et kaikki ei lähtenyt, et tää on ollut tavallaan sellanen virkistyspäivään verrattavissa oleva ilmapuntari täällä mun mielestä.

Se hyvää, et oltii eri tavalla yhdessä hallihenkilöt ja toimistopuoli, mut harmi, ku kaikki täällä ei osallistunut tähän. Et tällanen voi muodostaa omanlaista kuppikuntaisuuttakin.

Työyhteisöhierarkian arvioidaan saadun tiedon perusteella interventioon osallistumattomuudesta huolimatta hetkellisesti madaltuneen leikin tuottaman ja

vuorovaikutusilmapiiriin heijastuneen lisääntyneen sosiaalisen aktiivisuuden ja myönteisyyden myötä.

6.1.3 Yhteisleikki yhteistoiminnallisuuden edistämisessä

Leikkitilanteiden vuorovaikutuksen ilmentymien ja leikkikokemusten muisteluaineistosta selvitetyn tiedon perusteella päätellään, kuinka Lipposen (2020, 270) kuvantama työyhteisön yhteinen ja yksilöllinen sosiaalinen toimijuus ja resilienssi on jatkuvasti muuttuva tila ja siten vaikea edistämisen näkökulmin tavoittaa. Tutkimuksessa saatu tieto vastaa myös Syväsen (2003) näkemyksiä siitä, että työn standardeilla, rutiineilla ja talon tavoilla on pyrkimys muovata osallisia ryhmän jäsenyydessä. Analyysien tuottaman tiedon perusteella havaittiin, kuinka talon tavat, yksin puurtamisen kulttuuri ja työn teon roolitukset siirtyivät ja ilmentyivät leikkitilanteissa. Ilmiö havaittiin sekä videoaineistossa, että fokusryhmäkeskusteluissa. Seuraava esimerkki on poiminta videoaineistosta.

No sähköreillä on tässä leikissä etulyöntiasema, kun ne pyörittävät päivät pääksytysten johtoja käsissään.

Interventio osallisuuteen kerrottiin muistelukertojen yhteydessä lähdetyn myös ryhmäpaineisesta syystä. Kun työkaveri kertoi lähtevän tällaiseen toimintaan, myös itse kehtasi kokeilla. Havainto vastaa Koivumäen (2008, 115–116) näkemystä siitä, kuinka yhteisöllisyyden korostaminen voi johtaa ryhmäpaineeseen, joka puolestaan ohjaa työntekijöitä.

Et alussa aatteli, et kehtaako oikeesti lähtee tällaseen. Ihan verrattavissa siihen, ku miitti, kehtaako kulkea maski naamalla tuolla kylillä. Mut kun kaikki ympärillä tekkee samoin, nii sitä sit vaa tekkee samoin.

Mä aattelin, tulee katastrofi, et tulee katastrofii, ja kun ei tullutkaan, se oli mukavaa. Ei Suomessa olla tällaseen valmiita. Olin varma, katastrofi. Ja kun alkoi, ja kun ei tullutkaan, se oli yllätys, iso yllätys.

Videoaineiston purkamisessa ja käsittelyssä havaittiin, kuinka leikkitilanteissa omaa sen hetkistä tunnetilaa ilmaistiin avoimesti. Toisen ilmaisemaa tunnetilaa

kuvattiin monipuolisin ilmauksin kokemusten muistelukerronnan yhteydessä. Saadun tiedon perusteella yhteisleikkiminen loi kontekstin ja tilan tunneilmapiirin reflektiiviselle tarkastelemiselle ja siten mahdollisen paikan ilmapiiriasioiden edistämiselle (ks. Vilkman 2015). Aineistosta kerätyn tiedon mukaan yhteisleikkiminen muodosti työyhteisössä normaalista poikkeavaa aikaa ja tilaa olla sekä toimia yhdessä, yksilönä ja persoonana. Leikkitilanteiden muisteluaineisto sisälsi useita kuvauksia, kuinka toisesta oli muodostunut leikkimisen yhteydessä erilainen kuva. Myös organisaation sosiaalisesta tunnetalouden tilasta oli havaittavissa useita kontekstisidonnaisia luonnehdintoja.

Kyllä mää kahtoin, et ihan uusi kuva syntyi hänestä, et tuollain ihan tosissaan tempoo niitä palloja. Et oli kyllä hauska nähä ihmisistä uusia puolia.

Minä näin. Suomalaisissa ihan uusia puolia, että työssä voi tulla perhe. Ei nurkassa, omassa nurkassa. Oltiin perhe. Kotimaassa pietään tauko työssä, mennään ulos, pelataan jalkapalloa. Syödään eväitä. Täällä... Jokainen omassa nurkassa ja sano. Älä tule. Älä häiritse.

Aineiston perusteella myös vapaa-ajan vieton sisällöillä oli osallisuuden ja osallistumisen kannalta kannatteleva tai estävä rooli. Jos esimerkiksi siviilielämässä oli paineita, oli vaikeampi osallistua leikkitoimintaan.

Jos kotona haastavaa, niin voiko silloin tällaseen oma mieli liittyä, sitä miettii. Mut huomaa, et tällane hyvä huumori työpaikalla katkaa kyllä mukavasti työpäivää.

Tunteilla on yhteys kokonaisvaltaiseen psykososiaaliseen hyvinvointiin (Puolimatka 1999a; Sannikka 2020). Viitalan (2012) mukaan vireystilaa rakentavat tunteet siirtyvät vuorovaikutukseen ja heijastuvat organisaatioissa tärkeään sosiaaliseen pääoman muodostumiseen, ja sitä kautta tunteilla on yhteys jopa työn teon tehokkuuteen ja välillisesti tuottavuuteen. Tunneilmastolla on monitahoisesti tutkittu yhteys työhyvinvointiin, eritoten psyykkiseen hyvinvoinnin kokemukseen työpaikoilla ja yksilöllisiin reagoititapoihin esimerkiksi ristiriitatilanteissa (Manka & Manka 2017; Mäkikangas & Hakanen 2017). Kerätyn tiedon perusteella leikkitilanteiden luoman sosiaalisen virittäytyneisyyden nousun sekä yhdessä toimimisen erilaisuuden arvioidaan työyhteisön tunnetaloutta ja hyvin-

vointia hetkellisesti edistäneiksi tekijöiksi. Työyhteisössä vallitsevan tunnetalouden ja yhteisleikkimisen tuottaman ilmapiirin eroavaisuuksien arvioita ja kuvauksia esiintyi useissa muisteluisällöissä.

Tää yllätyksellisyys on ollut tässä parasta. Et ei tiennyt, mitä on tulossa ja miten homma jatkuu.

Me ollaan hallissa hiljaa koko päivä. Radio auki välillä. Tämä laittoi aattelemaan jatkossa jotain sellaista, joka katkaisee työpäivää, et ajatukset olis kokonaan pois työstä.

Se vois olla munkin mielestä jatkossakin jotakin tällaista vastaavaa hassuttelua yhdessä.

Kerätyn tiedon perusteella yhteisleikkiminen loi ympäristön ja kontekstin, jossa havaita olemassa olevan toimintakulttuuriin piiloutuvia yhteistoimintaa estäviä tekijöitä sekä arvopohjaisia merkityksiä (ks. Syvänen 2003). Toisen kunnioittamisen tärkeys korostui useissa aineisto-otteissa niin työpäivän tiiviiksi kuvatun arjen yhteydessä kuin tällaisessa erillisessä toiminnassa. Sapelitiikerileikki, jossa taisteltiin elintilasta ja reviiireistä, synnytti fokusryhmittäin keskustelua persoonallisten erojen vaikutteista työyhteisön ilmapiiriin. Kyseisen leikin arvioitiin murtaneen esiin kiireistä työn arkea ja erityisesti toisen ulkoisesta käyttäytymisestä aiemmin tehtyjä päätelmiä.

Aiemmin aatteli, et sekin (esimies) kävelee täällä edestakaisin vakava ilme naamalla ja nyt: Hei, hän nauroi!

Kyllä, täällä mennään täysillä koko ajan, ei löysätä. Mut se reviiritaistelu, se katkasi mun mielestä hyvänlaatuisena läppänä kyllä tekemistä, et vois kyllä ottaa välillä löysemmin.

Aineistosta kerätyn tiedon perusteella havaittiin, että yhteisleikkiminen synnytti positiivisen ja erilaisen tavan olla yhdessä. Yhteisleikkiminen käsitteellistyi työpaikalle tuotuna olevan toimintaa, joka ei sulkenut ketään pois, ulkopuoliseksi, vaikka kaikki työyhteisössä eivät osallistuneet tutkimukseen ja leikitilanteisiin. Vaikka yhteisleikkikokemusta arvioitiin hetkelliseksi yhteisölliseksi piristykseksi, yhteistoiminnallisuuden edistäminen jäi kerätyn tiedon perusteella ilmiönä tavoittamatta.

Tässä on tää yhteistoiminnan edistäminen ollu, nii en havainnut mitää sellasta muutosta, et olis jatkunut seuraavaan päivään se syntynyt hyvä fiilis. Mut tuskimpa täällä kukaan sanoo tai aattelee, et tää homma ainakaan huonompaan suuntaan olis vienyt.

Kun työssä on pakkotahtisuus, niin joku uupuu ja viimeistää väki vähenee. Työkiireet vie huonompaan suuntaan. Et tässä mieltä et yhteisöllisyys on ylläpitävää, et muistas kunnioittaa toista, vaikka niittenki ahertamista, jotka ei tullu tähän mukaan ja sanos sen ääneen, et sanos kiitos.

Yhteisleikkiminen ilmentyi tässä aineistossa analysoidun ja kerätyn tiedon perusteella leikin aikaisempien tutkimusten tavoin yhteisöllisenä ja kulttuurisidonnaisena sekä vastavuoroisesti rakentuvana vuorovaikutustoimintana (ks. Heljakka 2020; Huizinga 1947; Riihelä 2004). Yhteisleikkiminen käsitteellistyi aineistoissa positiivisen sosiaalisen vireen nostattajana leikkipäivinä, yllätyksiä sisältävänä yhdessäolon muotona ja yhteisöllisyyden ylläpidon muistuttajana sekä digitalisaatiokulttuurin kuten mobiililaitteiden tuoman eriytymisen vastapainona. Tulosten perusteella todetaan, että interventiolle asetetun tavoitteen, sosiaalisen kanssakäymisen ja vuorovaikutussuhteiden eli yhteistoiminnan edistämisen kysymykseen, ei kyetä tämän tutkimuksen tulosten perusteella luotettavasti vastaamaan.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja päätelmät

Tutkimuksessa selvitettiin, miten yhteisleikkiminen työyhteisöön tuotuna toimintana koetaan ja merkityksellistetään yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteydessä. Aineistoista kerätyn tiedon perusteella yhteisleikkiminen synnytti työyhteisöön tunneperäisen lyhytkestoisen psykososiaalisen motivaatiojännitteen, joka aktivoi sosiaalista virittäytyneisyyttä yhteisleikkipäivinä. Löydös on kiinnostava, sillä ilmapiirillä ja tunnetaloudella on aiempien työn voimavaroja koskevien tutkimusten mukaan merkittävä yhteys muun muassa hyvinvointikokemuksiin työssä (ks. Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017). Hyvinvointikokemuksilla puolestaan on Hakasen (2019) ja Tarkkosen (2014) mukaan yhteys työn suorittamiseen sekä yhteys yhteisölliseen sitoutumiseen, joilla taas on merkitys yhteys työn tuottavuuteen.

Sosiaalista virkeyttä ja voimavaroja elvyttäväksi löydökseksi arvioin myös yhteisleikin aktivoimaa tavanomaisesta arjesta poikkeavaa vuorovaikutussuhteissa olemista ja toimimista. Videoaineiston sisällönanalyysissä yhteisleikin vuorovaikutus ja toiminta kuvantui neljäksi psykososiaalisiksi piirteisyydeksi, jotka nimesin lapsenomaiseksi leikkisyydeksi, muuksi kuin työn tekemiseksi, fyysiseksi hassutteluksi yhdessä ja kiinnostavuudeltaan kyseenalaiseksi. Piirteisyyden luokat erottuivat toiminnan ja leikillisten tunneilmausten sanallistumina, vuorovaikutuksellisinä eleinä, ilmeinä ja äänensävyinä, personoituina roolinottoina sekä kilpailullisina leikkitoimijuuden ammattirooleihin yhdistämisen muotoina. Vuorovaikutuksellinen suhdetoimijuus tarkoitti leikkitalanteissa sisäisistä subjektiivisista intuitioista muodostunutta ulospäinsuuntautunutta sosiaalista yhteistoimintaa, joka edistyi konsultoidusta leikin idusta leikkijöiden roolinottojen, tunnetilojen ja jaettujen ideoiden mukaan. Havaittu ilmentymä vastaa Riihelän (2000) sekä Purren ja Lipposen (2018) varhaiskasvatusikäisten lasten leikkiä

koskevien tutkimusten havaintoja leikin yhteisöllisestä muodostumisesta vastavuoroisissa vuorovaikutussuhteissa. Kerätyn tiedon perusteella arvioin yhteisleikin luoneen suhdetoimijuutta, joka elävöitti työyhteisön vuorovaikutusta, vaikkakin lyhytkestoisesti. Löydös on kiinnostava, koska Lipposen (2020, 277–281) mukaan tällainen vastavuoroinen vuorovaikutuksellinen suhdetoimijuus on keskeisin tekijä, joka vahvistaa työyhteisön yhteistä resilienssiä. Mäkikankaan ja Hakasen (2017) mukaan suhdetoimijuudella on yhteys työyhteisön tunnetalouden hyvinvointitilaan.

Olin asettanut tutkimustehtävän yhteyteen pohdintakysymyksen, olisiko leikistä työyhteisön vuorovaikutuksen ja tunnetalouden tarkastelun tietoisuustyökaluksi. Yhteisleikin aktivoiman tasa-arvoiseksi vuorovaikutus- ja suhdetoimijuuden löydökseksi luokitellun tiedon perusteella arvioin, että yhteisleikistä on aikuisyhteisön vuorovaikutuksen ja sosiaalisten ilmiöiden reflektiiviseen tarkastelemisen työkaluksi. Löydöstä voi hyödyntää esimerkiksi työyhteisövalmennuksissa. Leikin hyödyntämistä työyhteisövalmennuksissa näkemystä vahvistaa se, että tulosten perusteella arvioin yhteisleikillä tavoitetun hienovaraisella tavalla työyhteisön sosiaaliseen toimintakulttuuriin piiloutuneita tunne- ja ilma-
piirisävyjä (ks. Manka M-L & Manka M. 2017; Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017). Kerätty tieto ja tehdyt havainnot tukevat Linqvistin (1998) ja Vygotskyn (1982) näkemyksiä siitä, että leikillä on ainutlaatuinen olemus ja kyky yhdistää leikkijän yksilöllinen sisin ja ulkoinen todellisuus sekä piiloisia vaikutelmia.

Fokusryhmäkeskusteluaineistolla etsin vastauksia, miten ja millaisina ilmentyminä ja kokemuksina yhteisleikkiminen profiloitui intervention päättymisen jälkeen. Muisteluaineiston vaiheittainen purkaminen tuotti kolme selkeästi toisistaan erottuvaa pääteemaa, jotka olivat psykososiaalisten kiinnittymien sisällöt, toimijuuteen sidokselliset sisällöt sekä erilaisiin konteksteihin yhdistymisen sisällöt. Psykososiaalisten kiinnittymien sisältö käsitti emootioiden, asenteiden, motivaatiokuvausten, leikin paikantumisen ja sosiaalisten käsitysten kokonaisuuden. Yhteisleikkimisen kerrottiin luoneen sosiaalisen tilan olla yhdessä työyhteisönä ja kokea hauskuutta ja iloa. Ilon ja mielihyvän on työelämänutki-

muksissa todettu heijastuvan esimerkiksi työhön sitoutumiseen ja työimun kokemiseen (ks. Koivumäki 2008; Leppilampi 2004; Mäkikangas & Hakanen 2017). Yhteisleikkiminen toteutuneessa muodossa kuvantui myös erilaisina asenteellisinä näkemyksinä. Keskeisimmin Kallialan (1999) leikin paikantumista koskevien kulttuuristen näkemysten tavoin lasten ja lapsenmielisten toimintana. Tutkimuspäiväkirjan havaintojen ja haastattelussa ilmaistujen kokemusten perusteella työyhteisön asenneilmapiirissä leikkimiseen työpaikalla tapahtui havaittava muutos intervention aikana. Vaikka asenteet muuttuivat myönteisemmiksi, ammattiliittojen ja tuloshakuisen työelämän ei arvioitu olevan valmis ja avoin leikkisän toiminnan ja kulttuurin laajemmalle vastaanottamiselle.

Yksilölliseen ja yhteisölliseen toimijuuteen kiinnittyvät sisällöt osoittivat, että leikki syntyy kuvitteellisuuden ja todellisuuden välisessä suhteessa, johon heijastuvat sekä subjektiiviset että ulkoiset kontekstisidonnaiset käsitykset ja sosiaaliset roolit. Yhteisleikissä kollektiivinen työyhteisötaso rooleineen sulautui yhteen osallisen ajatusten ja käsitysten kanssa. Kokemusten kuvauksista havaittiin, että yhteisleikkimisellä oli kyky tuottaa esiin yleiseen vireystilaan heijastuvia työelämäsältöjä, kuten työyhteisön yksinpuurtamisen, hierarkkisen johtajuuskulttuurin ja työssä tylsistymiseen liittyviä asioita (ks. Mäkikangas & Hakanen 2017). Löydösten perusteella todetaan, että yhteisleikkimisellä oli kyky toimia työyhteisötasolla sosiaalisia toimijuuksia ja hyvinvointitekijöitä paljastavana näyttämönä (vrt. Heljakka 2020; Lindqvist 1998). Yhteisleikkiminen työyhteisössä koettiin luonnollisemmaksi, jos kotona oli leikki-ikäisiä lapsia tai jos leikkijällä oli osallisuus yhteisöllisessä harrasteryhmässä. Myös osallisen terveyden ja perhe-elämän hyvinvointitila heijastui osallistumiseen ja motivoitumiseen.

Kokemuksista kerätyn tiedon perusteella yhteisleikin arvioidaan edistyneen osallisten reflektiota vallitsevasta toimintakulttuurista niin organisaation kuin vapaa-ajan toimintaympäristöissä. Yhteisleikkimisellä oli näin ollen kyky edistää reflektiivistä ajattelua sekä tuottaa esiin ja tarkasteltavaksi yhteistoiminnallista toimintakulttuuria muodostavaa vuorovaikutuksen ja suhdetoimijuuden tilaa (ks. Raina 2012, 106). Leikkiryhmän pysyvyys saattoi olla yksi tekijä tällaisen

monitasoisen reflektion esiintymiseen. Muuttuvat ryhmätilanteet eivät olleet, kuten Soini ja Tensingin (1999) ovat arvioineet, estämässä yhteisen pohdinnan ja ajattelun kehittymistä. Interventio-osallisuus perustui myös vapaaehtoisuuden periaatteelle. Kuittisen ja Kejosen (2009, 246–249) mukaan myönteisiä sosiaalisia resursseja sisältävä yhteisöllisyys syntyy ja kehittyy vapaaehtoisen osallisuuden seurauksena. Yhteisleikkiminen kuvantui aineistossa vapaaehtoisena yhteen tulemisen muotona ja virkistyspäivään verrattavissa olevana toimintana, joka avasi hahmottamaan organisaatiokulttuurin myönteisten sosiaalisten piirteiden rinnalla ammatilliseen vuorovaikutukseen negatiivisesti heijastuvia piirteitä (ks. Mäkikangas, Feldt, Huhtala & Hyvönen 2017). Yhteisleikkimisen ilmennettiin tuoneen esille sellaisiakin persoonallisuuden piirteitä, joita aiemmin ei ollut tunnistettu, mutta joiden arvioitiin heijastuvan työyhteisön yhteistoimintaan ja työyhteisön tunneilmapiiriin. Yhteisleikkimisen interventioprosessin ilmaistiin synnyttäneen työyhteisöön arvoasteikottoman persoonallisuuksia kunnioittavan tilan olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jota aiottiin jollakin tavalla työyhteisössä edelleen edistää. Arvioin toimintakulttuuritilaa koskevan reflektion kehittymisen ja edistymisen merkittäväksi tiedoksi ja löydökseksi, mutta jota tulee tarkastella kriittisesti muun muassa kertaluonteisen intervention ja rajallisen informanttiotannon vuoksi.

Päätelmiä tuloksista tutkimuksen teoreettisen, käytännönläheisen ja tutkimuksen subjektiivisuuden näkökulmin. Saatujen tulosten pätevyys ankkuroituu viitekehykseen avatuille lähtökohdille, laajalle aineiston keruulle ja aineistolähtöiselle analyysien toteuttamiselle. Yhteisleikin käyttö ja yhteisleikin yhteisöllisyyttä edistävä hypoteettinen oletus nivottiin Ariésin (1962) ja Huizingan (1947) esittämään teoriaan leikin ja kulttuurin muodostumisen välisestä ja yhteisöllisyyttä rakentavasta yhteydestä. Ariés (1962) on käsitellyt aikalaisleikkejä kontekstisidonnaisena yhteiskunta- ja luokkakäsityksen kehystämänä yhteistoimintana ja Huizinga (1947, 5–6, 67) on kuvannut yhteisleikkiä yhteisöllisesti rakentuvana luovana toimintana, joka ilmentää maailmassa olevaa näkymätöntä tehden siitä näkyvää ja koettavaa kuten musiikki ja taide. Tulosten perusteella arvioin, että yhteisleikillä on tällainen kerroksellisen yhteyden muodostamisen

luonne. Päätelmää tukee myös omakohtainen kokemus leikistä. Pitkäaikainen työskentely konsultoivana varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen erityisopettajana on luonut käsityksen yhteisleikistä yksilöllisesti ja yhteisöllisesti vuorovaikutuksessa rakentuvana mielikuvituksellisena, mutta sosiaalisen todellisuuden konstruoimana yhteistoimintana. Toimiminen dialogisesti suuntautuneen työnohjausfilosofian (mm. Buber 1993; Isaacs 2001; Seikkula & Arnkil 2009) mukaisena työnohjaajana tukee edellistä päätelmää tulkita ja ymmärtää kohtaaminen, vuorovaikutus ja yhteistoiminta dialogisesti rakentuvana prosessina ja olevan subjektiivisesti sekä tilanteisesti että kontekstisidonnaisesti syntyvää.

Tutkimukselle asetetun käytännönläheisen kehittämisen ja edistämisen tavoitteen ja saatujen tulosten näkökulmin arvioin, että interventiotutkimuksen prosessi ja leikkiminen edistivät välillisesti työntekijöiden henkilökohtaista kyvykkyyttä olla suhteissa, arvioida työyhteisön yhteisöllisen nykytilan sävyjä ja sosiaalisia resurssivarantoja. Yhteisleikin arvioin rakentuneen dialogialle, jota muun muassa Isaacs (2001) pitää yhteisöllisyyden rakentumisen edellytyksenä. Interventiona toteutettava tutkimuksellinen lähestymistapa ja konsultatiivisesti käynnistettäviin leikkeihin ryhtyminen edellyttivät työyhteisöltä valmiutta dialogiaan sekä joustavuutta, että reflektiivistä kehittämisasennetta, koska konsultaatiossa ja väliintulossa puututtiin olemassa olevaan organisaation toimintakulttuuriin ja yhteisölliseen toimintaan (ks. Alhanen ym. 2011).

On huomioitava, että subjektiivisuuteni aiheelle on voinut vaikuttaa saatuihin tuloksiin ja tilanteiden läsnä olevana kokijana en ole voinut asettua objektiivisen tarkkailijan asemaan, vaan olen väistämättä ollut osa tarkkailemaani kohdetta (Vygotsky 1982, 19). Havaintojen ja pohdintojen aktiivisella kirjaamisella tutkimuspäiväkirjaan pyrin vahvistamaan ilmiön tarkastelun ja kohtaamisen sellaisenaan kuin se työyhteisössä ja leikkitalanteissa ilmentyi. Tutkimuspäiväkirja auttoi lisäksi eliminoimaan havaintojen tulkinnalliset ja muistinvaraiset ongelmat. Yrityksen tallentimille kerätty videoaineisto mahdollisti palaamisen leikkitalanteisiin, kuten kokemusten muistelukeskustelujen yhteydessä (ks. Häkli 2014, 218).

Tulosten ja löydösten pätevyyttä vahvistin laajalla aineiston keräämisellä ja aineistolähtöisiä analyysimenetelmiä käyttäen. Toteutin videoaineiston sisällyksenalyysin fenomenologiseen tutkimusorientaatioon tukeutuen. Tökkäri (2018,67) mukaan fenomenologia pyrkii lopullisina tuloksinaan kuvaamaan yksilöiden kokemusmaailmasta sen, mikä on kokemuksen rakenteelle tai olemukselle yhteistä. Videoaineistolta on tarkentavasti kysytty, mitä ja millaisia yhteisöllisiä vuorovaikutusta kuvailevia ja mahdollisesti yhdistäviä ja erottavia kommunikoinnin ja sosiaalisen olemisen muotoja ja tapoja yhteisleikin synnyttämässä vuorovaikutus- ja kohtaamistilanteissa ilmene. Aineistomateriaalia tarkastelin ei ymmärtämiseen pyrkien. Kuten Tökkäri (2018, 68) toteaa fenomenologien myöntävän, myös tässä tutkimuksessa ymmärretään, että pyrkimyksistä huolimatta yksilöiden elämämaailman tavoittaminen sellaisenaan ei ole ollut täysin saavutettavissa. Tavoitteen saavuttamattomuus johtui ensinnäkin siitä, että videotallenteille säiliöityneet kokemukset eivät täydellisesti vastaa eläviä kokemuksia. Toiseksi siitä, että ihminen ei koskaan pysty täysin tajuamaan toisen ihmisen kokemusta eikä eliminoimaan omien kokemustensa vaikutuksia tehtyihin havaintoihin (Tökkäri 2018, 68; Giorgi & Giorgi, 2003 mukaan).

Koska kokemusten purkaminen aineistosta oli tulkinnanvaraista, fokusryhmäkeskusteluissa kerätyn aineiston käsittelyn luotettavuutta vahvistin toteuttamalla analyysin fenomenologishermeneuttisena sahaamisen prosessina. Käsittelyssä ja tarkastelussa etenin empiirisen aineiston kanssa kokonaisuudesta osiin ja jatkoin harkituin askelin takaisin kokonaisuuteen. Induktiivisella yksityiskohdista yleistykseen etenevällä vaiheittaisella tiedon keruulla pyrin kokemuksieni ja ymmärryksieni huolelliseen poissulkemiseen. Liitteelle 4. on konkrätisoitu ja raportoitu kuvaukset (ks. Braun & Clarke 2006, 80) prosessin kulun eri vaiheista.

Päätelmiä leikin kulttuurisista ja kontekstisidonnaisista yhteyksistä. Totean yhteisleikin toimineen Ariésin (1962), Huizingan (2004) ja Riihelän (2000) luonnehtimien ja määrittelemien tavoin siltana myönteiselle yhteen tulemiselle. Saatujen tulosten perusteella yhtymäkohtia oli myös Heljakan (2020) tutkimuk-

sessä havaittuihin aikuisten esineiden keräilyleikin tuottamiin yhteenkuuluvuuden tunteen ja suhdetoimijuuden vahvistumiin. Yhteisleikkimisen heijastui työyhteisön sosiaaliseen käyttäytymisen ja vuorovaikutusvirkeyteen vain marginaalisesti, leikkipäivinä. Pitkäaikaisvaikutteita ei havaittu. Leikkitapahtuma päivää seurannut työpäivä ilmennettiin alkaneen entisenlaisin työnteon ja työyhteisössä vallinneen yksin puurtamisen kulttuurin synnyttämin merkityksin. Tulos vastaa aiemmin ilmapiirin edistämiseen ja kulttuurin muuttamiseen pyrkineiden kehittämistutkimusten tuloksia ja näkemyksiä, kuten Vilkmanin (2015) esittämiä, joissa on havaittu organisaatiokulttuurin ja ilmapiirin olevan hyvin vaikeasti hahmotettava, tavoitettava ja siten toimenpitein edistettävä tila.

Fokusryhmäkeskustelussa ilmaistu *"Ei tää hullumpi homma ollut"* kuvantaa aloituskeskustelussa kuullun: *"Mitä hullua?!"* jännitteen muuntumista. Jännitteen muutos oli havaittavissa intervention toteutuksen aikana esimerkiksi leikki-tilanteisiin kokoontumisten yhteydessä. Viidenteen yhteisleikkitalanteeseen irrottauduttiin työnteon keskeltä vaivattomammin kuin ensimmäiseen. Esiymäryksenä arvioitu yhteisleikin yhdistäminen yhteistoiminnallisuuden edistämiseen arvioidaan psykososiaalisen jännitetulos löydöksen perusteella olevan hienovaraisesti kytkeytyneenä itse prosessiin, prosessin aikana syntyneeseen ja prosessin kulussa käytyihin reflektiivisiin keskusteluihin. Työyhteisötasolla toimistohenkilöstön ja tuotannon työntekijöiden välisen etäisyyden arvioitiin yhteisleikkimisen prosessin yhteydessä toisesta saadun erilaisen kuvan myötä kaventuneen. Fokusryhmäkeskusteluissa yhteisleikkiminen yhdistyi lapsuuden leikkimuistoihin. Muisti integroi kokemukset henkilökohtaisiin leikkimuistoihin (ks. Mattila 2011; Riihelä 2000). Yhteisleikkiminen käsitteellistyi aineiston perusteella uudella tavalla sosiaalista vuorovaikutusta havaittavaksi ja tarkasteltavaksi tuottavaksi yhteisölliseksi toiminnaksi, joka toi työpaikalle värin. Intervention toteuttamisen tavoitteeksi ja tutkimustehtäväksi asetettuun yhteistoiminnan edistämiseen ei saadun tiedon perusteella kyetä kuitenkaan luotettavasti vastaamaan. Yhteisleikkimisen hypoteettinen yhteys yhteistoiminnallisuuden edistämiseen kertaluontoisen interventiotutkimusten tulosten perusteella jää tulkinnallisesti pääteltäväksi.

Päätelmiä yhteisöllisyyden ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen tavoittamattomuudesta. Vaikka yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteys jäi luotettavasti tavoittamatta, kerätyn tiedon perusteella päättelen, että yhteisleikkiminen tuotti työyhteisöön ennen kokemattoman yhteisöllisen tilan. Yhteisleikkimisessä kosketettiin fyysisesti toista, nähtiin työkaveri uudessa valossa, kohdattiin ja oltiin vuorovaikutuksessa eri tavalla työn arjessa. Yhdistymiä yhteistoiminnallisen toimintakulttuurin havaitsemiseen olivat myös aineistossa esiintyneet kontekstisidonnaisuudet, kuten perheyhteisöön ja harrastustoimintaan vertaukset. Tulkinnallisesti yhteydeksi yhteisöllisyyden vahvistumisen kanssa arvioin työyhteisön sosiaalisten piirteiden yhteisen reflektiivisen tarkastelun syntymisen. Yhteisleikkiminen synnytti työntekijöiden kertoman mukaan tilaa ja aikaa hahmottaa työyhteisön yhteisöllisyyttä heikentäviä, vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan heijastuvia yksilöllisiä persoonallisia ja tunneperäisiä tekijöitä (ks. Mäkikangas & Hakanen 2017). Vastaavanlaisia estäviä tai edistäviä tunneperäisiä tekijöitä on löydetty aikuisten ja lasten yhteisleikin vuorovaikutuksen tutkimuksissa (ks. Pursi 2019). Vuorovaikutuksesta etääntyminen arvioitiin kiiireen ja digitalisaation aikaansaamaksi ilmiöksi, johon yhteisleikkimisen prosessin kerrottiin luoneen hetkellistä muutosta. Vaikka mukaan oli lähdetty osin ryhmäpaineisesta syystä, itse leikkiminen ei ilmentänyt Koivumäen (2008, 115–116) kuvailemaa ryhmäpaineista samaistumista tiettyyn kaavaan tai muottiin.

Interventio synnytti luovia ideoita yhteen tulemisen edistämiseksi tulevaisuuteen. Ehdotukseksi fokusryhmäkeskusteluissa esitettiin perjantai iltapäiväkahvien yhteyteen järjestettäviä pieniä ”tsoukkeja” sekä erillistä työyhteisön oman digitaalisen pelin, pelialustan kehittämistä, jonne kukin voisi omassa työpisteessään silloin tällöin taukojen yhteydessä liittyä. Työkaverin tervehtiminen tai tervehtimättä jättäminen arvioitiin muodostavan työtehtävien eriytymisen rinnalla kuppikuntaisuutta. Myös tauoilla mobiililaitteilla olon kulttuurista aiottiin keskustella. Yhteisleikkimisen interventioprosessin arvioidaan synnyttäneen olemassa olevien käyttäytymistapojen reflektiivisen hahmotusprosessin, mutta leikkiminen tällaisessa muodossa erittäin poikkeuksellisena toimintana työyhteisötasolla, jää tämän tutkimuksen tiedon perusteella odottamaan tulemistaan.

Päätelmiä tutkimuksen metodologisista ratkaisuista. Intervention toteuttaminen aineiston keräämiseksi oli työläs, mutta ainoa tapa saada tutkimuksen kohdeilmiö esille ja tarkasteltavaksi. Intervention huolellinen valmistelu ja keskustelut tutkimukseen lupautuneen organisaation henkilöstön kanssa valmistivat luottamuksellisen maaperän tutkimuksen tällaisenaan toteuttamiselle. Luottamus kantoi koko prosessia. Informantit kertoivat järjestetyn lounasruokailun yhteydessä ilmaisseensa aidot ja vilpittömät näkemyksensä kohdeilmiöstä. Aineistolähtöisten ja monimenetelmäisesti suoritettujen analyysien arvioin myös tuottaneen luotettavan tiedon tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi. Lisäksi ulkopuolisen tarkkailijan asemasta kirjattujen tutkimuspäiväkirjan merkintöjen arvioin vahvistaneen kerätyn tiedon validiteettia.

Metodologisten ratkaisujen pätevyyttä vahvistaa löydösten yhtymäpinta aiempien organisaatioiden sosiaalisia resurssivarantoja tarkastelleiden tutkimusten tulosten kanssa. Tässä tutkimuksessa havaittuja yhteisöllisyyttä vahvistavia sosiaalisen vuorovaikutuksen rakentumisen muotoja on löydetty muun muassa Hakasen ym. (2019), Rainan (2012) sekä Vilkmanin (2015) tutkimuksissa, kuten ristiriitojen rakentavaa käsittelemistä, kiinteää ryhmätyöskentelyä ja eriävistä näkemyksistä huolimatta keskinäisen yksimielisyyden muodostamista.

Metodologiset ratkaisut sisälsivät myös heikkouksia. Videoaineistolta oli havaittavissa ja löydettävissä interventioprosessiin passiivisesti osallistuvia työyhteisön jäseniä, jotka seurasivat ja kommentoivat aktiivisesti työnsä keskeltä käsin ollutta leikkitoimintaa. Verrokkiryhmä tutkimukseen osallistumattomista olisi vahvistanut kerätyn kokemustiedon validiteettia. Videoaineiston sisällyttäessä löydöksiä oli vuorovaikutuksen neljänlainen psykososiaalinen piirteisyys, joista kolme oli luokiteltavissa myönteisiksi. Myös fokusryhmäkeskusteluissa yhteisleikkiminen käsitteellistyi myönteisenä toimintana tavanomaisen työpäivän puuduttavuudelle. Saadun tiedon ja tulosten pätevyyttä arvioitaessa on huomioitava, että myönteisen informaation painottuminen on voinut olla seuraus kapean informanttitiotannon syystä. Tutkimukseen saattoivat osallistua ne, joilla on lähtökohtaisesti myönteinen suhde innovointiin ja ennakkoluuloton asenne uusille asioille.

Vaikka metodologisilla ratkaisuilla kyettiin hienovaraisesti ja tulkinnallisesti tavoittamaan organisaation yhteisöllisyyden tilaa, valinnoilla ei kyetty tavoittamaan tutkimukselliseksi kehittämishaasteeksi asetettua yhteistoiminnan edistämisen ilmiötä. Tarvittavaa lisäinformaatiota olisi mahdollisesti saatu verkkokiryhmän muodostamisen lisäksi keräämällä tietoa erillisin haastatteluin tai lomakekyselyin tutkimuksen alussa, lopussa ja jopa viikoittain.

Ilmapiirin tarkastelun työvälineiden kehittämisen tarve. Organisatorinen tehostomuus syntyy aiempien tutkimusten mukaan yksittäisten ihmisten ja ryhmien työkäyttäytymisestä. Käyttäytymisen edistäminen on työn tehokkuuden, mutta myös työhyvinvoinnin näkökulmin tärkeää. Manka ja Manka ovat (2017) todenneet ilmapiirillä olevan keskeinen merkitys työpaikalla koettuun hyvinvointiin, joka konkretisoituu muun muassa työhön suuntautumisena ja sitoutumisena. Tämä tutkimus on toteutettu, koska on syytä eriytyvän ja yksilöllistyvän työarjen vuoksi entistä enemmän kiinnittää huomiota yksilö- ja ryhmätason sosiaalisiin prosesseihin ja prosessien johtamiseen (ks. Hakanen 2020; Oksanen ym. 2008). Tärkeää on ihmisten kokonaisvaltaista työhyvinvointia edistävästä työyhteisön psykososiaalisista prosesseista, kuten vuorovaikutuksesta huolehtiminen.

Työvälineitä pohtia ja tutkia organisaation ja työyhteisön ilmapiiriä ja ole-massa olevaa vuorovaikutusta on esimerkiksi työnohjauksen keskustelu mene-telmässä, mutta konkreettisia toiminnallisia välineitä on vähän. Tässä tutkimuk-sessa teknologiateollisuuden työyhteisön jäsenten yhteistoiminnan ja yhteen tu-lemisen syy ei ole ollut keskusteleavassa työnohjauksessa, vaan yhteen on ko-koonnuttu akateemisen tutkimuksen kutsumana. Akateeminen yhteisleikin ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteyden arvioidaan toimineen sillan ra-kentajana tieteellisen tutkimuksen ja työelämän välillä ja asemoidaan siten läh-tökohdiltaan merkitseväksi. Interventiotutkimuksen toteuttamisen välineenä on ollut maailmanlaajuisesti tutkittu kulttuurillisesti monipuolisesti tavoitettavissa ja ymmärrettävissä oleva yhteisleikki. Tutkimuksen yhteydessä yhteisleikki-mistä ei ole lähestytty merkitysyhteyksin sisällöllisenä toimintana aiempien ku-ten Heleniuksen (1993) ja Kallialan (1999) leikintutkimusten tavoin, vaan leikin

nykytutkimuksen, kuten Heljakan (2020) tavoin rajatusti, tässä yhteydessä aikuisten yhteistoiminnan edistämisen yhteydessä. Valittu tutkimuksellinen lähtökohta on syntynyt ja muodostettu työelämä tutkimusten tuottaman tiedon syystä. Kiihtyvän työelämän kuormittavuuden vastapainoksi tulee yhä enenevässä määrin löytää ei vain korjaavia, vaan myös ennaltaehkäiseviä työyhteisön ja yksilön hyvinvointia tukevia toimintamalleja ja menetelmiä (ks. Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017).

Ihmissuhteet tarvitsevat huolenpitoa. Tutkimusaihe on valittu ja tutkimuksen toteuttamisen muoto on rakennettu ja muodostettu syystä, että ihmissuhteet tarvitsevat hoitoa kaikkialla ja yhdessä tehtävää työtä on niin kodeissa kuin työpaikoillakin. Lasten leikkejä yli kolmattakymmenettä vuotta seuranneena vuorovaikutusta ja osallisuutta kehittävä ja edistävänä toimintana on vakuuttanut uskomaan leikin mahdollisuuksiin. Tämän tutkimuksen tuottaman tiedon perusteella kysymys yhteisleikin nykyisestä paikantumisesta vain lapsuuteen ja leikin historian tutkimuksen, kuten Ariésin (1962) näkemykset leikin aiemmista yhteyksistä kulttuurillisen yhteisöllisyyden ylläpitämiseen ja yhteistoiminnallisuuden edistämiseen jättävät pohdittavaksi: Miksi maailmanlaajuisesti tunnettu kulttuurillinen varanto yhteisleikki ei voisi olla rajoitta myönteiseen yhteyteen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen toisten kanssa tulemiselle?

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessi on käynnistetty ja tutkimusta on edistetty tiedekunnan säädösten, tarkistetun tutkimussuunnitelman ja aineistohallintasuunnitelman mukaan. Huolellinen suunnittelu on tarkoittanut ensinnä ilmiöstä mahdollisimman autenttista tietoa tuottavan kontekstin etsimistä. Tutkimuksen toteutusta koskevat luvat ja osallistumissuostumukset on huolehdittu tiedekunnan säädösten mukaisesti ennen tutkimuksen käynnistämistä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Interventioprosessissa syntyvää kuvausta yhteisleikistä yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteydessä on lähdetty selvittämään kasvatustieteellisessä tutkimuksessa yleisen fenomenologishermeneuttisen tieteenfilosofian

sitoumuksin (Tuomi & Sarajärvi 2013, 32; Tökkäri 2018,69). Sitoumuksellisesti on tukeuduttu fenomenologian näkemykseen siitä, että kokemus muodostuu merkityksistä ja merkitykset kokemuksista, jotka voivat olla intersubjektiiivisia eli subjekteja yhdistäviä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 34). Toiseksi kokemus on tullut tarkastelluksi kahdentasoisesti (Perttula 2006; Tökkäri 2018,67). Elävänä kokemuksena, joka taltioituu uudelleen tarkasteltavaksi aineiston keruu menetelmänä olevan videoinnin myötä sekä kuvattuna kokemuksena yksilö- ja yhteisötasolla avoimen haastattelun periaatteille kiinnittynein fokusryhmä haastatelluin. Liinamaa (2014, 13–14) esittää arvion siitä, kuinka havaintomme ja niihin liittyvät merkityksenannot rakentavat käsityksiämme ja kuvaamme ympäristötämme ja maailmasta. Tutkimuksessa on otettu huomioon, ettei muiden kokemusmaailma vastaa omaamme. Fokusryhmä haastatteluissa käytetyllä keskustelurungolla tuettiin kokemusten informanttilähtöisyyttä ja samanaikaiskirjaamisella tutkijan kokemusten ja näkemysten ulkoistaminen keskustelusta.

Tutkimuksen raporttiin on avattu tutkimuksen ja tulosten uskottavuuden näkökulmin huolellisesti ulottuvuus, joka syntyy tutkijan subjektiivisuudesta aiheelle (Patton 2002, 566). Koska fenomenologisen tutkimusorientaation ydinajatuksena on Grönforsin (1985, 21) mukaan luonnollisen asenteen sivuun asettaminen ja kyseenalaistaminen, raportoinnin yhteydessä on pyritty huolellisesti kuvaamaan tutkimuksen taustakiinnittymät. Viitekehukseen on avattu esiymmärrys yhteisöllisyydestä ja sosiaalisesta yhteistoiminnasta sekä aiempiin tutkimuksiin perustuvat näkemykset yhteisleikistä kulttuurisesti sidoksellisena toimintana. Lisäksi on määritelty teoreettisesti yhteisöllisyyden, yhteistoiminnan ja yhteisleikin välistä suhdetta. Viitekehystä arvioitaessa on huomioitava, että tutkimusta kehystävät taustasitoumukset eivät ole johdettu induktiolla havainnosta vaan ovat tutkijan kokoamaa aiemmin tutkittua tietoa ja siitä muodostettua esiymmärrystä kohdeilmiöstä sen tarkastelemiseksi (Raatikainen 2005, 7). Aiemmin hyvin vähän tutkittua ilmiötä on rohkeasti ja luovasti lähestytty intervention toteuttamisella (Paloniemi 2020). Intervention toteuttaminen on avattu yksityiskohtaisesti tähän raporttiin. Interventio strategiana arvioidaan tuottaneen elävän

ja siten luotettavan kuvan kohdeilmioistä havaittavaksi, selvitettäväksi ja tutkittavaksi todellisuudeksi (ks. Grönfors 1985).

Työyhteisölle on annettu tutkimusta koskeva etukäteisinformaatio Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) ohjeiden mukaan. Intervention toteuttamisen valmistelu on tehty yhdessä tutkimukseen lupautuneen organisaation vastuuhenkilöiden kanssa. Tutkimuksen aloitusvaiheessa on käyty yhteinen neuvottelu intervention luonteesta ja intervention toteutuksesta tutkimukseen suostumuksensa antaneen organisaation koko henkilöstön kanssa. Työyhteisö on osallistunut tieteelliseen tutkimukseen vailla ennakkokäsityksiä kohdeilmioistä. Yhteisleikkiminen oli lapsuuden toimintana jokaiselle osallistujalle tuttua, joten leikin vuorovaikutuksen ilmentymät ja muisteluissa kerrotut kokemusten kuvaukset yhteisleikkimisestä arvioidaan luotettaviksi (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Aineiston keräystavat ovat myös vahvistaneet autenttisen kuvauksen saamista ilmioistä. Erityisesti aineiston määrä on tukenut kerätyn tiedon luotettavuutta. Omistusoikeudelliset kysymykset on huomioitu leikkikehysten ollessa tutkijan mielikuvituksen tuotteita hahmoineen.

Tutkimuksen tulokset ovat rakentuneet monimenetelmäisesti kerätystä aineistosta monimenetelmäisesti analysoiden. Monimenetelmäisesti kerätyn ja analysoidun aineiston on arvioitu tarkoittavan sekä yksilöllisten merkityksenantojen selvitettävyyttä kohdeilmioistä, mutta lisäksi yhteisöön sidoksissa olevan todellisuuden konstruoitumista ja kuvaamista. Esimerkiksi yksilöllinen leikin edistäminen tarkoitti informantille heittäytymistä keskinäiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen, leikin virtaan, persoonallisiin ja mahdollisiin henkilökohtaisiin toimintakulttuuriin piiloutuvien sosiaalisten ehtojen.

Erilaisiin menetelmin kerätty ja analysoitu aineisto voi Pattonin (2002, 556) mukaan tuottaa erilaisia tuloksia, koska erityyppiset lähestymistavat ovat herkkiä erilaisiin todellisiin vivahteisiin. Varsinaisia epäjohtonmukaisuuksia saatujen tulosten kesken ei tämän tutkimuksen toteutuksen yhteydessä havaittu. Monimenetelmällisyyden hyödyntämisen sekä aineiston keräämisessä, että kohdeilmion tarkastelussa nähdään toimineen erityisenä tuloksien ja johtopäätöksien

luotettavuutta vahvistavana tekijänä (Patton 2002, 555–558). Videoaineiston sisällönanalyysillä kerätyn vuorovaikutuksen piirteitä kuvailevan tiedon lisäksi fokusryhmissä vapaiden, avoimen haastattelujen menetelmällä kerätyistä muis- teluista on temaattista analyysia käyttäen voitu eritellä kokemusten merkityk- senantoja laajemmin ja monipuolisemmin (ks. Braun & Clarke 2006; Tökkäri 2018, 77). Analyysin etenemisen vaihteellisuus on perustellusti avattu ja kuvattu raportin liitteisiin. Tällä tavoin toimien on varmistettu, miten tutkimuskohde on kokemusaineistona ilmentynyt ja ollut vuorovaikutuksessa tutkijan havaintojen ja siten ymmärryksien kanssa (Patton 2002, 566; Tökkäri 2018, 64). Analyysin tu- lokset ja systemaattisessa tarkastelussa muodostetut päätelmät arvioidaan ole- van aineistolähtöisinä erittäin luotettavia ja totta, mutta ymmärretään totena vain tässä tutkimuksessa ja tässä kontekstissa, jossa ne ovat syntyneet (Patton 2002, 552). Tulokset ja löydökset eivät myöskään ole yleistettävissä ja siirrettävissä tätä tutkimusta laajempiin konteksteihin (Patton 2002, 14).

Tutkimusaiheen ja tutkimustehtävän valintaa, aineistonkeruuta ja aineiston analyysia on ohjannut induktiivinen päättely. Tuomi & Sarajärven (2018) mu- kaan induktio tutkimusta kuljettavana logiikkana ottaa huomioon tutkijan hen- kilökohtaiset tutkimusta kokonaisuutena määrittävät sidokset ja avaa tiedon hyödyntämiselle avoimen mutta validin ympäristön. Yhteisleikin synnyttämä yhteistoiminta, vuorovaikutus ja kommunikointi on ymmärretty ilmentyvän ti- lanne- ja kontekstisidonnaisena. Interventio tutkimusasetelmana monimenetel- mäisellä aineiston keruulla ja analyysimenetelmillä toteutettuna nähdään syn- nittäneen tässä tutkimuksessa saaduille tuloksille erityisen validiteetin. Kon- teksti ja ympäristö, jossa interventio on toteutettu ja aineisto kerätty ja jossa saa- dut tulokset ja löydökset kohdeilmioista ovat syntyneet on ollut tavanomainen teknologiateollisuuden työympäristö ja työyhteisö, joka voi olla missä tahansa vastaavanlaisena. Valittu tutkimusasetelma ja tutkimuksen toteuttaminen yh- teisleikkimisen yhteydestä yhteistoiminnallisuuden edistämiseen tutkimiseksi arvioidaan olevan *Play Easily* -leikkien käyttöä lukuun ottamatta siirrettävissä erilaisiin työyhteisökonteksteihin.

Tutkimuksen luotettavuutta ja siirrettävyyttä vahvistaa kohdeilmion tutkimista selvittävien lähtökohtien ja sitoumusten sekä tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheiden ja käytettyjen metodien tarkka avaaminen ja perustellut kuvaukset tähän raporttiin (Patton 2002, 552). Tässä tutkimuksessa saadut tulokset muodostuvat tieteellisesti kestävien aineistokeräystapojen ja metodillisten ratkaisujen vuoksi erittäin uskottaviksi. Tutkimuksessa rakentunut ja saatu tieto edustaa kuitenkin vain pientä kuvausta yhteisleikkimisestä. Luotettavuudeltaan tässä tutkimuksessa saatu tieto on vakaa, koska informantit kertoivat sekä leikkitilanteissa, että fokusryhmä keskusteluissa ilmaisseen rehelliset ja vilpittömät näkemyksensä interventioprosessista ja yhteisleikkimisen kokemuksistaan.

7.3 Jatkotutkimushaasteet

Tässä tutkimuksessa todellisuus nähdään sosiokonstruktiivisesti rakentuvana ja olevan siten jatkuvasti vuorovaikutuksessa syntyvää ja muuntuvaa. (ks. Berger & Luckman 1994.) Saadut tulokset ovat totta vain tämän tutkimuksen yhteydessä. Jatkotutkimushaasteeksi esitetään lisäinformaation keräämistä yhteisleikkimisestä työyhteisökontekstissa tähän tutkimukseen osallistuneilta informanteilta ja mahdollisesti myös verrokeilta teemahaastattelua hyödyntäen. Näin saataisiin syvennettyä tämän tutkimuksen tuottamaa tietoa yhteisleikkimisestä työyhteisökontekstissa sekä lisäinformaatiota yhteistoiminnan edistämisessä.

Työn laadulliset tekijät, kuten lisääntyneet työn kognitiiviset vaatimukset kuluttavat yksilön voimavaroja. Työn muuttuminen monipaikkaisimmaksi ja siirtyminen verkostoihin estää myös työyhteisöjen inhimillisen ja sosiaalisen pääoman muodostumista. (ks. Mäkikangas, Mauno & Feldt 2017.) Ennaltaehkäiseviä tietoisuustyökaluja sosiaalisen vuorovaikutuksen tarkastelemiseksi ja edistämiseksi on tarjolla vähän. Tutkimusprojektilliseksi jatkotutkimushaasteeksi esitetään yhteisleikkimisen tutkimisen vastaavanlaisena siirtämistä erilaisiin työyhteisökonteksteihin. Laajennetulla yhteisleikin tutkimuksella voitaisiin kerätä kokemuksellista tietoa nyt toteutunutta tutkimusta perusteellisemmin.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2019. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Albrecht, S. L. 2014. A climate for engagement. In B. Schneider & K. Barbera (toim.), *The Oxford handbook of organizational climate and culture*. New York: Oxford University Press.
- Alhanen, K., Kansanaho, Ahtiainen, O P. , Kangas, , Soini, T. & Soininen, J. 2011. *Työnohjauksen käsikirja*. Helsinki: Tammi.
- Ariés, P. 1962. *Centuries of Childhood. A social history of family life*. Translated by Robert Baldick. New York: Vintage Book.
- Arnkil, M. 5.11.2020. Leikki moninaisuuden kohtaamisen tilana ja osallisuuden rakentajana. Hyvinvointia leikistä -seminaari. Tarkasteltu 5.11.2020. Haettu: <https://leikkipaiva.fi/hyvinvointia-leikista-seminaari/>. (Viitattu 7.11.2020.)
- Andersen, Tom (toim.). 1991. *The reflecting team: Dialogues about the dialogues*. New York: Norton.
- Berger, P. L. & Luckmann T. 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Gaudeamus*.
- Braun, V., & Clarke, V. 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77–101. Haettu: Google Scholar. (Viitattu 4.2.2021.)
- Buber, M. 1993. *Minä ja Sinä*. Juva: WSOY.
- Burr, V. 2003. *Social constructionism*. New York: Routledge.
- Burr, V. 2016. *Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä*. Vastapaino
- Blom, R., Hautamäki A.(toim.). 2009. *Työelämä muuttuu, jostaako hyvinvointi?* Gaudeamus. Helsinki University Press.
- Blomgren, J. 2020. Mielenterveyden häiriöistä johtuvien sairauspoissaolojen kasvu jatkuu jyrkkänä. Haettu: <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/5168>. (Viitattu 28.11.2020.)
- Chmiel, N., Fraccaroli F., Sverke, M. (toim.) 2017, 3rd ed). *Introduction to work and organizational psychology. An international perspective*. Blackwell.

- Collin, K., Lemmetty, S. (toim). 2019. Siedätystä johtamisallergiaan. Vastuullinen johtajuus itseohjautuvuuden ja luovuuden tukena työelämässä. Edita Publishing.
- Collin, K., Lemmetty, S., Riivari, E. 2019. Vastuulliset henkilöstön kehittämisen käytänteet luovuuden mahdollistajina kasvuyrityksissä. In Collin, Kaija; Lemmetty, Soila (toim.) Siedätystä johtamisallergiaan!: Vastuullinen johtajuus itseohjautuvuuden ja luovuuden tukena työelämässä. Helsinki: Edita, 229-245.
- Collin, K., & Stephen, B. 2010. Luovuus ja oppiminen työssä. In K. Collin, S. Paloniemi, H. Rasku-Puttonen, & P. Tynjälä (toim.). Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus (pp. 211-224). Helsinki, Finland: WSOY pro.
- Collin, K., Paloniemi, S., Rasku-Puttonen, H., & Tynjälä, P. (toim.). 2010. Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus.: WSOYpro.
- Crain, W. 1992. Theories of development. Concepts and Applications. Third edition by Prentice-Hall, Inc. A Paramount Communications Company Englewood Cliffs, New Jersey.
- Edwards, A. (toim.) 2017. Working Relationally. In and Across Practices: cultural-historical approaches to collaboration. New York: Cambridge
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5.painos. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Eskola J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 133–157.
- Fenwick, T., Nerland, M., & Jensen, K. 2012. Sociomaterial approaches to conceptualising professional learning and practice. *Journal of Education and Work*, 25(1), 1-13.
- Gergen, K. J. 1994. Reality and relationships, soundings in social construction. Cambridge: Harvard University Press.
- Goleman, D. Sosiaalinen äly. 2007. Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.

- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. WSOY. Juva.
- Haapakorpi, A. & Onnismaa, J. 2014. Ammattien laaja-alaistuminen ja sen työpoliittinen merkitys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 41/2014. 17-56.
- Hakanen, J. 2004. Työuupumuksesta työn imuun: työhyvinvointitutkimuksen ytimessä ja reuna-alueilla. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Hakanen J., Hakonen, A., Seppälä, P. & Viitala, R. 2019. Uudistu ja onnistu hyvällä henkilöstöjohtamisella. ARTTU2-ohjelman tutkimuksia nro 7. Acta nro 272. Työterveyslaitos, Vaasan yliopisto ja Suomen Kuntaliitto.
- Hakanen, J. 26.10.2020. Työn rajat ja työuupumus. Työelämän tutkimus ry. [paneelikeskustelu] Haettu: <https://tiedekulmamedia.helsinki.fi/fi/web/tiedekulma/player/webcast?playerId=38521893&eventId=66326629> (Viitattu 28.11.2020.)
- Heikkinen, H. 2002. Draaman alueet oppimisalueina. Draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, H. L. T. 2010. Toimintatutkimus –toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 214–229.
- Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Helenius, A., & Lummelahti, L. 2013. Leikin käsikirja. PS-kustannus.
- Heljakka, K. 2013. Principles of adult play(fulness)in contemporary toy cultures: From Wow to Flow to Glow. Aalto ARTS Books Helsinki. Printing house: Brand ID Oy, Pori. Haettu: https://shop.aalto.fi/media/filer_public/39/4c/394c2828-5d5c-4970-87e7-4214d665146a/heljakka.pdf (Viitattu 29.8.2020.)
- Heljakka, K. & Harviainen, J. T. 2019. From Displays and Dioramas to Doll Dramas Adult World Building and World Playing with Toys. From Displays and Dioramas_2019.pdf <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/116158>. (Viitattu 18.8.2020.)

- Heljakka, K. 2020. Mitä jos leikittäisiin? S. Valto; areena.yle.fi/audio/1-3052166
[kuunneltu 18.8.2020]
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huhtala, M., & Fadjukoff, P. 2020. Johtajien moraalinen identiteetti: Miten henkilökohtaiset moraaliset arvot ilmenevät ja kehittyvät organisaatioissa? *Psykologia*, 55(4), 244–261.
- Huizinga, J. 1947/1984. Leikkivä ihminen. Yritys kulttuurin leikkiaineeksi määrittelemiseksi. WSOY. 3.p. (Alkuteos: Homo Ludens. 1938.)
- Huizinga, J. 2004. Nature and significance of play as a cultural phenomenon. Teoksessa H. Bial (toim.) *The performance studies reader* (s. 117-120) Psychology Press.
- Huttunen M. O. Tunnetilat – silta kehon ja mielen välillä.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/99632>; *Duodecim* 1997; 113:1385–92. (Luettu 22.8.2020.)
- Huttunen, M. O. & Kalska, H. (toim.) 2015. *Psykoterapiat*. 3. uudistettu painos. Kustannus Oy.
- Hyvärinen, M. 2017. Kertomushaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) 2017. *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino, 174- 192.
- Häkli, H. 2014. Kuinka tavoittaa hoivakodin henki? Valokuvaelisitaatio tutkimusmetodina. In P. Hämeenaho, & E. Koskinen-Koivisto (Eds.), *Moniulotteinen etnografia* (pp. 212-234). *Ethnos toimitte*, 17. Helsinki, Finland: Ethnos ry.
- Hämeenaho, P. & Koskinen-Koivisto, E. (toim.) 2014. *Moniulotteinen etnografia*. Tallinnan kirjapaino. Tallinna.
- Isaacs, W. 2001. *Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito*: Talentum *Duodecim*. Riika.
- Jokinen, A. & Juhila, K. 1999. Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 54-97.

- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. 2008. Diskurssianalyysin aakkoset: Vastapaino.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen E. 2016. Diskurssianalyysi: Teoriat ja peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino.
- Juote. M. 2020. Kerro miten vuorovaikutus näkyy työpaikkasi arjessa. Yle radio 1. ohjelmat: 3.9.2020: [https:// yle.fi](https://yle.fi). [kuunneltu 3.9. 2020]
- Juvonen, T. 2017. Sisäpiirihaastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 398-412.
- Järlström, M & Saru, E. 2019. Näkemyksiä ja käytänteitä vastuullisesta henkilöstöjohtamisesta. Teoksessa K. Collin, S. Lemmetty (toim.). Siedätystä johtamisallergiaan! Vastuullinen johtajuus itseohjautuvuuden ja luovuuden tukena työelämässä. Helsinki: Edita.
- Kalliala, M. 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Gaudeamus. Oy Yliopistokustannus University Press Finland ltd. HYY-yhtymä. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Kangas, J. & Fonsén, E. (toim.) 2018. Leikin ammattilaiset. Leikki ilmiönä ja varhaiskasvatuksen toimintamuotona. Opettajankoulutuslaitoksen muut julkaisut, Helsingin yliopisto.
- Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. 2009. Tunteesta tunteeseen-ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin. Opetushallitus. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Keyriläinen, M. & Sutela, H. 2018. Suomalaisten palkansaajien kokemuksia työn digitalisaatiosta. Työelämän tutkimus - Arbetslivsforskning 16 (4) - 2018.
- Koivumäki, J. 2008. Työyhteisöjen sosiaalinen pääoma: Tutkimus luottamuksen ja yhteisöllisyyden rakentumisesta ja merkityksestä muuttuvissa valtion asiantuntijaorganisaatioissa. Tampere: Tampere University Press.
- Koivumäki, J. 2009. Luottamus byrokratian jälkeisissä organisaatioissa. Teoksessa. Työelämä muuttuu, jostaako hyvinvointi. R. Blom & A. Hautamäki. (toim.). Gaudeamus. Helsinki University Press.

- Kuittinen, M. & Kejonen, M. 2009. Yhteisöllisyyden paradoksit: tiimit ja henkilöstöryhmät yhteistä merkitystä rakentamassa. Teoksessa K. Filander, M. Vanhalakka-Ruoho (toim.). Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansanvalistusseura, 245–270.
- Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kykyri, V-L. 2020. Monialainen ohjaus ja konsultatiivinen työote -kurssi. Konsultointi keskusteluna [PSYS3402 luento 30.3. 2020]. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen ja psykologian laitos.
- Laine, T & Kuhmonen, P. 1995. Filosofinen antropologia. Ihmisen kokonaisuutta etsimässä. Atena.
- Lipponen, K. 2020. Resilienssi arjessa. Kustannus Oy Duodecim. Tallinna: Printon.
- Leinonen, P., Järvelä, S. & Häkkinen, P. 2006. Yhteisöllinen oppiminen ja tietoisuustyökalut hajautetun tiimityön kontekstissa. Teoksessa: H. Toivanen, H. Hänninen (toim.). Rajanylitykset työssä. Yhteistoiminnan ja oppimisen uudet mahdollisuudet. PS-kustannus. Juva.139–165.
- Leppilampi A. 2004. Yhteistoiminnallinen johtaminen- Avain organisaation menestymiseen ja henkilöstön jaksamiseen. Teoksessa R. Jaatinen, P. Kaikkonen, J. Lehtovaara (toim.). 2004. Opettajuudesta ja kielikasvatuksesta. Puheenvuoroja sillanrakentajille. Tampereen yliopisto: TAJU, 196–215.
- Lönnqvist, B. 1981. Leikkikalut – kulttuurin kuvastin. Teoksessa P. Laaksonen (toim.). Pelit ja leikit. Kalevalaseuran vuosikirja 61. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 60–67.
- Lindqvist, G. 1998. Leikin mahdollisuudet. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylän yliopistopaino.
- Manka, M-L. 2011 Työnilo. WsoyPro.
- Manka, M-L. & Manka, M. 2017. Työhyvinvointi. Helsinki: Talentum Pro.

- Mamia, T. 2009. Mistä työhyvinvointi syntyy. Teoksessa. Työelämä muuttuu, joustaaako hyvinvointi. R. Blom, A. Hautamäki. (toim.). Gaudeamus. Helsinki University Press.
- Mauno, S., Minkkinen, J., Auvinen, E. 2019. Nakertaako työn intensiivisyyden lisääntyminen työssä suoriutumista ja työn merkityksellisyyttä? Vertaileva tutkimus eri ammattialoilla. Hallinnon Tutkimus 38 (4), 271–288.
- Meijman, T. F., & Mulder, G. 1998. Psychological aspects of workload. Teoksessa P. J. D. Drenth, H. Thierry (toim.). Handbook of Work and Organizational Psychology (Vol. 2 Work psychology, s. 5–33). Hove, U.K.: Psychology Press.
- Mäkikangas, A., Feldt, T., Huhtala, M., Hyvönen, K. 2017. Persoonallisuuden merkitys työhyvinvoinnissa. Teoksessa. Tykkää Työstä. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. A. Mäkikangas, S. Mauno, T. Feldt. (toim.). PS-kustannus.
- Mäkikangas, A., Hakanen, J. 2017. Työstä hyvinvointia, mutta millaista? Työhyvinvoinnin monet kuvaajat. Teoksessa. Tykkää Työstä. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. A. Mäkikangas, S. Mauno, T. Feldt. (toim.). PS-kustannus.
- Mäkikangas, A, Mauno, S, Feldt, T. (toim.). 2017. Tykkää työstä. Työhyvinvoinnin psykologiset perusteet. PS-kustannus.
- Oksanen, T. 2009. Workplace Social Capital and Employee Health. Haettu: <https://www.utupub.fi/handle/10024/47617>. (Viitattu 12.1.2021.)
- Oksanen, T., Vahtera, J., Kouvonen, A., Virtanen, M., Linna, A., Elovainio, M., Kivimäki, M. 2008. Sosiaalinen pääoma työelämän muutoksissa: Vaikutukset mielenterveyteen ja depression ilmaantuvuuteen? Työterveyslaitos.
- Onnismaa, J. 2014. Asiantuntijapuheenvuoro: Yksilöllinen ja yhteisöllinen ammatillisuuden määrittämänä suhtena. Teoksessa: P. Hökkä, S. Paloniemi, K. Vähäsantanen, S. Herranen, M. Manninen, A. Eteläpelto. (toim.). Ammatillisen toimijuuden ja työssä oppimisen vahvistaminen – Luovia voimavaroja työhön! Jyväskylä University Printing House.

- Jyväskylä. Haettu: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6020-9>. (Viitattu 2.3.2021.)
- Paasivaara, L. & Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.
- Paloniemi, S. & Collin, K. 2020. Työpaikkaetnografian lähisuku. Intervention avulla tutkiminen. Paljastuksia työorganisaatioiden käytännöistä - etnografia ja kehittämistutkimus? Suullinen esitys 22.9.2020. Jyväskylän yliopisto.
- Paloniemi, S. & Collin, K. 2010. Mitä ihmettä on kollektiivinen etnografia? Kokemuksia organisaatiotutkimuksesta. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 204 – 221.
- Patriikka, A. 2017. Yhteisöllinen työhyvinvointi verkostotyössä. Haettu: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128264/Patriikka_Anu.pdf?sequence=2 (Luettu 12.11.2020.)
- Perttula, J. 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus: merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 115– 162.
- Poikkeus, A.-M. 2019. Sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutustaidot. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen, & T. Siiskonen (toim.). Oppimisen vaikeudet. 180-193. Niilo Mäki Instituutti.
- Puolimatka, T. 1999a. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Kirjayhtymä Oy. Tampere.
- Puolimatka, T. 1999b. Kasvatus ja filosofia. Kirjapaino Oy West Point. Rauma.
- Pursi, A., Laitinen, M., Salonen, M., Lounassalo, J., & Sajaniemi, N. 2017. Tarinasta leikiksi –Tarinallisen leikin käsikirja. Erasmus+ project: Narrative environments for play and learning 8/2017.
- Pursi, A., & Lipponen, L. 2018. Constituting play connection with very young children: Adults' active participation in play. *Learning, Culture and Social Interaction*, 17, 21-37. Haettu: <https://doi.org/10.1016/j.lcsi.2017.12.001>. (Viitattu 8.9.2020.)

- Pursi, A. 2019. Yhteisen ymmärryksen rakentuminen aikuisten ja lasten välisessä leikissä: Aikuisen roolit ja pedagogiset käytänteet varhaiskasvatuksen taaperoryhmässä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
Haettu: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-5374-6>. (Viitattu 20.8.2020.)
- Puutio, R., & Kykyri, V.-L. 2015. Johdanto konsultointiin ja konsultatiiviseen työotteeseen. Teoksessa Konsultointi keskusteluna : vuorovaikutuksen vivahteita ja tilanneherkkää tasapainoilua. (s. 16-29). Oulu: Metanoia Instituutti.
- Raatikainen, P. 2005. Ihmistieteet – Tiedettä vai tulkintaa? Teoksessa: A, Meurman-Solin, I. Pyysiäinen (toim.). Ihmistieteet tänään. Gaudeamus.
Haettu : https://www.academia.edu/19023885/Ihmistieteet_-_tiedett%C3%A4_vai_tulkintaa. (Viitattu 2.3.2021.)
- Raina, L. 2012. Uusi Yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Juvenes Print. Tampereen yliopistopaino, Tampere.
- Rautio, P., Saastamoinen, M (toim.). 2006. Minuus ja Identiteetti: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere
- Riihelä, M. 2000. Leikkivät tutkijat. Helsinki: Edita.
- Riihelä, M. 2004. Elämä on ehkä sittenkin vain leikkiä. Teoksessa Leikin pikkujättiläinen. Toimittanut Liisa Piironen. WSOY, Helsinki. S. Haettu: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Riihela_Elama_on_leikkia.pdf . (Viitattu 22.8.2020.)
- Riihelä, M. (2012). Kertominen on lapselle sanallista leikkiä. Teoksessa R. Karimäki & L. Karlsson (toim.). Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan (s. 197–233). Jyväskylä: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. (s. 9-36). Tampere: Vastapaino.
- Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Haastattelun analyysi. J. Ruusuvuori, P. Nikander, M. Hyvärinen (toim.). (s. 424-427). Tampere: Vastapaino.

- Seikkula, J. & Arnkil E. 2009. Dialoginen verkostotyö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Esa Print Oy.
- Sannikka, M. 13.10.2020. Uuvumme työkyvyttömiksi [videoblogi]; osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-11593297>. (Viitattu 18.10.2020.)
- Shalberg, P. & Sharan, S. 2001. Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Porvoo: WSOY.
- Sharan, S. 1994. Handbook of cooperative learning methods. Westport (Conn.). Greenwood Press.
- Sheridan, M., Howard, J., & Alderson, D. 2011. Play in early childhood. From Birth to Six Years. (3., tarkistettu ja uudistettu painos). London: Routledge.
- Sianoja, M., Syrek, C., De Bloom, J., Korpela, K., & Kinnunen, U. 2018. Enhancing daily wellbeing at work through lunchtime park walks and relaxation exercises: Recovery experiences as mediators. *Journal of Occupational Health Psychology*, 23(3), 428–442.
- Silvola, K. & Merikivi, H. 2015. Psykodraamaterapia. Teoksessa Huttunen & Kalske (toim.). 2015., s. 270–281. Kustannus Oy Duodecim.
- Sonnentag, S., & Fritz, C. 2007. The recovery experience questionnaire: Development and validation of a measure for assessing recuperation and unwinding from work. *Journal of Occupational Health Psychology*, 12, 204–221.
- Stenros, J. 2015. Playfulness, Play, and Games A Constructionist Ludology Approach. Acta Universitatis Tamperensis 2049 Tampere University Press Tampere.
- Suoninen, E. 2016. Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.). Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. (s. 229–248). Tampere: Vastapaino.
- Syvänen, S. 2003. Työn paineet ja puuttumattomuuden kustannukset. Tutkimus sisäisen tehottomuuden lähteistä ja vaikutuksista. Esimerkkikohteena kuntien sosiaalitoimen vanhuspalveluja tuottavat työyhteisöt. Haettu: <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5704-8>. (Viitattu 11.10.2020.)

- Tarkkonen, J. 2014. Työhyvinvointia yhteistoiminnalla. Työsuojelun yhteistoimintaelin ja työorganisaation kehittäminen. UNIpress.
- von Tetzchner, S., & Martinsen H. 1999. Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Kehitysvammaliitto ry. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Toiviainen, H. & Hänninen, H. 2006. Rajanylitykset työssä. Yhteistoiminnan ja oppimisen uudet mahdollisuudet, PS-kustannus. Juva.
- Tuomi, J. & Sarajarvi., 2013, 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. Työterveyslaitos 2020. Työhyvinvointi. Haettu: <https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyohyvinvointi/>. (Viitattu 12.8.2020.)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Haettu: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. (Viitattu 12.8.2020.)
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Haettu: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf. (Viitattu 12.8.2020.)
- Tökkäri, V. 2018. Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja naratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä 64. Teoksessa: Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen kääsite ja käyttö. J. Toikkanen & I-A, Virtanen (toim.). Lapland University Press. Kirjaksi.net, Vaajakoski.
- Vanhalakka-Ruoho, M. 2014. Toimijuus elämänkulussa-ohjaustyön perusta: artikkeli Aikuiskasvatus.
- Vartiainen, J. & Kumpulainen, K. 2020. Playing with science: manifestation of scientific play in early science inquiry ', European Early Childhood Education Research Journal , vol. 28 , no. 4 , pp. 490-503 . Haettu: <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1783924> . (Viitattu 2.3.2021.)
- Viitala, R. 2005. Johda osaamista! Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Infor. Suomi.

- Viitala, R. 2012. Henkilöstöjohtaminen-Strateginen kilpailutekijä. Edita Publishing OY.
- Viitala, R. 2019. Valmentava esimiestyö – Vastuullinen keino itseohjautuvuuden ja luovuuden vahvistamisessa? Teoksessa; Siedätystä johtamisallergiaan. K. Collin & S. Lemmetty (toim.). Edita Publishing.
- Vilka, H. 2006. Tutki ja Havainnoi. Tammi. Helsinki.
- Vilkman, U. 2015. Hyvä työilmapiiri -Mistä sen tunnistaa ja miten sitä voi kehittää? Ihmiset työssä-blogi. Haettu: <http://mastersuomi.blogspot.com/2015/03/hyva-tyoilmapiiri-mista-sen-tunnistaa.html>. (Viitattu. 2.3.2021.)
- Vygotsky, L. S. 1982. Ajattelu ja kieli. Weilin+Göös. Espoo.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Tutkimuslupa anomus
8.9.2020

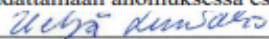
Anomus tekonologiateollisuuden alan työyhteisössä toteutettavan taukotoiminta intervention toteuttamiseen ja sen yhteydessä kerättävän tiedon käyttöön syventävien opintojen tutkimuksessa.

- 1) Tutkimusaihe: Yhteisöllisen ja yhteistoiminnallisen toimintakulttuurin edistäminen yhteisleikin interventioprosessilla 5.10.2020-18.12.2020 välisenä aikana
- 2) Pro gradu — tutkimukseen liittyvän taukotoiminnallisen yhteisleikki intervention toteuttaa ja aineiston kerää tutkinto -opiskelija Heljä Lumiaho.

Tutkimuksen ohjaaja: Kaija Collin, Apulaisprofessori Kasvatustieteen ja psykologian tiedekunta
Puhelinnumero: +358400248058 kaija.m.collin@jyu.fi
Kasvatustieteiden laitos
Osoite: Ruusuipuisto, RUU-rakennus,
Alvar Aallon katu 9
PL 35
FI-40014 Jyväskylän yliopisto

- 3) Tutkimuksessa toteutetaan lyhytkestoinen interventio. Interventiona toteutettavassa tutkimuksessa tarkastellaan luovaa yhteisleikkiä sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnallisuuden edistämisen yhteydessä. Tutkija ohjaa ja konsultoi työyksikössä tauoilla noin seitsemän erillistä lyhytkestoista leikkiätilannetta työyhteisön kanssa sopien 5.10—18.12. 2020 välisenä aikana.
- 4) Taukoilanteiden ohjaus, toiminta ja keskustelu tallentuu videotallentimille tutkijan tutkimuksellista käyttöä varten tietosuojan mukaisena. Kokemusaineistoa leikkillisestä taukotoiminnasta kerätään lisäksi ryhmähaastatteluilta intervention päättyessä. Tutkimusaineistoa käytetään interventioprosessin aikana ja sen jälkeen tutkimuksen loppuun saattamiseksi, jonka jälkeen koko aineisto hävitetään tietosuojalain ja tiedekunnan säästöjen mukaisesti.
- 5) Tutkimusaineistoa käytetään ainoastaan tätä tutkimusta varten. Tutkimukseen osallistuvat allekirjoittavat henkilökohtaisen suostumuksen tutkimukseen ja aineiston käsittelyssä ei käytetä henkilötietoja. Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimukseen kirjallisen suostumuksen allekirjoittanut voi kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistumisen, milloin tahansa.
- 6) Tutkimuksesta ja tutkimustuloksista valmistuu tieteellinen julkaisu, ei julkinen gradu, joka tallentuu opinnäytetyönä Jyväskylän yliopiston tietokantaan. Työyhteisö saa tiedon tutkimustuloksista.

Sitoudun noudattamaan anomuksessa esittämiäni asiakkoita.

Heljä Lumiaho

Tutkimuslupa myönnetty 8/9. 2020.

 (Kari Nieminen)
Yrittäjä, hallituksen puheenjohtaja, Vt. toimitusjohtaja

Liite 2.

Play Easily -leikit:

Konduktöörin jodlaus -leikki

Play Easily leikkistruktuuri

Konduktöörin jodlaus- konsultatiivinen metodi

Kohtaamisen konkretiaa: dialoginen interaktiivinen Play Easily materiaali: Konduktöörin asu, lakki, ”junan rattaiden vetoakselit, harjanvarret”

Dialoginen leikki, jossa taustana kohdata ” ajattelemista ja yhteistointia, organisaatiotoiminnan pohjavireen säännöstöä” itsen ja toiseuden tiedostamista organisaation, ryhmän ja tiimin vuorovaikutuskulttuurin jäsenenä ja vuorovaikutusosallisuudessa (Chmiel, N., Fraccaroli F., Sverke, M. (toim.) 2017; Moreno, J.)

Silkkinen kosketus ja jonglööraus -leikki

Play Easily leikkistruktuuri

Silkkinen kosketus -konsultatiivinen metodi

Kohtaamisen konkretiaa: dialoginen interaktiivinen Play Easily materiaali, iso pallo, pehmeät pallot, höyhenet. Organisaatiokulttuuria symboloiva ”silkkinen kangas”

Dialogiset leikit, joissa taustana kohdata ”oman sisäisen ja toiseuden välisen tilan” olemusta, välitilassa olevaa ja syntyvää organisaation vuorovaikutusjärjestelmää (Buber, M. 1993; Fenwick, Nerland, & Jensen 2012; Moreno,J)

Sapelitiikerit -leikki

Play Easily leikkistruktuuri

Sapelitiikerin arvoitus - konsultatiivinen metodi

Dialoginen interaktiivinen Play Easily materiaali: kuvakortit ja eläinfiguurit

Dialoginen leikki, jossa tutkitaan ” toimijuutta ja neuvottelutaitoja” muuttuvassa ja ennakoimattomassa työelämäkontekstissa.” (Työn intensifikaatio ja sen hallinta itsesäätelyn voimavarojen avulla -IJ-DFIN-tutkimus; Mäkikangas,A Mauno, S. ja Feldt,t. 2017;Moreno J.)

Parkkiruutu hukassa -leikki

Play Easily leikkistruktuuri

Parkkiruutu hukassa- konsultatiivinen metodi

Dialoginen interaktiivinen Play Easily materiaali: maalarinteippi lattiakuvioiden muotoilemiseen, liikennemerkkejä, ”ralliautot ja ohjaimet”, osallisten luovat ja innovatiiviset yksilölliset keholliset eläytymistavat

Dialoginen leikki, jossa tutkitaan ”pysäkillä olemista, kilpailua ja muutosjoustavuutta” Huomioinnin kohteena organisaation ja tiimityön resilienssi. (mm. Organisaation resilienssin edistäminen (Rescas) – tutkimushanke 2013–2016, <https://www.ttl.fi>, Moreno, J.)

Tähtihippa - Myrkyllinen soppa -leikki

Kohtaamisen konkretiaa: dialoginen interaktiivinen Play Easily materiaali: valööriympäristö, post it laput, kynät, vanteet,” hernepusitähdet” Papukaija figuuri pehmohahmo PLAYSY

Dialoginen leikki, jossa taustana kohdata ”ilmapiirin kuuntelemista” itsen sisäisten ”äänien” kuulemista ja kuuntelemisen merkityksiä työhyvinvoinnin keskeisten osa-alueiden (vanteet/kattilat) kehyksissä (MEADOW-tutkimus 2012–2014; Manka, M-L. Manka M.2017; Moreno, J.)

Leikissä tutkitaan työyhteisössä viljeltävien käsitteiden merkityksiä työpaikkailmapiirin muotoutumiseen vaikuttavina tekijöinä. Mitä sanoja ja käsitteitä tuot tullessasi työyhteisöön ja mitä viet mukana vapaa-ajalle? (Goleman 2007; Isaacs 2001, Vygotsky 1982; Puolimatka 1999 a, b., Moreno, J.)

Play Easily, oikeudet: Heljä Lumiaho

Liite 3.

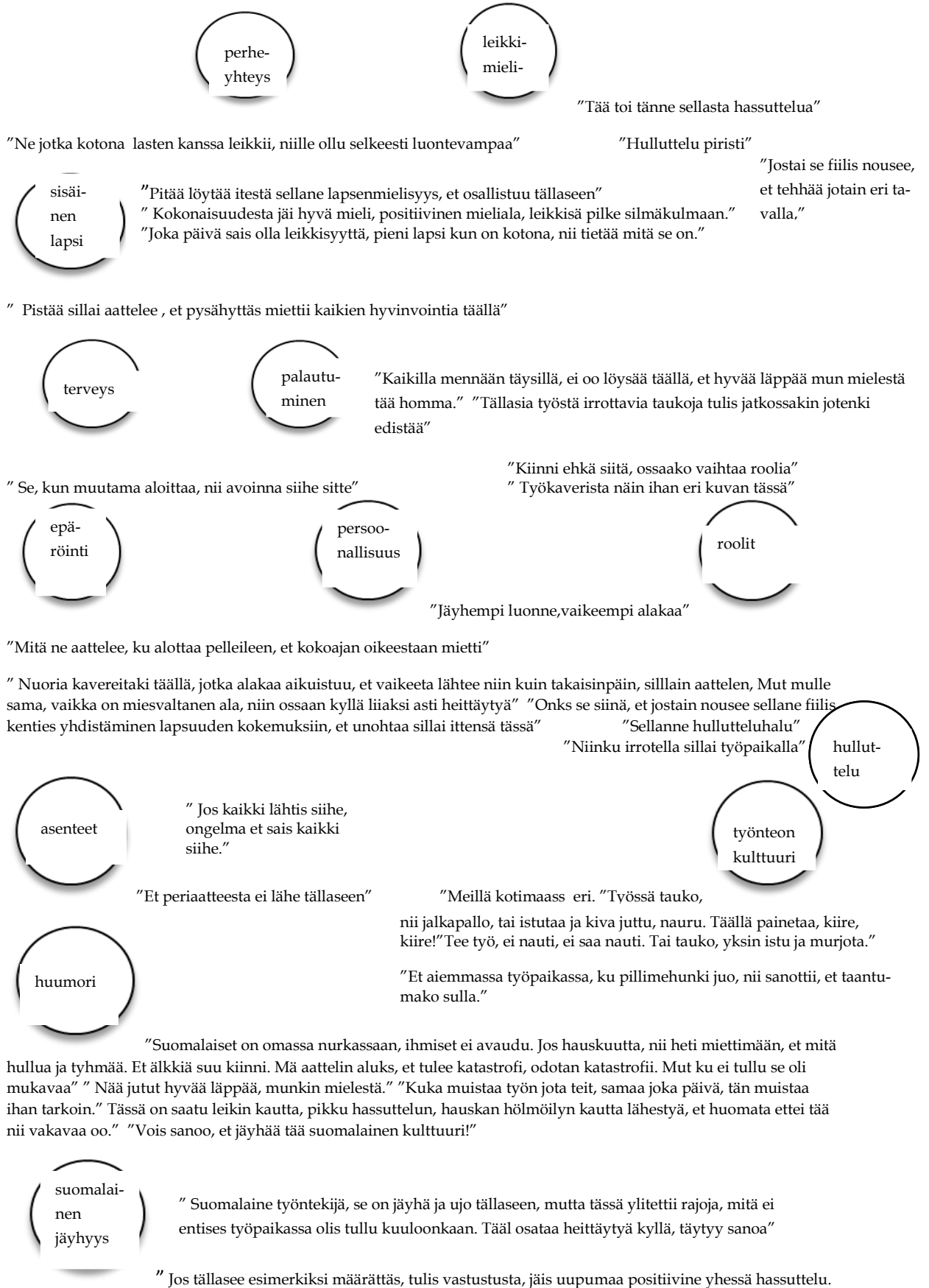
FOKUSRYHMÄHAASTATTELU

Pohdittavaksi ja keskusteltavaksi

<u>Yhteisleikit:</u> -Konduktöörin jodlaus -Silkkinen kosketus ja jonglööri- raus -Sapelitiikerit -Parkkiruutu hukassa -Tähtihippa ja myrkyllinen soppa	Kokemuksia ja näkemyksiä?	Ajatuksia, Tunteita, Mielleyhtymiä, Oivalluksia?	Näkemyksesi leikkipohjaisen taukotoiminnan yhteydestä työyhteisön yhteistoiminnallisuuteen? (Esimerkiksi ilmapiiriin ja yhdessä tekemisen merkityksiin?)
1)Mitä haluaisit kertoa Pieni poikkeus päivään- toiminnasta? Mitä ajatuksia sinulla on yhteisleikkimisestä? 2)Kerro missä mielessä hyvä asia, missä mielessä haasteellinen? 3)Mitä ajatuksia tai tunteita tai miellelyhtymiä leikkitoiminnasta syntyi? 4) Mitä muuta tulee mieleesi, jota et ole vielä kertonut? 5)Millaisena näet tämän tyyppisen taukotoiminnan yhteisöllisyyden edistämisen näkökulmasta?			
lähde: Työterveyslaitos: mukailten https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyon-kehittaminen			

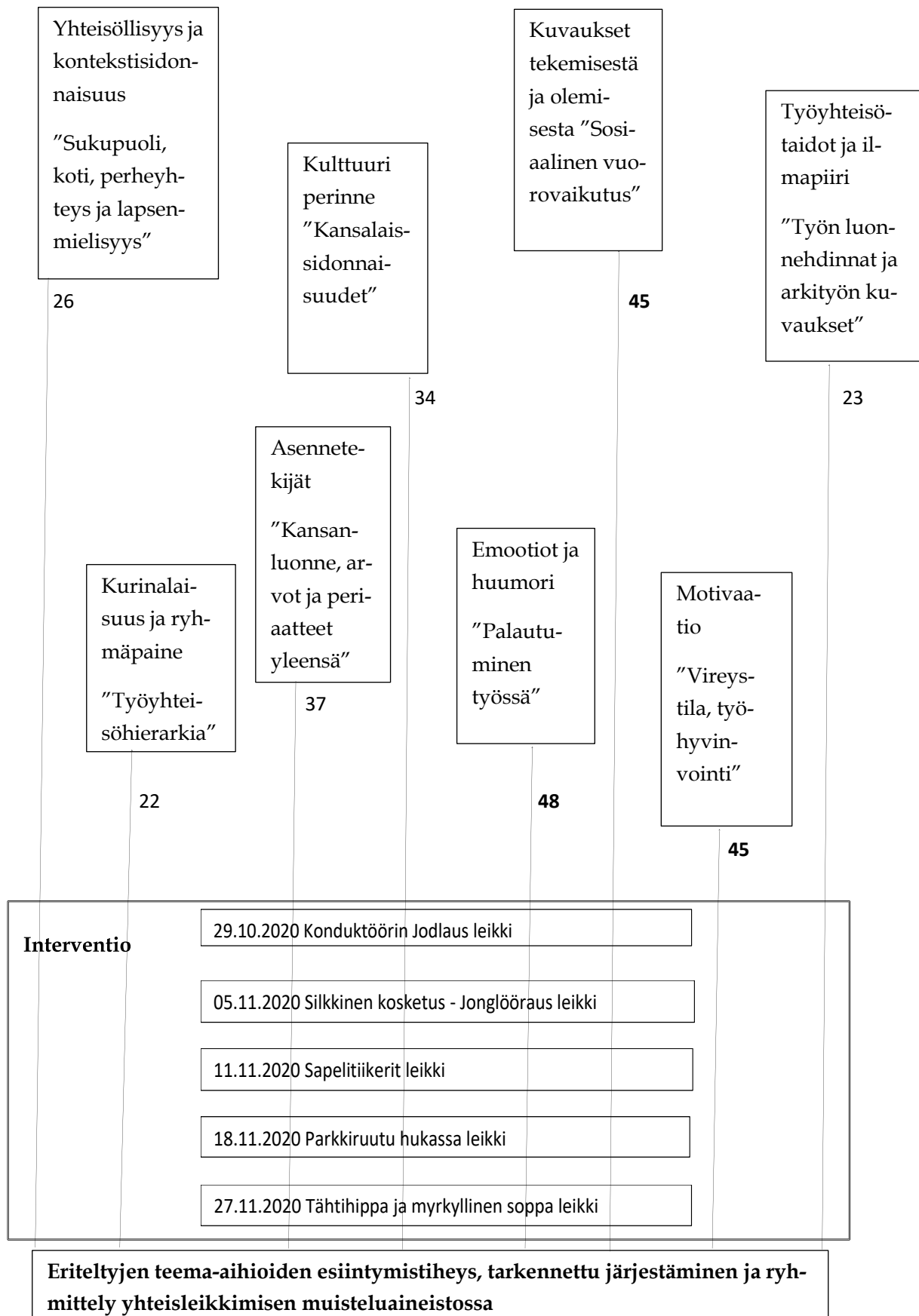
Liite 4.

Teema-analyysi, kuvaus 1. Teema-aihiot

Liite 4.

Teema-analyysi, kuvaus 2. Teemojen ryhmittely.

Liite 4.

Teema-analyysi, kuvaus 3. Päätelmät.

